Copacul Bodhi
Victor Loghin
Editura LiterNet, 2002
Coperta: © 2002 Irina Holguin
Ilustraţii: Iulia Cojocariu

2002 Victor Loghin.
2002 Editura LiterNet pentru versiunea.**lit** MS Reader
Este permisă difuzarea liberă a acestei cărţi în acest format, în condiţiile în care nu se face nicio modificare acesteia, şi nu se realizează profit în urma acestei difuzări. Orice modificare sau comercializare a acestei versiuni fără acordul prealabil, în scris, al Editurii LiterNet este interzisă.

ISBN 973-85739-0-4
Editura LiterNet http://www.LiterNet. ro office@liternet. ro

CUPRINS

DE CE ZEN?
DIZIDENTUL
COMPENDIU DE INDIFERENŢĂ AFECTIVĂ
TEO ŞI THEA
DEVENIND X PĂTRAT
NICANOR INCENDIATORUL
MARELE DANSATOR
CANTONUL
PARASTASUL
FINIS CORONAT OPUS
SALCIA
PUZZLE
UN PAS DUPĂ ALTUL
TIMP MORT
ETAJUL DE SUS

TREZIREA
TRECEREA
VAMA
PESCĂRUŞUL

DE CE ZEN?

Poate unii cititori se vor întreba ce sens au motto-urile conţinând cuvinte stranii, japoneze sau indiene, ce rost au ele în economia unei cărţi cu povestiri de toată ziua, cu întâmplări comune, familiare tuturor.

Este oare un semn de snobism?

Şi dacă nu, ce semnificaţie pot avea ele?

Am să încerc să răspund chiar de la început cu un gând Zen:

A studia Zen-ul
Înseamnă a te studia pe sine
A te studia pe sine
Înseamnă a uita de sine
Înseamnă a fi iluminat
De milioane de lumi
Dogen (patriarhul Soto-Zenului japonez, 1227)

Există o mulţime de raţiuni pentru ca această doctrină etică, morală şi filosofică, pe care mulţi o confundă cu o religie, să fie abordată de omul modern, în căutarea sinelui, într-o lume din ce în ce mai globalizată, în care individul se pierde într-un ocean de anonimat, vă invit să le descoperiţi dumneavoastră.

Şcoala Zen a apărut în China în secolul al şaselea, în timpul dinastiei Tang (618 – 907 d. Ch.), ca o replică a budismului tradiţional de origine indiană, în Zen eliberarea minţii (iluminarea – satori sau dun-wu) făcându-se spontan şi nu în urma unei practici sistematice şi adeseori obositoare, fără o finalitate aparentă.

Budismul Zen este o cale şi o concepţie asupra vieţii, nu este o religie sau o filosofie, este o psihologie sau un tip de ştiinţă, ea este „calea eliberării”, fiind din acest punct de vedere similară daoismului Vedanta sau Yoga; originea Zenului fiind dual: daoistă, dar şi budistă. Zenul a preluat din budismul tradiţional ceea ce se numeşte Calea Mahayana sau Calea de Mijloc, cea mai populară variantă tocmai pentru că ea este dezbrăcată de gesturi rituale,

servituţi monastice, obiecte de cult sau alte manifestări exterioare, permiţând omului să evolueze liber, în sânul sistemului său personal de valori, înconjurat de natură. Exportat din India de călugări itineranţi şi ajuns în China, s-a unit cu Daoismul, ce nu era departe doctrinar de el, rezultatul fiind acest summum de cunoştinţe despre natură şi om, ce a fost îmbrăţişat de foarte mulţi tocmai pentru simplitatea, neafectarea şi pragmatismul lui.

Cuvântul Zen înseamnă *dhyana* sau meditaţie. El provine din China unde se numea Ch'an, de unde este exportat în Japonia unde cunoaşte o mare înflorire în perioada Kamakura (1185-1333) odată cu Şogunatul, când apar şcolile Rinzai (Linchi) şi Soto (Ts'ao-tung). În plus s-a dezvoltat şi şcoala Tărâmului Pur. După restaurarea Meiji (1868) apare o tentativă de eliminare a budismului Zen în favoarea Shintoismului tradiţional, detronat timp de secole. După războiul II mondial au apărut şi sectele laice Nichiren.

Zen este echivalentul Dhyana, care reprezintă tendinţa omenească ca prin meditaţie să se atingă sfere de gândire ce depăşesc expresiile verbale, metoda clasică pentru atingerea acestui scop fiind contemplaţia.

***Wan Yang Ming* – a cunoaşte şi a acţiona sunt unul şi acelaşi lucru**

Caracteristic Zenului este calea de mijloc – a îmbrăţişa contradicţiile, a le face sinteza, a le realiza echilibrul, apoi faptul că iluminarea este ceva natural, ceva surprinzător de evident, ce se poate întâmpla în orice moment. Esenţa Zenului poate fi sintetizată prin cele Şapte Precepte ale lui Tilopa:

Fără gând, fără meditaţie, fără analiză,
Fără cultivare, fără intenţie;
Las-o să se limpezească de la sine.

Avantajul practic al Zenului este că perfecta iluminare este compatibilă cu preocupările de fiecare zi, putând intra în iluminare fără să elimini pervertirea (klesa – în sensul de a te transforma în altceva). Se preia accentul

pus de confucianism pe viaţa de familie, zenul fiind exprimarea oficială a budismului în termeni laici. Latura confucianistă din Zen nu implică exterminarea pasiunilor omeneşti, neeliminarea pasiunilor neînsemnând a le lăsa să înflorească sălbatic. Înseamnă să trăim cu ele mai curând decât să luptăm cu ele: nici să le reprimăm, nici să le tolerăm.

O transmitere specială, în afara Scripturilor.

Nicio dependenţă de cuvinte şi litere.

Orientarea directă spre sufletul omului.

Prospectarea propriei naturi.

Momentele timpului sunt autonome şi statice după cum arată Dogen în Shobogenzo:

Lemnul de foc nu devine cenuşă şi viaţa nu devine moarte, exact aşa cum iarna nu devine primăvară

Lucrurile trecute sunt în trecut şi nu vin acolo din prezent, iar lucrurile prezente sunt în prezent şi nu vin aici din trecut. Râurile care se întrec să inunde uscatul nu curg. Aerul rătăcitor bătut de vânt nu este mişcător

... referitor la gândurile anterioare, cele ulterioare şi cele dintre ele: gândurile urmează unul după altul fără să fie legate împreună. Fiecare este absolut liniştit

Spiritul nostru conţine universul. Poate să se topească în universal, dincolo de falsa conştiinţă de a fi separat. Acest sentiment al unităţii universale este vaza dragostei Zen (Universul este măsura timpului absolut în Zen)

Legenda tradiţională spune că Bodhidharma (cel care a întemeiat Zenul tradiţional, chinezesc) a sosit la Canton venind din India prin anii 520 î. de Ch. şi a stat la curtea imperială a lui Wu din Liang, adept al budismului. Nefiind agreat la curte datorită asprimii sale s-a refugiat în statul

Wei într-o peşteră, unde a privit la perete până şi-a găsit un discipol, pe Hui Ke al doilea patriarh al Zenului în China. O legendă spune că odată, în timp ce medita, a adormit şi a fost atât de furios încât şi-a tăiat pleoapele, care căzând pe jos au rodit prima plantă de ceai. De aici se spune că gustul Zenului şi cel al ceaiului sunt identice. O poezie populară japoneză spune despre păpuşile daruma, întruchipare ale lui Bodhidharma (gen Hopa Mitică):

Aşa e viaţa – De şapte ori doborât,
De opt ori te ridici!

Învăţarea se face prin conversaţie cu maestrul şi se numeşte *mondo,* un şir de conversaţii cu sau fără logică sau povestirea unor mici anecdote cu substrat sau tâlc. Aici ucenicul trebuie să vadă esenţialul deodată sau deloc. Aceasta deoarece tot ceea ce spune sau face maestrul Zen este o exprimare directă şi spontană a naturii sale de Buddha, a lui aşa cum este, ceea ce dă el este însăşi esenţa.

În afara învăţăturii, lăsând la o parte tradiţia.
Nebazat pe cuvinte şi litere.
Arătând direct spre mintea omului.
Văzând în natura sa proprie şi atingând starea de Buddha.

Primul poem de mai jos este de sorginte Mahayanică, cel de-al doilea este deja Zen veritabil în care se poate vedea teoria vidului sau a non existenţei. Esenţa Zenului este dezvăluită astfel prin opoziţie:

Corpul este Copacul Bodhi
Mintea este ca o oglindă strălucitoare nemişcată
Ai grijă să o ştergi tot timpul
Şi nu lăsa praful să se lipească de ea.
N-a existat niciodată un Copac Bodhi
Şi nicio oglindă strălucitoare
În mod fundamental nu există niciun lucru,
Aşa că unde e praful care să se lipească?

Cea mai înaltă stare de conştiinţă este o conştiinţă lipsită de orice conţinut, idei, sentimente, chiar senzaţii. **O persoană nu este cu adevărat liberă când starea sa este rodul unei discipline artificiale. Acea persoană doar imită puritatea**. De aici neplăcuta mulţumire de sine a celor religioşi în chip deliberat şi metodic, mulţumire lipsită de substrat real, nefiind spontană, ci căutată.

În loc să încercăm să purificăm sau să golim mintea ar trebui, pur şi simplu, s-o lăsăm liberă, deoarece mintea nu este deloc ceva ce poate fi cuprins. A lăsa mintea liberă este de asemenea echivalent cu a elibera şirul gândurilor şi impresiilor care vin şi intră în minte, adică nici a le reprima, nici a le reţine, nici a interveni în mersul lor.

Gândurile vin şi pleacă de la sine, pentru folosirea înţelepciunii nu există blocaje. Aceasta este eliberarea naturală. Aceasta este practica non gândului. Dar dacă nu te gândeşti la absolut nimic şi totuşi comanzi gândurilor să se oprească, aceasta înseamnă că te legi într-un nod printr-o metodă, şi asta se numeşte o viziune obtuză. (Hui Neng)

Adevărata dhyana înseamnă să realizezi că propria natură este ca spaţiul (adică având aparenţa vidului sau a golului aeric – ideea vidului primordial şi permanent, dominantă în budism) şi că în această minte originară gândurile şi senzaţiile vin şi pleacă precum păsările prin văzduh, nelăsând nicio urmă.

A fi iluminat înseamnă a fi iluminat complet sau deloc, deoarece, nefiind compus din părţi sau diviziuni, natura de Buddha nu poate fi realizată pe bucăţele.

Despre căutarea naturii lui Buddha:

„**În mare măsură e ca şi cum ai merge călare pe un bou, în căutarea boului”,** iar atingerea sa este similară zicalei ce spune:

„**Atunci când peştele este prins, capcana este uitată” cu referire la calea de atingere a stării, care trebuie să fie spontană.**

În acest sens principiul *wu shi* al trăirii neafectate, naturale spune:

Nu există loc în buddhism pentru folosirea efortului. Fii doar obişnuit şi nimic mai mult. Uşurează-ţi intestinele, elimină apa, pune-ţi hainele, mănâncă-ţi hrana. Când eşti obosit, du-te şi te întinde. Oamenii ignoranţi vor râde de mine, dar cei înţelepţi vor înţelege ... Pe măsură ce mergi dintr-un loc în altul, dacă îl priveşti pe fiecare ca pe căminul tău, ele toate vor fi într-adevăr aşa, fiindcă, atunci când circumstanţele se produc, nu trebuie să încerci să le schimbi. Astfel obişnuinţele voastre de simţire, care produc Karma pentru cele Cinci Iaduri, vor deveni de la sine Marele Ocean al Eliberării.

Zenul japonez de şcoală Soto este adus de genialul Dogen în 1227 şi provine din curentul **Zen mo zhao Zenul iluminat în tăcere**, cu mănăstirea Eiheiji ca loc de origine, fără protecţie imperială.

Cel Rinzai, adus de călugări, beneficia de sprijin imperial şi a cunoscut o dezvoltare mai mare, într-o anumită perioadă, apoi tendinţa între cele două a fost de egalare.

Ambele şcoli prind, dând naştere modului de viaţă *bushido* sau Dao al războinicilor, care este în esenţă aplicarea Zenului la meşteşugurile războiului şi nu numai. Astfel el a inspirat ceremonia ceaiului (*chano-yu* şi *cha do*), arta aranjamentului florilor (*ikebana*), arta caligrafiei (*sho – do*), arta parfumelor (*ko – do*), pictura (*zen – ga*), teatrul (*no*), arta culinară (*zen ryori*), artele marţiale cum sunt *kiudao* (trasul cu arcul), *kendo* (sabie), *judo*, *aikido*. Ambele şcoli pun o mare importanţă pe *za-zen* sau meditaţia în poziţie şezând, cu acordarea unei mari importanţe poziţiei corecte şi respiraţiei. În şcoala Rinzai se adaugă vizita periodică la maestru – *roshi* pentru prezentarea propriei viziuni despre Koan.

Cele cinci mari principii ale Soto zen sunt:

— shikantaza – a te aşeza pur şi simplu, fără

obiect;

— shu sho ichi nyo – practica şi satori nu sunt decât unul;

— mushotoku (hishryo) – să nu doreşti Satori;

— mu sho go – a nu căuta Satori cu tot dinadinsul, a nu-ţi face scop din aşa ceva;

— shin jin ichi nyo – corpul şi spiritul unificate.

Ideea centrală este filosofia lui *ku* – vacuitate şi *mu* – nimic.

Principiile sunt de obicei expuse în scurte poeme cum sunt acestea:

Calea perfectă nu este grea,
Doar te scuteşte să selectezi şi să alegi.
Numai când nu va mai fi nimic care să-ţi placă sau să-ţi displacă
Vei înţelege totul clar.
O diferenţă cât firul de păr
Poate despărţi cerul de pământ!
Dacă vrei să obţii adevărul fără înconjur,
Nu te preocupa de bine şi rău.
Conflictul dintre bine şi rău
Este boala minţii.

Când toată lumea recunoaşte frumuseţea ca fiind frumoasă, deja există urâţenia;

Când toată lumea recunoaşte binele ca fiind bun, deja există răul.

A fi sau a nu fi provin unul din altul;
Complicat şi simplu se definesc unul prin altul;
Lung şi scurt se pun în contrast unul pe altul;
Înalt şi scund se postulează unul pe altul...
Înainte şi după urmează unul după altul.

Trebuie să considerăm gândurile ca nori trecând pe cer sau cursul unui râu. Tentativa de oprire a gândurilor este sortită eşecului. Dacă te abandonezi constrângerii

gândurilor, vei păţi ca în „capcana maimuţelor” – capcana este constituită dintr-o nucă de cocos, plină de alune. Maimuţa bagă mâna prin deschiderea strâmtă şi apucă alunele, însă nu mai poate să-şi retragă mâna, căci nu vrea să lase alunele. În felul acesta este prinsă. Dacă i-ar fi venit ideea să lase alunele, ar fi devenit liberă. Situaţia este, trebuie să recunoaştem, o dilemă!

Dogen a spus: **dacă aveţi mâna deschisă, puteţi avea toate lucrurile, abandonând, puteţi avea toate lucrurile. Dacă sticla e plină cu apă, nu o puteţi umple cu vin, dar dacă e goală, o puteţi face. Mâna închisă şi sticla plină sunt ego-ul. Gândirea universală, mâna deschisă şi sticla goală sunt spiritul tuturor buddha sau a înţelepciunii supreme.**

Dacă ne abandonăm corpul şi spiritul, dacă uităm de eu-ul nostru şi dacă ne abandonăm puterii lui Buddha, nu este necesar să ne utilizăm spiritul şi în acest moment putem să ne separăm de viaţă şi de moarte, să avem satori, să devenim Buddha. (Dogen – Shobogenzo, cap. Viaţă şi Moarte)

Relativitatea timpului şi a mişcării este descrisă de Dogen astfel:

— Dacă privim ţărmul în timp ce ne plimbăm cu barca, avem impresia că ţărmul se mişcă. Dar dacă privim mai aproape doar la barcă, ne amintim că barca se mişcă. Când analizăm universul cu o minte şi un corp în confuzie, adesea cădem în greşeala de a crede că mintea noastră este constantă. Dar dacă practicăm într-adevăr Zenul şi ne întoarcem la noi înşine, vedem că ne-am înşelat.

— După ce lemnul de foc devine cenuşă, el nu va redeveni niciodată lemn de foc. Dar noi n-ar trebui să adoptăm concepţia că ceea ce a ajuns la un moment dat cenuşă a fost mai înainte lemn de foc. Ceea ce trebuie să înţelegem este că, potrivit doctrinei lemnul de foc se află în faza de lemn de foc... Există faze anterioare şi ulterioare, dar acestea sunt clar

separate.

— La fel este cu viaţa şi cu moartea. De aceea spunem că Nenăscutul este de asemenea şi Nemuritorul, Viaţa este o poziţie a timpului. Moartea este o poziţie a timpului. Ele sunt ca iarna şi primăvara şi noi nu considerăm că iarna devine primăvară sau că primăvara devine vară.

— sutră spune – Doar un grup de elemente se strâng laolaltă pentru a alcătui acest corp omenesc. Când el apare, doar aceste elemente apar. Când el dispare, doar aceste elemente dispar. Dar când aceste elemente apar, tu să nu spui – eu apar, iar când ele dispar, să nu spui eu dispar. Şi la fel cu gândurile noastre de dinainte, de după şi cele petrecute între timp: gândurile îşi urmează unul altuia fără a fi legate unul de altul. Fiecare este absolut liniştit.

În acest sens, iată un poem Zen:

Zoreaua ce-nfloreşte preţ de-o oră

Nu se deosebeşte în fundul sufletului de pinul uriaş,

Ce trăieşte o mie de ani.

O poartă în drum de-o parte, trăirile dincolo vidul

Subiectiv, un ţânţar simte că viaţa sa de câteva zile este rezonabilă, la fel şi broasca ţestoasă cu viaţa sa de sute de ani. Omul simte anii trecând mai repede când are şaizeci sau şaptezeci de ani, astfel că moartea, când vine, este tot prea devreme. Dogen spune:

Florile pleacă tocmai când am vrea mai puţin să le pierdem;

Buruienile sosesc tocmai când am vrea mai puţin să le vedem crescând.

Aceasta pentru că nu există niciodată altceva decât prezentul şi dacă cineva nu poate trăi în el nu poate trăi nicăieri.

Când peştele înoată, el o face într-una şi apa în care înoată nu se sfârşeşte. Când pasărea zboară, o face într-una şi cerul nu se sfârşeşte. De când e lumea nu a existat un peşte care a înotat afară din apă sau o pasăre care a zburat afară din cer. Şi totuşi, când un peşte are nevoie doar de puţină apă, el foloseşte doar atât, când are nevoie de multă, foloseşte multă. Astfel vârful capului său se află întotdeauna la limita exterioară a spaţiului său. Dacă o pasăre ar zbura vreodată peste această limită ar muri şi la fel şi peştele. Din apă îşi face peştele viaţa, iar pasărea din aer. Apoi, şi peştele şi pasărea sunt făcuţi de viaţă. Astfel există peştii, apa şi viaţa şi toate trei se crează una pe alta.

Nu te poţi urca niciodată pe cămila ce a trecut ieri pe aici şi nici pe cea ce va trece mâine pe aici. Singurul lucru pe care-l poţi face este să te urci pe cămila care trece acum, în acest moment pe aici.

Să-ţi trăieşti viaţa ca şi cum ai muri peste o clipă şi să înveţi ca şi cum ai trăi veşnic, aceasta este esenţa! (Cong Fu Tzi)

Zenul este şi o eliberare de dualismul gândirii şi acţiunii, căci gândeşte aşa cum acţionezi, cu aceeaşi trăsătură de abandon, angajament sau credinţă. Acţiunea fără şovăire este destul de greu de integrat. Tendinţa controlului mental este vie şi greu de debarasat. Cum spune maestrul Huang Bo:

— Oamenilor le e frică de uitarea propriei minţi, frică de a cădea în vid fără nimic de care să se ţină. Ei nu ştiu că vidul nu e de fapt vid, ci singurul domeniu al Dharmei. El nu poate fi căutat, cercetat, înţeles prin înţelepciune, explicat prin cuvinte, contactat material sau atins prin realizări merituoase.

— trebuie să ne cunoaştem eul pur şi veritabil. Trebuie să devenim intimi cu noi înşine

Mintea este şi are o natură nepieritoare, nenăscută şi neconfuză. După cum spunea Bankei:

Oglinda e limpede şi reflectă orice vine în faţa sa şi totuşi nicio imagine nu rămâne în ea. Mintea de Buddha este de zece mii de ori mai limpede decât oglinda şi nespus de minunată. Când căutăm un lucru folosind mintea nu ne dăm seama că mintea şi obiectul căutării sunt totuna.

În acelaşi sens, iată concluzia maestrul Zhendao Ge:

Ca şi cerul cel gol, n-are hotar,

Şi totuşi e exact în acest loc, mereu profund şi limpede.

Când cauţi să-l cunoşti, nu-l poţi vedea.

Nu-l poţi apuca

Dar nu-l poţi pierde.

Neputând să-l obţii, îl obţii.

Când taci, el vorbeşte;

Când tu vorbeşti el tace.

Marea poartă e larg deschisă pentru a da de pomană,

Şi nicio mulţime nu blochează intrarea.

Precum peştele care înoată în apă, dar nu ţine seama de ea, pasărea zboară pe vânt, dar nu ştie de vânt, astfel adevărata viaţă Zen nu are nevoie să ridice valuri când nu bate vântul, pentru că:

Intrând în pădure el nu mişcă niciun fir de iarbă;

Intrând în apă, nu produce niciun val.

Se spune că agăţarea de sine e ca un spin intrat în piele şi că budismul e un al doilea spin introdus ca să-l scoată pe primul. Când primul spin a ieşit, ambii sunt aruncaţi.

Dar în momentul în care budismul, filosofia şi religia, devin un alt mod de agăţare de sine, prin căutarea unei securităţi spirituale, cei doi spini devin unul şi cum se mai poate scoate acesta? Aceasta e întrebarea. De aceea în Zen

nu există nici sine, nici Buddha de care să te poţi agăţa, niciun bine care să poată fi câştigat şi niciun rău de evitat, niciun gând care să fie stârpit sau vreo minte care să fie purificată, niciun corp care să piară şi niciun suflet care să fie salvat.

Ca să salvezi o viaţă trebuie să o distrugi

Când e complet distrusă trăieşti pentru prima oară în pace.

Un singur cuvânt împacă cer şi pământ;

O singură sabie nivelează întreaga lume.

Practicarea Zenului îşi pierde veridicitatea atât timp cât are în vedere un scop. Când nu urmăreşte vreun scop Zenul este deşteptarea, viaţa fără ţel, suficienţa sieşi, viaţa eternului acum. Nu practici Zen ca să devii Buddha, practici Zen pentru că eşti Buddha de la bun început şi această realizare originară este punctul de început al vieţii de tip Zen.

Maeştrii Zen sunt oameni ca toţi oamenii. Ei se îmbolnăvesc şi mor, ei cunosc bucuria şi necazul, se înfurie şi au şi mici slăbiciuni de temperament ca orice altcineva şi nu sunt mai presus de mrejele dragostei sau a relaţiilor umane obişnuite cu celălalt sex. Perfecţiunea Zenului constă tocmai în păstrarea esenţei umanului pur şi simplu:

Mâncăm, eliminăm, dormim şi ne sculăm

Aceasta este lumea noastră.

Tot ceea ce mai avem de făcut mai apoi

Este să murim.

Aceasta întrucât actul moral este semnificativ din punct de vedere etic doar atunci când este liber de orice constrângere sau necesitate (principiul apare şi în doctrina creştină a liberului arbitru, în a acţiona în uniune cu Dumnezeu, dar în creştinism se recurge la cultivarea insistentă a ideii păcatului personal pentru ca apoi să se obţină o uşurare prin credinţă şi ispăşire, o astfel de elevare spirituală însă poate să nu dureze).

Iluminarea din Zen sau *satori* este descrisă ca ceva greu de imaginat, aşa cum este de exemplu culoarea

spaţiului. Iluminarea înseamnă să ştii ce nu este realitatea. Înseamnă încercarea identificării tale cu orice obiect al cunoaşterii, oricare ar fi el, o universalizare personală prin identificare, pentru că *satori* trebuie să fie însăşi eliberarea şi nu sentimentul acesteia. Când întreaga idee a puterii personale bazată pe valori morale şi pe măsuri punitive este îndepărtată, nu ţi-a mai rămas nimic care să stea drept receptor şi tocmai de aceea nu pierzi nimic din ce auzi. Atâta vreme cât te gândeşti la a asculta, nu poţi auzi clar, şi atâta vreme cât te gândeşti şi încerci sau nu încerci să te eliberezi, nu poţi să te eliberezi. Şi totuşi fie că te gândeşti la a asculta sau nu, urechile aud la fel, nimic nu poate opri sunetul să ajungă la ele.

Lucrul esenţial pentru Zen este lipsa vreunei dualităţi sau a unui conflict între elementul natural al întâmplării şi cel uman al controlului. Este o disciplină în spontaneitate şi o spontaneitate în disciplină. Omul care este privit este o parte a mediului, inteligenţa sa face parte din lumea naturală, cerul şi pământul fac parte din acest organism, natura este în egală măsură tatăl şi mama, pentru că contrariile yang şi yin se află într-un echilibru dinamic şi nu în opoziţie, nu pot exista conflicte între contrarii interdependente, distincţiile duale de tip spirit – materie, bine – rău practic nu există, ele decurgând una din alta. Într-un univers cu principiu central – relativitatea şi nu lupta, nu există scop sau punct final de atins, totul este perpetuu, după cum spune un maestru – pentru că lumea nu se îndreaptă spre ceva, nu este nevoie de grabă, graba putând fi fatală. Oricât de paradoxal ar părea, o viaţă cu scop nu are niciun conţinut. Ea se grăbeşte mereu şi pierde totul. Lipsa grabei presupune şi o anumită abţinere de a interveni în mersul natural al evenimentelor.

Gâştele sălbatice nu-şi potrivesc răsfrângerea
Pe luciul apei, ce n-are minte să o primească.

Arta poetică a Zenului este formată din poezii scurte, gnomice – laconice şi directe în acelaşi timp ca şi răspunsurile lor la întrebările despre budism. În acest sens există Haiku, poezie – poem de şaptesprezece silabe,

dezvoltat de Basho (1643-1694), poezie de tip wu-shi – *nimic special*, îndemnul fiind – *pentru a scrie haiku fii un copil de trei şchioape*.

Aprinde focul:
Îţi voi arăta ceva frumos,
Un bulgăre mare de zăpadă.

Orice este împotriva
Minţii şi voinţei oamenilor obişnuiţi
Ascunde legea oamenilor
Şi legea lui Buddha

Cât de admirabil,
Cel care nu se gândeşte: „Viaţa zboară”
Când vede fulgerul.

Noaptea lungă:
Sunetul apei
Spune ce gândesc.

Stelele pe lac;
Din nou ploaia de iarnă
Încreţeşte apa.

Sub adierea de seară
Apa clipoceşte
La picioarele berzei.

Condiţia primordială Zen este neruperea de realitate şi de viaţă, ea defineşte atitudinea Mahayana a unui boddhisattva care nu caută să se desprindă de lume pentru a atinge Nirvana, ci care dimpotrivă, nu va ajunge acolo până când toţi oamenii nu o vor atinge – compasiunea

universală.

Poate acesta este sensul absolut al Zenului şi de aceea întrebarea din titlu îşi poate găsi un răspuns doar trăind Zen, aşa cum se face de sute de ani – te naşti, trăieşti viaţa aşa cum e ea şi apoi te retragi discret, spre alte zări.

Victor Loghin

Constanţa, 03.03.2002

DIZIDENTUL

***ASHRAM* – Iniţial, o comunitate care locuia în pădure, strânsă în jurul unui mare învăţător. Se foloseşte acum în sensul unei comunităţi cu intenţii „spirituale” (Zen)**

Nu se culcase decât de două ceasuri şi bătăile în uşă, de o intensitate neobişnuită, deabia îl treziră. Se ridică buimac din pat, aprinse lumina chioară din hol şi se îndreptă clătinându-se spre uşă.

Hotărât lucru, băuse cam mult. Degeaba se supărase când Dana îi spusese asta. O catalogase drept cicăleală muierească şi continuă să bea din amestecul acela ucigător de vermut cu vodcă, un fel de carcalete la modă în mediile studenţeşti ale Capitalei.

Războiul se terminase de trei ani şi, oricum, mare lucru nu se găsea prin bodegile la care aveau acces şi unde se mai dădea de băut pe datorie, până la bursă sau la sosirea izbăvitorilor bani de acasă, destinaţi hranei şi cărţilor, nu licorilor bahice.

Întrebă cu o voce cleioasă cine bate. Primi un răspuns care-l şocă şi-l determină să deschidă imediat: „Cetăţene, în numele legii, deschide!”.

Era ora 2 din noapte.

Odată deschisă, uşa fu trântită la perete, P. ajunse în mijlocul camerei, în patru labe, proiectat de forţa celor trei haidamaci în haine de piele, cu pălării moi de fetru gri, ŕ la Humphrey Bogart, ce pătrunseră neinvitaţi în garsonieră.

Încăperea cu pricina, denumită pretenţios aşa era de fapt una din odăile servitorilor de la mansarda unuia din

marile blocuri de pe bulevardul Magheru, dar cea mai bună, pentru că avea antreu, chicinetă, grup sanitar propriu cu duş şi chiar un mic hol la intrare, pe lângă confortul de a avea un geam mare ce dădea spre curtea interioară, unde era umbră şi oricum mai linişte, faţă de cele ce se deschideau spre bulevard.

Nu apucă să se ridice de pe duşumele, năucit de izbitura uşii, când fu săltat literalmente pe sus şi zvârlit pe patul în dezordine. Unul dintre haidamaci se urcase deja călare peste el şi, suflându-i în faţă un damf de ceapă, tabac prost şi secărică, îl interoga răstit, printre dinţi:

— Spune unde le-ai ascuns, boule! Spune imediat, că te halesc cu izmene cu tot, burjui împuţit! ’raţi ai dracu’ de ’telectuali, cu mama voastră cu tot, că din cauza voastră umblăm noaptea ca orbeţii, în loc să dormim în patu’ nostru! Şi, sfârşindu-şi monologul, îi mai trase o palmă, care-l făcu să vadă stele verzi pentru prima oară în viaţa sa, dar nu şi pentru ultima. De undeva de sus se auzi o voce:

— Dă-l mă ’n pizda mă-sii de bou! Hai, începeţi scotocirea, că timpu-i scurt şi mai avem şi alte treburi în noaptea asta!

Matahala se dădu jos cu o evidentă părere de rău, nu înainte de a-i trage un ghiont în burtă, ce-i luă lui P. respiraţia şi alături de celălalt, începu să demoleze casa, sistematic, cu o plăcere nedisimulată. Scoteau sertarele şi le răsturnau conţinutul de sus, fără să le pese că puteau fi obiecte casante şi, răscolind conţinutul revărsat pe podea cu piciorul, trecură apoi la dulap, aruncând hainele pe jos, de-a valma. Traseră mobilele de la perete, uitându-se în spatele lor, apoi patul şi sub pat. Terminară camera rapid şi continuară devastarea în chicinetă şi în baie, de unde se auzea zgomotul sticlăriei sparte. În timpul acesta, şeful se aşezase pe un scaun, îşi aprinsese o ţigară înfiptă într-un ţigaret din lemn de cireş şi începuse să pufăie satisfăcut, admirând opera demolatorilor, scuturând scrumul pe jos şi aruncând din când în când câte o privire spre P., ce-şi revenea cu greu din pumni şi din uimirea amestecată cu o

groază ce începea să urce lent în el, paralizându-l şi sufocându-l pentru a doua oară, de data aceasta sistematic, ca într-o strânsoare de boa constrictor.

Sfârşind de fumat, scoase chiştocul din ţigaret, îl azvârli pe jos strivindu-l cu piciorul şi glăsui cu o voce monotonă, plictisită:

— Aţi găsit, bă, ceva?

— Nu, şefu ’!

— Sigur?

— Sigur, şefu’!

— Atunci, ambalarea, că noaptea-i lungă şi mai avem treabă!

Individul care-l bumbăcise pe P. cu câteva minute înainte reapăru din hol, şi, în timp ce-şi îndesa ceva în buzunarele largi ale hainei de piele, strigă răstit:

— Unde-ai ascuns manifestele, pui de căţea?

Dădu să se repeadă iarăşi la el, dar şeful îl opri cu un mârâit scurt, pentru care P. îi fu imediat recunoscător. Zise apoi scrâşnit:

— Bă, ai cinci minute să-ţi iei ceva boarfe, şi valea! Auzi?!… Valea!…

P. se îmbrăcă cu o iuţeală neatinsă vreodată, îşi luă de pe jos un rucsac ponosit (ulterior avea să-şi reproşeze: „de ce tocmai pe ăla, am să mă fac de râs!”), şi începu să caute prin maldărul de haine câte ceva, în bulibăşeala creată gândindu-se că trebuie să ia cu el haine şi utilităţi ca pentru o excursie, cu toate că nu-şi imagina unde va merge şi pentru cât timp. Stând aplecat şi căutând printre boarfe, simţi o izbitură cumplită în şale, care-l îngenunche şi auzi ca prin vis nişte înjurături. Îşi pierdu cunoştinţa. Se trezi în hurducăielile unui automobil ce gonea spre nu se ştie unde, înghesuit între cei doi haidamaci, aproape strivit. Hainele de piele miroseau a untură de peşte râncedă, miros ce se amesteca cu cel de fum de mahorcă şi făcând atmosfera nerespirabilă. Picotea semiconştient, dar pe măsură ce trecea timpul, o frică animalică i se urca în pântec dinspre picioare, paralizându-l şi inducând-i fiori pe

spinare şi o transpiraţie profuză, lipicioasă, ce-l inundă instantaneu. Dădu să se şteargă pe frunte dar nu putu, mâinile fiindu-i încătuşate la spate. De văzut, nu vedea nimic, ochii fiindu-i acoperiţi de nişte ochelari negri.

După un timp greu de apreciat, maşina frână, trecu peste un fel de prag, mai merse preţ de câţiva zeci de metri, apoi opri lent. Haidamacii săriră din maşină, smulgându-l şi pe el din ea. Mai mult pe sus, urcă câteva trepte. În spatele lui se auzi o uşă metalică trântindu-se cu un zgomot sec, scrâşnit. Cineva îi luă ochelarii de pe ochi şi, după ce clipi buimăcit, începu să zărească un hol lung, parcă fără de sfârşit, luminat din loc în loc de nişte lămpi chioare, gălbui, suspendate la o înălţime ce făcea ca lumina lor aproape să nu ajungă până pe pământ. De o parte şi de alta a holului erau nişte uşi metalice, vopsite într-un verde impersonal, ca şi pereţii, prevăzute cu vizete şi nişte bare din fier gros, aşezate în cruciş. Până să se lămurească bine, fu luat pe sus de un subofiţer în uniformă albăstrie de miliţian, încins cu centură cu diagonală, cu cizme negre purtate armonică, după modelul sovietic şi cu un toc de pistol la brâu, din care se zărea o bucată de metal negru, lucios. Îl îmbrânci spre o uşă, o deschise aruncându-l înăuntru, goli conţinutul rucsacului direct pe jos, pe duşumeaua de ciment împrăştiind puţinele lucruri cu piciorul şi apoi îl smuci, întorcându-l cu spatele la el, îl descătuşă şi-l îmbrânci spre fundul încăperii, retrâgându-se ca şi cum ar fi ieşit din biserică cu faţa la altar. Trânti uşa cu zgomot, încuind-o. Zgomotul ivărului clănţăni metalic, ca un închizător de carabină.

P. rămase nemişcat în mijlocul încăperii, încercând să-şi acomodeze vederea cu lumina ce venea de undeva foarte de sus, de la un bec slab şi jegos. Camera era mare, de vreo cinci metri pe şase, extrem de înaltă. Pe lângă pereţi ieşeau din penumbră scheletele fantomatice a două grupuri de paturi metalice suprapuse, câte trei, de pe care se desluşeau nişte mişcări vermiculare, ce se amplificau încet. Se auzi o tuse cavernoasă şi o voce molcomă:

— Hai, bă, ţâncule, de te culcă, mâine oi avea o zi

grea!

Porni spre direcţia de unde auzise vocea, nu înainte de a-şi strânge lucrurile de pe jos şi de a le îndesa de-a valma în rucsac şi desluşi o siluetă ce stătea la marginea patului de jos, cu picioarele atârnate, pe care şi le freca zgomotos.

— Urcă deasupra, că numa' acolo mai e loc! Lucră ăştia zi şi noapte, de parcă-s la fabrică, nu alta!

Se căţără cu greutate în pat. Paiele din saltea şi din pernă foşneau zgomotos şi P. încercă să se mişte cât mai puţin, ca să nu deranjeze, din bună creştere dar şi de frică. Nu avea habar cine sunt colegii de cameră şi nu voia să se remarce prin nimic. Îşi întinse picioarele, luă rucsacul în braţe şi adormi instantaneu, copleşit de evenimentele trăite, şi în special de spaimă.

Se trezi, peste vreo cinci minute, în strigătele unui miliţian ce încerca să-l atingă cu bulanul, dar neajungându-l, lovea cu zgomot în marginea patului, înjurând copios. Se dădu jos cu greutate şi atunci realiză că afară era deja ziuă, lumina strecurându-se printr-un geam jegos, cenuşiu, prevăzut cu gratii, situat sus lângă tavan. Luă un bulan pe spate, pe care-simţi ca pe o arsură şi fu împins cu brutalitate în hol. I se puseră iarăşi ochelari şi, luat pe sus, ajunse într-o încăpere, uşa închizându-se rapid în spatele lui. Auzi din faţa sa o voce blândă, asprită însă de fumat:

— Scoate-ţi ochelarii şi ia loc!

Fu orbit de o lumină extraordinar de puternică ce venea dintr-un reflector aşezat lângă o masă pătrată, din lemn geluit dar nevopsit. În faţa mesei se afla un scaun pătrat, de bucătărie, cu acelaşi aspect. În rest, camera se afla în penumbra din spatele reflectorului, din interlocutorul său nezărindu-se decât o siluetă indefinibilă.

Se aşează.

Vocea din spatele luminii începu un fel de explicaţie a prezenţei sale acolo.

Află astfel că era arestat pentru deţinere de

materiale de propagandă antistatală şi că era cercetat pentru crima de subminare a puterii de stat. Erau nişte noţiuni vagi, pur teoretice, care-l lăsară relativ rece, cu toate că instinctual era cuprins de aceeaşi frică pe care o simţise în noaptea arestării. Începu un interogatoriu cu o aparenţă de blândeţe, desfăşurat pe un ton concesiv, patern. Pe măsură ce trecea timpul, tonul se asprea, pentru a se sfârşi în urlete şi ameninţări.

La vremea aceea nu ştia că stalinismul excludea compasiunea şi solidaritatea interumană, dar avea să o afle pe măsură ce evenimentele curgeau.

În zilele următoare au venit şi bătăile, la început palme, apoi pumni, împărţiţi cu dărnicie peste tot, leşina, era udat cu apă, apoi totul reîncepea. A încasat şi bulane pe spate şi bătaie cu bâta la tălpile bocancilor pentru că pantofii îi fuseseră luaţi încă din prima zi (erau noi şi scumpi), a gustat şi din invenţiile doamnei Vida Nedici, ofiţer de securitate la Timişoara, care pusese la punct bătaia cu saci de nisip şi cu beţişoare peste testicule, dar tot nu au scos nimic de la el, pentru că literalmente nu aveau ce să scoată. L-au pus în faţa unui teanc de manifeste scrise la maşină, dar el habar nu avea de ele. Această atitudine de sinceritate era etichetată drept rezistenţă la interogatoriu, fapt pentru care supliciile erau din ce în ce mai mari.

Şi acesta era purul adevăr.

Nu avea ce spune pentru că nu ştia nimic. Nu va afla niciodată că ajunsese aici din pricina unui denunţ anonim, la modă în epocă, făcut de un coleg de grupă ce îl invidiase pentru locuinţă şi nu ştia cum să i-o ia altfel. Denunţătorul se mutase în garsoniera lui P. încă de-a doua zi, în hainele şi comodităţile lui, ca răsplată a denunţării unui periculos duşman al poporului.

După vreo săptămână de suplicii, fu lăsat brusc în pace. Camaradul lui de cameră, un ţăran şugubăţ de prin Vlaşca, ce stătea acolo deja de vreo lună din cauză că întârziase cu predarea cotelor şi care trecuse prin

Purgatoriu, îl îngriji ca pe fiul său, îi obloji rănile şi îl convinse că pauza asta e semn bun. Urmează judecata şi apoi puşcăria ordinară. Află de la el că după arestul securităţii, închisoarea este o adevărată oază, un rai. Se mai consolă. Era epuizat, atât fizic cât şi psihic, capotase şi semnase orice petec de hârtie ce i se băgase sub nas, fapt ce explica într-o oarecare măsură abandonarea anchetei.

Trecură astfel câteva săptămâni.

Era chemat rar la interogatoriu, răspundea la două trei întrebări, puse mai mult formal, semna nişte hârtii pe care nici nu le citea şi era adus îndărăt în cameră, unde zăcea pe pat într-o letargie vecină cu moartea.

Aflase pe pielea lui unul dintre principiile lui Marx ce spunea că: „Violenţa este moaşa cu ajutorul căreia ia naştere noua societate”. Se vindeca fizic, dar psihic se afla într-o nebuloasă din care nu se zărea deocamdată nimic. Nici poveştile şugubeţe sau nostalgice ale ţăranului nu-l scoaseră din starea în care se afla.

Într-o bună zi, pentru că bună a fost, uşa se deschise şi a fost luat de un miliţian, condus dubios de politicos într-o cameră, alta decât cele de interogatoriu, cu parchet pe jos, acoperit cu un covor pluşat, unde dădu cu ochii de un prieten de familie, avocat, şi de tatăl său. Ambii se aflau în anturajul unui individ pântecos, îmbrăcat elegant, ce se ridică imediat de la birou şi-l pofti să ia loc pe un scaun pe care-l aduse personal de după o masă.

Află, în puţine vorbe, că se comisese o „… gravă eroare, care va fi aspru sancţionată, că se mai întâmplă, înţelegeţi domnule P. şi domnule V., e revoluţie, se construieşte o lume nouă, totul e fluid, se mai întâmplă… dar sper ca tovarăşul Ioşca să nu se supere prea tare… ştiţi, şi domnişorul a greşit că nu ne-a spus, poate s-a sfiit, poate i-a fost frică… ei bine, acum totul e clar… da, chiar acum puteţi pleca, imediat… încă o cafeluţă, până se fac formele… da, vreţi şi dumneavoastră o cafea?… cum să nu, imediat se face… da’ şi o ţigară, cum să nu, luaţi de la mine… mişcă-te, mă, boule, că domnii nu mai pot aştepta…

da, şi hainele, tot, marş… mă scuzaţi… deocamdată la hotel la Lido, plăteşte Direcţia, cum să nu… cât va trebui, o lună, două… da, o garsonieră, cum să nu, aia în care stătea era cameră de servitori, nu făcea… ăăă, cum să nu, şi hainele, da, unele noi, dăm şi despăgubiri, să facă domnişoru' o listă şi în câteva zile se face… da, nicio repercusiune, sigur, nimeni nu va şti nimic, o excursie, asta e cea mai bună variantă, da… da, la revedere şi salutările mele tovărăşeşti tovarăşului Ioşca… cum să nu, sper că nu v-am supărat cu ceva… da, să trăiţi, să trăiţi, să…"

Ajunse în stradă însoţit de cei doi.

Se clătina orbit de soare, de starea fizică şi psihică în care se afla. Avea impresia că visează. Urcară într-un automobil şi ajunseră în câteva minute la Lido, distanţa dintre hotel şi Uranus nefiind foarte mare.

Intră în camera de hotel, se dezbrăcă în grabă şi se strecură sub duş.

Pentru câteva minute fu zguduit de un plâns nervos.

Pe măsură ce apa caldă îi biciuia trupul, îşi revenea lent, relaxându-se. Ieşi şi se îmbrăcă în hainele pregătite de tatăl său cu care nu schimbase nicio vorbă până atunci.

În timp ce se îmbrăcă, află că el şi domnul V. ajunseseră la Ioşca Chişinevschi, în virtutea a nu se ştie căror servicii făcute prin anii antebelici, o poveste întreagă din care nu înţelese nimic, taică-său povestind-o încâlcit, profund şocat de cele întâmplate, iar el, cu creierul golit de orice, nu se putea concentra deloc, aşa că nu înţelese mare lucru. Important era faptul că fusese eliberat, era aici, în hotel, se simţea pentru prima oară confortabil după atâtea zile, restul parcă nici nu mai conta.

Despre Ioşca Chişinevschi se ştia că e intrigant, maliţios, oportunist şi iezuitic, linguşitor cu şefii şi ameninţător şi vindicativ cu subordonaţii, dar toate astea contau acum mai puţin. Ce contase însă enorm era faptul că erau coreligionari, că serviciile de altă dată se pare că fuseseră importante şi că într-adevăr P. nu făcuse chiar nimic.

Apoi totul s-a aşternut pe făgaşul normal, timpul a trecut, rănile s-au vindecat.

Nepreţuita experienţă sovietică introdusese şi în România mania de a inventa cazuri exemplare şi el era cât pe ce să fie unul din ele, dar soarta lui reprezentată de tovul Ioşca făcuse ca să scape printre degetele Gorgonei – Meduza cu seceră şi ciocan.

Scurta dar sinistra experienţă din Uranus i-a deschis însă un drum măcinat de contradicţii, şi-a făurit o carieră animată de o slugărnicie unsuroasă, alternând comportamentul ancilar cu mârlănismul ciocoiesc, îmbrâncit de spaima de a rămâne anonim într-o lume a uniformităţii şi a nivelării politico-ideologice, într-un univers social dominat de tăcere, spaimă şi neputinţă.

Anii au trecut, drumul său prin viaţă a fost lin, lipsit de hârtoape sau alte avataruri trăite de muritorii de rând, construit piatră cu piatră prin neîncetate compromisuri făcute cu seninătate. Din toată experienţa anterioară nu reuşise să înţeleagă decât că nu se putea supravieţui decât făcând compromisuri, a trăi în această promiscuitate morală părându-i-se normal şi moral.

Soarta sa, aleasă liber consimţit a fost să rămână unit cu o ideologie şi o practică dictată de ea care, dacă ar fi fost onest şi lucid, nu ar fi putut decât să o condamne, în acceptarea dictatului ideologic al analfabeţilor morali şi spirituali.

Decembrie ’89 l-a găsit într-o funcţie bine plătită şi nu lipsită de o poziţie socială rezonabilă, loc de unde decisese soarta unora sau a altora, cu seninătatea actului bine făcut, chiar dacă acesta era măsura unor idei comuniste în care nu crezuse niciodată, dar nu din idealism, ci din oportunism.

S-a repliat, aliindu-se rapid cu indivizi a căror principală caracteristică era agresivitatea primară, apanaj al diverşilor parveniţi propulsaţi peste noapte în posturile la care nu ar fi avut dreptul măcar să viseze într-o

societate normală.

Simţind cum bate vântul, şi-a construit rapid o biografie de gropar al comunismului, folosindu-se din plin de cele câteva zile petrecute la Uranus, dosarul său de Securitate păstrându-se în mod ciudat şi apărând miraculos la suprafaţă, la momentul oportun, în vâltoarea a ceea ce se va numi în anumite cercuri „Revoluţia română”.

Azi încearcă să domine moral, de la amvonul unei dizidenţe anticomuniste inexistente o societate suficient de destructurată în care-şi pot găsi loc tot felul de impostori, vânturând pe la nasul inocenţilor relatări hagiografice desuete.

În fond, nu este decât un ipocrit cu mască de cucernic, dar de fapt un mitoman care se forţează să se autoemoţioneze pentru a se convinge de propriile minciuni, lovit de intransigenţe morale bruşte.

Apare des în media, preferă televizorul, dă lecţii de moralitate, tace îndelung când este întrebat despre perioada „critică” a vieţii sale, cu o discreţie bine jucată, cu toate că despre ea ar putea spune multe, fiind însă în imposibilitate de a explica ceea ce i-a urmat.

De câte ori îl văd, am imaginea unei scări de infinite cadavre pe care a călcat într-un mers zilnic, triumfător, spre cariera sa de azi.

În paralel cu el trăiesc încă sumedenie de oameni ce au stat prin puşcării ani îndelungi pentru că nu au consimţit să abdice de la principiile lor morale. Ei gravitează pe orbitele familiale, dispărând încet şi anonim.

Nu au puterea morală să se lupte încă o dată cu impostura.

Singurul lucru deranjant ce a survenit însă în ultima perioadă, este zvonul că P. ar fi colaborat cu aceeaşi Securitate ce l-a arestat degeaba odată, de mult.

Dar vestea aceasta a venit târziu.

Imaginea sa era deja formată, intrată în conştiinţa oamenilor.

El era Dizidentul.

COMPENDIU DE INDIFERENŢĂ AFECTIVĂ

***ATMA YAJNA* – sacrificiul de sine (Zen)**

Se aşează gâfâind pe bancă, aproape trântindu-se, ştergându-şi sudoarea de pe frunte cu o batistă fină, cu marginile dantelate. Cu toate că era doar începutul lui mai, aerul dogorea, ca în luna lui Cuptor. Luă un vas pentru flori, puse apă în el şi aşeză cu grijă narcisele pe care le adusese. Respiră adânc, trăgându-şi sufletul şi-şi începu sporovăiala.

— Ce mai faci, dragă? Cum o mai duci? Sper că bine, că eu, vai de capul meu! Al meu mă înşeală iarăşi şi cu cine crezi, cu o nespălată, o puştoaică cu treizeci de ani mai mică decât el, pedofilul dracului, că nu-l mai satură Dumnezeu de femei! Am crezut că odată cu vârsta s-o potoli, da ’ el nu şi nu, parcă a înnebunit de tot, fuge după ele de parcă au curu’ dat cu miere, nu alta! Acum cinşpe ani când l-a lăsat aia, prima lui nevastă, l-am crezut pe cuvânt, că aia e nebună şi neînţelegătoare, că nu e om, că-l terorizează cu suspiciunile, că – i pare rău de copii, da’ dacă mai stă cu ea va înnebuni, c-o fi, c-o păţi, că boul bălţii, vorbe de clacă. Şi eu, tâmpită, l-am crezut şi am avut impresia că el e bărbatul vieţii mele, că numai pe el îl iubesc şi, ştii tu, chestii de astea de prostit muieri. Nu mi-a păsat că plăteşte două pensii alimentare, că nu mai aduce mare lucru în casă. Ce mai, eram orbită, dar îmi dau seama acum că era mai mult milă decât dragoste, şi când mila o înlocuieşte, e jale, se alege praful. Şi praful s-a ales! Când s-a decis domnul să plece afară să lucreze, mi-am zis: „uite, i-au venit minţile la cap, nu e chiar aşa cum spune lumea că mă înşeală şi eu dorm şi nu văd! A plecat, a fost bun plecat şi gata!” Mi-am zis: „se întoarce el, o să avem bani, o s-o luăm de la capăt, viaţa e o luptă, deci luptă-te cu ea”, chestii de astea, ştii tu cum. Când am auzit de la unul ce revenise în ţară în concediu că al meu e prin Italia cu una din Bucureşti, mi-am zis că e bârfă, minciuni şi invidii, că el reuşise să plece pe bani mari şi alţii nu, şi din cauza asta îl pizmuiesc. Aveam să mă conving la sfârşitul

contractului, când a venit acasă după un an de muncă cu mâinile goale, „că să vezi, mamă, c-o să-mi dea banii mai încolo, că acum n-au avut, că o parte din bani i-am investit cu frati-miu într-o afacere de milioane”, şi aşa mai departe. Eu, proastă l-am crezut şi tot din milă nu l-am dat afară, aşa cum ar fi meritat. Ba mai mult, tâmpită şi credulă cum mă ştii, nu m-am prins că domnul se duce cam des pe la Bucureşti, chipurile după bani. Când colo, aveam să aflu după vreun an, el se ducea după aia cu care mâncase banii prin Italia, că de, era sita nouă şi traiul d-acasă nu-i mai plăcea! Şi aşa au trecut anii, cică banii investiţi în afacerea aia de milioane s-au dus pe apa Sâmbetii, că afacerea era de fapt proastă, că e inflaţie, instabilitate şi alte de astea, de adormit copii, da eu proastă, l-am crezut şi, din milă, nu l-am dat afară. Cât despre iubirea lui, ce să-ţi spun, nu cred că m-a iubit niciodată, nu e în stare să iubească pe nimeni, nici măcar pe amărâţii ăia de copii pe care îi vedea din an în Paşti, că tot eu m-am dus, din banii mei ăia prăpădiţi şi le-am cumpărat haine sau pantofi, caiete şi cărţi şi câte altele, că deh, copiii au nevoi mari, şi uite aşa am ţinut loc şi de tată, că domnul nu catadicsea. Şi tot aşa am ajuns de râsul curcilor, mă întâlnesc cu aia, cu fosta soţie, bem o cafea împreună, îi mai duc câte ceva pentru copii ca fiind din partea lui, ea nu mă crede, râde de mine discret, dar râde, compătimindu-mă în acelaşi timp că m-am procopsit cu o poamă ca bărba-su. Iar domnul, ce să-ţi mai spun, lui nu-i pasă de nimic, nu iubeşte pe nimeni, cred că nici pe el, nu cred că a iubit în mod real pe cineva vreodată. Este amoral, ce mai! Hai să zici că pe prima n-a iubit-o şi că de-aia a lăsat-o, pe mine nu m-a iubit niciodată, asta e clar, doar s-a folosit de mine ca de o staţie dintr-o gară oarecare, dar pe copii, oare nici pe copiii lui nu i-a iubit vreodată? Se pare că nu! Nici măcar pe ei!

Iar acum a luat-o de la capăt. Şi cu cine crezi? Cu una de douăzeci de ani, o fâţă, o puştoaică! Şi eu stau cu mâinile în sân, nu pot să fac nimic, mă întreb ce să fac? L-aş da afară, dar mi-e milă de el, milă, îţi dai seama ce tâmpită sunt, milă! Că de dragoste nici nu poate fi vorba,

cred că nu a fost vorba niciodată, doar de milă, şi lui nici că-i pasă. Vine acasă când vrea, îmi zâmbeşte cald, ba mi-a adus şi flori, neagă cu vehemenţă orice, zice că gura lumii e slobodă, că numai pământul o acoperă, că-s invidioşi pe el, că sunt contestatari meschini şi detractatori de profesie, mănâncă, face un duş, se schimbă şi pleacă, unde, numai el ştie. Nu ştiu ce să mai fac, efectiv nu ştiu!

E, hai, să nu-ţi mai fac capul mare cu prostiile mele, dar numai tu mi-ai rămas pe lumea asta, numai cu tine mai pot să discut ceva, numai tu mă asculţi! Hai, la revedere, mai trec eu pe la tine!

Se ridică mai uşor, mai uşurată sufleteşte, răcorită la propriu şi la figurat.

Îşi luă sacoşa şi o porni agale pe alee. Pietrişul spălat de ultimele ploi strălucea discret în razele soarelui arzător. Pe măsură ce se apropia de poarta cimitirului, liniştea sa proverbială era înlocuită de zumzetul oraşului, de zgomotul tramvaielor şi al maşinilor, ce substituia atmosfera paşnică, ciripitul păsărilor şi foşnetul frunzelor castanilor uriaşi, acum înfloriţi, ce mărgineau aleea centrală.

Păşea agale, repetând cu voce joasă:

— Ce să mă fac? Ce să fac cu netrebnicul ăsta, să-l dau afară, să nu mai ştiu de el? Mi-e milă de el, numai atât, nu sunt lovită acum de intransigenţe morale exagerate, dar lui nici nu-i pasă, nu i-a păsat niciodată, trece prin viaţă cu aceeaşi lejeritate iresponsabilă, fir-ar a dracu’ de viaţă nenorocită!

TEO ŞI THEA

***DHARMA* – Calea eliberării (Zen)**

Terminaseră cina, frugală ca de obicei şi, cu paharele de lapte în mână, migrară spre camera de zi, un fel de living şi salon la un loc, fără pretenţii de stil, neseparată prin hol de intrarea casei, ce se făcea printr-un cerdac larg, generos, acoperit, asemănător cu cel al caselor rurale americane din filme. Întreg peretele dinspre ieşire era străpuns de ferestre mari, deschise acum, prin care se

zărea amurgul prelung, cu tentele roşietice, ale miezului verii. Se aşezară pe fotoliile personale şi personalizate prin mileuri croşetate din aţă albă de bumbac, cu monogramă, reluându-şi ocupaţiile de fiece seară, el citind ziarul şi privind, printre rânduri, la televizor, ea croşetând sau uitându-se la acelaşi televizor, când şi dacă îi plăcea ceva.

Se cunoşteau parcă dintotdeauna, mai exact din primul an de Politehnică şi erau împreună din al doilea, când fuseseră astfel botezaţi, numindu-se de fapt Teodor şi Teodora, doi de Teo fiind imposibil de desluşit în noianul poreclelor sau diminutivelor ce se rosteau între colegi şi apropiaţi. Viaţa lor cursese lin, pe alocuri monoton, între nişte maluri previzibile, cu rare repezişuri sau căderi şi cu numeroase meandre leneşe, molcome, în special spre a doua jumătate a traiului lor în comun.

Crizele fuseseră rare şi nu lipsite de anumite nuanţe de violenţă. Mai întâi, după câţiva ani de la căsătorie, apăru criza lui, născută din perceperea falsă a pierderii libertăţii, simţită prin acea senzaţie greu de definit, de şoim prins în cuşcă şi transformat în galinacee (spun falsă, pentru că întreaga lor relaţie fusese bazată pe liber arbitru, neexistând, nicio clipă, vreo silnicie care să fi obligat pe unul la vreun gest impus de celălalt). Apoi, poate, cea mai mare, în momentul când au aflat că nu vor putea avea copii. Durase câţiva ani, fusese comună şi se atenuase lent, printr-o aparentă şi voită uitare, fiecare mascându – şi-o şi încercând să-l menajeze pe celălalt. Ultima, tot comună, coincisese cu retragerea lor din activitate, consecutivă şi pe undeva fortuită, determinată de criza economică de după anii ’90. Cu toate că erau încă tineri, se apropiau doar de pragul prefixului şase sau cel puţin aşa se simţeau, societatea nu prea mai avea nevoie de ei, recesiunea lovind pe mulţi mult mai tineri.

Şansa venise din senin, sub forma unei mici moşteniricasă şi grădină, la ţară, din partea unei rude îndepărtate, fără urmaşi direcţi. Casa, mică, cu trei odăi şi dependinţe se afla în mijlocul unei grădini ce o înconjura

din toate părţile, în care straturile de legume alternau cu cele de flori, flancate, ici şi colo de pomi fructiferi.

Se năpustiră literalmente pe ele şi, din primăvară până în toamnă, făcură casa perfect locuibilă, mobilată, zugrăvită, vopsită, utilată cu toate cele necesare, din care nu puteau lipsi boilerul, grupul sanitar mutat în casă sau antena de satelit. Pietruiseră aleile de acces, lăsând grădina în aceeaşi stare în care o găsiseră, aparent sălbatică, cultivând cu grijă acest aspect. Reconstruiră gardul, înlocuindu-l pe cel vechi cu unul mai mic, simbolic, ce-i izola de megieşi şi de dealul din spatele casei, nelocuit şi împădurit. Toată această zbatere şi muncă susţinută, făcută exclusiv cu mâna lor îi făcură să uite cu desăvârşire de gustul amar al pensionării intempestive, pe care o percepuseră, la un moment dat, ca pe o trecere înspre lumea marilor inutilităţi, alee ce duce, de regulă, spre cimitir.

Vândură apartamentul şi maşina, îşi luară una nouă, restul de bani îi depozitară într-o bancă şi se retraseră la „moşie”, ca rentieri, cum le plăcea să spună, nu fără o oarecare emfază, părăsind oraşul, fără ezitări sau resentimente inutile, suprapunând retragerea lor forţată peste imaginea cenuşie şi murdară a oraşului, în care locuiseră şi munciseră, totuşi, peste treizeci de ani.

Se adaptară nesperat de repede, viaţa lor animându-se brusc.

Ea se ocupa de cele ale casei, de găinile din poiata dinspre deal, din spate, el grădinărea luptându-se în mod egal cu legumele, florile sau pomii din jur, de aleile pietruite sau de maşină. Un semn cert al împământenirii era rărirea excursiilor făcute la oraş, la început, orice pretext fiind plauzibil pentru un drum, apoi, doar necesităţile reale determinându-l să ia calea târgului. Câteodată mergeau împreună şi constatau, nu fără uimire, că acea aglomerare de case, maşini, praf, gunoi şi zgomot, de oameni agitaţi, grăbiţi, nervoşi şi iritabili din orice, roind ca furnicile în jurul muşuroiului în care un copil rău a turnat apă, îi obosea şi îi indispunea deopotrivă,

scurtarea vizitei devenind principalul obiectiv.

Noua lor viaţă le redeşteptă vechi obiceiuri şi trăiri.

Reîncepură să glumească, să-şi facă mici şotii ascunzându-şi ochelarii sau pândindu-se după uşă şi încercând să se sperie reciproc. Regăsiră vechi subiecte de conversaţie sau altele noi, alternând sporovăiala cu tăcerile necesare. În timpul liber se plimbau pe câmp sau prin sat, începură să frecventeze biserica, fără a fi sau a fi devenit neapărat credincioşi, citeau cărţi vechi sau noi, ziare, ascultau emisiunile radio sau urmăreau, cu asiduitate, televizorul, navigând prin lume cu ajutorul serverului antenei de satelit.

Pe scurt, trăiau, parcă, o nouă tinereţe, anii scurgânduse lin şi plăcut.

Era miezul verii, al unei veri fierbinţi şi secetoase.

Toată ziua trebăluiseră prin casă şi pe lângă ea, udatul grădinii fiind prioritar, făcându-se cu dificultate, apa din fântână fiind împuţinată de seceta ce parcă nu se mai sfârşea.

Se culcară spre miezul nopţii şi adormiră imediat, obosiţi de munca de peste zi şi de căldura ce îi agresase, în valuri succesive, doar seara aducând un pic din răcoarea atât de dorită peste zi.

Adormind, el avu o senzaţie ciudată de coborâre în gol, nici plăcută, nici neapărat neplăcută, ca o alunecare cu liftul întrun hău fără fund.

Din pricina excesului de lichide îngurgitat peste zi, pe la 4 dimineaţa Thea se sculă şi se duse la baie. Ca de obicei, Teo se ridică şi el şi se ascunse în dosul uşii, tentând să o sperie, cum făcea deseori, ea reacţionând violent de fiecare dată şi etichetând gluma drept proastă. Cum de data aceasta întârzia, Teo se plictisi şi, trecând prin camera de zi, ieşi pe cerdac. Se aşează pe balansoarul la care visase toată viaţa şi şi-l putuse permite abia acum şi începu să se legene uşor, privind bolta spuzită a nopţii de vară şi ascultând corul voios al greierilor. Când şi când,

câte o stea căzătoare desena un arc strălucitor pe bolta smolită. La un moment dat, auzi un zgomot, ca un hohot de plâns, ce venea dinspre geamul dormitorului. Se ridică, porni într-acolo şi ajuns, se uită pe geam. Thea plângea în hohote, incantând vorbe fără de înţeles, prăbuşită peste trupul său inert. Uimit, stupefiat, se ridică, făcu doi paşi în spate, apoi reveni la geam.

Imaginea, aceeaşi.

Uşor speriat dar şi intrigat în acelaşi timp, o porni spre intrarea din spate, încercând să ajungă la baie şi să se privească în oglindă. Sosit la uşa din spate, puse mâna pe clanţă, intră, aprinse becul la baie, încercând să-şi zărească imaginea în oglindă. În acel moment, fu invadat de o lumină strălucitoare, intensă, ca de mii de flash-uri de blitz, dar plăcută, caldă, nederanjantă şi percepu un curent de aer, fin, parcă parfumat, parcă străbătut de sunete neclare, nedefinite, dar plăcute, ce-l ridica spre undeva.

Apoi, nu mai simţi nimic.

Întunericul zburătăcit de zorii zilei era sfâşiat de tânguirile prelungi ale Theei ce se amestecau cu scâncetul greierilor sau cu ţipătul straniu al unei păsări de noapte.

Pe boltă, spre asfinţit, din când în când, câte o stea căzătoare desena un arc de cerc, abia ghicit, vrând parcă să spună ceva.

EVENIND X PĂTRAT

***JIRIKI* – experienţă proprie (Zen)**

În clipa când recluziunea în sine devine a doua natură, metamorfozarea individului în X pătrat este simplă, se face de la sine, etapele fiind parcurse rapid, sărindu-se lungimile inutile.

De fapt, nu devii un simplu X pătrat, ci… un oarecare X, fără identitate, impersonal, amoral, amim, agnostic şi alte „a”-uri, a – privative, cel mai adesea marcat cu un număr sau cu două, trei iniţiale având o relevanţă îndoielnică, inclus imediat într-un pătrat ce nu trebuie

privit neapărat ca o carceră sau ceva de genul acesta, el putând fi, în definitiv, o celulă dintr-un fagure uriaş, ce şi-a modificat forma sub influenţa presiunii unor varii cauze, cel mai frecvent adverse sau ostile.

Una dintre cele mai teribile recluziuni se petrece de fapt în aer liber, într-o aparenţă de libertate. Chiar dacă celula are aici ziduri de fum, ea îşi va împlini menirea sa opresivă, pereţii devenind din ce în ce mai apropiaţi, mai sufocanţi, mai zdrobitori, sfârşind prin a intra în piele sau chiar sub ea, împlinind desăvârşirea închiderii în sine.

Odată realizat acest deziderat, urmează în mod firesc programul cunoscut de toată lumea – plimbarea pe afară, o oră pe zi, într-o curte mărginită de ziduri uriaşe, cu sârmă ghimpată pe cornişe şi miradoare în colţuri, din care te privesc ochii sumbri ai mitralierelor, pentru a-ţi completa, dacă mai era cazul, sentimentul de deţinut, apoi vorbitorul o dată, două, pe lună, când se poate discuta, strict supravegheat, cu cei de acasă, aflaţi în vizită. În rest, timpul se petrece prin autoconversaţie, autocompătimire, autocenzură într-un dialog agitat şi destul de zgomotos pentru sublima sa silenţiozitate.

Condamnarea poate fi veşnică, pentru o viaţă sau două ori temporară, cel mai des nedepinzând de tine, care oricum nu mai eşti tu, cel de care-ţi aduci aminte din ce în ce mai greu, mai rar, fragmentar şi distorsionat.

Într-un târziu, uitat de toţi şi de toate, ajungi să te uiţi chiar şi pe tine însuţi.

Din acel moment, totul devine mai uşor, mai simplu.

Recluziunea în sine nu mai este acum o puşcărie, ci o nouă stare de a fi, un nou început, într-o altă viaţă, într-o altă dimensiune a timpului şi spaţiului.

O viaţă de X, într-un pătrat.

NICANOR INCENDIATORUL

***KARMA* – Acţiune. Fiecare acţiune trebuie să aibă o reacţiune. Aceste reacţiuni sunt „fructele karmei” şi reprezintă „destinele” oamenilor, determinate de propriile acţiuni sau de acţiunilor**

unui strămoş, aşa cum propriile acţiuni pot deveni karma pentru urmaşi, după principiul „Culegi ceea ce semeni” (Zen)

Undeva, într-un orăşel de pe malul Dunării, ce fusese întotdeauna un târg băgat în seamă de comercianţii de aiurea, ce adăstau aici pentru odihnă şi ceva aliş-verişuri, cândva, poate în secolul trecut, poate altădată, trăia un târgoveţ mai de seamă, ce era prăvăliaş peste o stradă întreagă, nu departe de ceea ce se numea centrul târgului, marcat de han, cârciumi şi biserică, ce închideau cele patru laturi ale unei pieţe nu mari, nu mici, pietruită cu granit albăstriu adus tocmai de la Greci, din carierele talienilor din Ţara Turcească, nu departe de Măcin şi de Raiaua Brăilei.

Nicanor venea din familie de oameni de prăvălie, tradiţie cu care se mândrea, el fiind însă primul ce reuşise să ajungă stăpânul mai multora, fructificând deplin cheagul strâns de mai multe generaţii şi o conjunctură nu lipsită de noroc.

Nu era un stăpân rău, căci învăţase de la ai lui şi de la alţii că sluga flămândă devine hoaţă, dar nici prea tolerant, neiubind hoţii şi leneşii, pretinzând muncă de zi – lumină, aşa cum muncea şi el de la zece ani, când fusese îngăduit în prăvălia unde lucra taică-su, pus fiind să păzească bonbonurile şi acadelele de micii hoţomani ce intrau cu un aer naiv, să întrebe câte ceva, indiferent ce. Stătea toată ziulica cu cofeturile în faţă, saliva, îi ghiorţăiau maţele groaznic, poftea până la leşin, mânca la amiaz’ ce i se aducea de acasă şi-i mulţumea lui Dumnezeu seara că mai trecuse o zi fără să cadă în păcatul cel negru al lăcomiei şi hoţiei. Anul acela îi oţelise cugetul, şi stăpânul, văzându-l ce tare e, îl luase pe lângă el la socoteli, mai ales că-i mergea capul la ele. Cu încetul, fu luat de suflet, mai ales că acesta nu avea copii, jupâneasa fiind stearpă de la o căzătură din docar, de când stătea nevolnică în pat, slujită de două moaşe.

Stăpânul muri pe când Nicanor avea vreo douăzeci şi ceva de ani şi-i lăsă prăvălia cu acte, pe care le făcuse în

tainã încã de când era mai în putere. Nu fusese mare uimire, pentru cã toatã lumea ştia de slãbiciunea bãtrânului pentru el şi fu primit în breasla prãvãliaşilor fãrã prea multe cârtiri. Primul lucru ce-l fãcu dupã ce deveni stãpân, fu schimbarea slugilor, alegerea unora noi, dupã gândirea lui şi creşterea prãvãliei, ce avea aceeaşi formã de prea mulţi ani. Deverul crescu vãzând cu ochii şi curând deveni un târgoveţ de seamã, cu prãvãlii multe, curtat de pãrinţii cu fete de mãritat, de popi pentru danii, de neamuri pentru pomeni, şi de hoţi.

Ducea o viaţã simplã, de anahoret, cu mâncare uşoarã, bãuturã puţinã, femei mai de loc, îşi fãcuse locuinţã la etajul prãvãliei noi şi veghea la comerţ, cu ochiul stãpânului, care dacã nu se vede, vita slãbeşte. Curând începu sã cumpere prãvãliile uliţei lui la rând, unele date de bunãvoie, altele de nevoie. Nu avea prieteni şi nici nu-i plãceau prieteşugurile la un pahar, ce erau frumoase, dar adesea pãguboase. Searã de searã, dupã ce veghea la închiderea prãvãliilor şi la punerea grilajelor pentru hoţi, se retrãgea în odaia lui, luminatã tare de lãmpi nemţeşti cu petrol, aduse tocmai de la Viena, din cele cu pântec din porţelan scump pictat şi cu sticlã verzuie, clarã, fãcutã tocmai în Veneţia, deschidea ceasloavele de socoteli şi înşira coloane nesfârşite de cifre, scrise migãlos cu toc de fier şi cernealã de Sienna, din cea viorie, socotind şi tot socotind câte parale a mai strâns şi visând la ce-o sã facã cu ele.

Totul ar fi mers aşa ani la rând, s-ar fi însurat probabil cu vreo fatã cu zestre bunã, ar fi avut copii, ca sã aibã cui sã lase averea ce creştea zi de zi, ar fi mers prin viaţã lin, pe un drum ce pãrea a fi vãzut de toţi cei din jur, poate chiar şi de el.

Dar karma lui era alta şi venea cine ştie de unde, din ce veac şi de la care strãmoş mai mult sau mai puţin bun în fapte şi cuget.

În fiece varã, pe la începutul lunii lui Cuptor, pe când secerişul era în toi şi comerţul aşijderea, venea în târg un circ mare, ce avea cam de toate şi care-şi punea cortul pe

arioaia lui Stan – Crăcănatu', de la marginea aşezării, spre câmpuri, acolo unde se făceau şi cele câteva târgui mari, cum erau cele de la Moşii de vară sau din postul Crăciunului. Şeful cel mare al circului era un neamţ gros, mare, cu mustăţi negre, stufoase ca nişte vrăbii pe ger, sucite la vârfuri şi unse cu mirodenii, ce era şi dresorul tigrilor, leilor şi a unei pantere, mândria circului. Bărbat în putere, nu tânăr, dar nici trecut, se plimba toată ziua prin circ, cu ţilindrul dat pe ceafă şi cu mâinile la spate, în care ţinea un bici de dresaj pe care nu ezita să-l folosească pe spinarea oricui. Intra din când în când prin câte unul din vagoanele aşezate circular, inspectând interiorul şi aruncând câte un ochi în viaţa intimă a circarilor lui, care-i ştiau de frică, dar şi de respect. Intra mai des în vagonul unei fete tinere, blonde, suave, nelipsită de forţă, care era acrobată şi ţiitoare de tainã, tainã ce-o cam ştia tot circul, nimeni necutezând să comenteze ceva. Circul venea în târg de ani şi ani şi obiceiul era ca primele spectacole să fi date pentru mai marii urbei pe gratis, ca plată a mărinimiei lor de a-l lăsa să adăsteze atât de mult pe pământurile lor, să facă bani buni şi numai din circ, pentru că se obişnuia ca în loc de paralele pentru bilete să se dea grâne, pe care le ţinea în furgoane mari, trase de cai nemţeşti, din cei cu coamă bălaie lungă şi nădragi de păr coliliu atârnându-le peste copitele uriaşe şi pe care le vinde aiurea, mai la nord, pe unde-l duceau afacerile şi unde grâul era rar şi la mare preţ.

Nicanor primi invitaţia la spectacol pe seară, adusă de dubaşul primăriei. Rupse sigiliul din ceară roşie-sângerie şi-i citi conţinutul pompos, uşor slugarnic, reţinând faptul că a doua zi pe seară era invitat la spectacol. Cum nu putea refuza, circul fiind una din puţinele evenimente mondene, alături de nunţi, botezuri, înmormântări şi aniversări de sfinţi, închise prăvăliile mai devreme şi o porni agale spre arioaie, lovind pietrele drumului prăfos cu vârful bastonului său negru, cu măciulie de argint. Se îmbrăca nemţeşte, cu haine strânse pe corp, purta jiletcă colorată de atlas, ceas de argint cu

lanţ gros, pălărie moale, se purta ras, cu mustăţi mici, tunse şi cu obrazul pomădat şi împarfumat cu Apă de Colonia.

Avea treizeci de ani.

Nu începuse spectacolul bine şi serafica acrobată blondă, ţiitoarea stăpânului circului, intră în arenă uimind spectatorii cu salturile ei şi speriind cucoanele mai slabe de înger, ce chicoteau şi strigau uşor ori de câte ori acrobata se făcea că pică de pe sârmă sau de pe frânghia ce atârna tocmai de plafonul cortului circului. De cum o văzuse, pe Nicanor îl lovi ceva la lingurică, ca un sec dulce-amar, ceva ce nu mai simţise niciodată şi care-l tulbura peste poate. Trupul blondei, dezvăluit parşiv de voalurile rozii, coapsele rotunde ce se vedea până la rădăcină, trupul mlădiu ce se unduia în ritmul muzicii orientale, cosiţele blonde lăsate să curgă pe spatele rotund şi peste sânii bombaţi, mânioşi pe strânsura pieptarului roşu bătut în paiete, toate aceste imagini îl scoteau din minţi, făcându-l să asude şi să tremure ca o vargă.

După spectacol, făcu pe dracu’n patru şi-l invită pe stăpânul circului, pe blonda acrobată, pe alţi circari şi pe câţiva târgoveţi la cea mai bună cârciumă din târg, fapt nemaivăzut şi nemaiîntâlnit la el vreodată, iscându-se imediat vorbe şi interpretări care mai de care. Lui nu-i păsa şi nu avea ochi decât pentru blondă. Fiind doar la începutul sezonului, stăpânul circului se făcu că nu vede, nevoind a se strica la burtă cu negustorii din târg, afacerile temperându-i gelozia ce vroia să dea pe afară.

Urmară seri de plimbare cu docarul pe câmpuri, la lumina felinarului, a stelelor căzătoare şi a licuricilor, alunecări line cu barca pe Dunăre, sub luna secerie, galbină şi slab luminoasă, picnicuri în doi prin locuri de taină, pe sub sălciii plecate la pământ şi nemărturisitoare, unde se consumară clipele de iubire pătimaşă, aşa cum el nu mai trăise vreodată. Uitase pentru o vreme de prăvălii şi nu făcea altceva decât să alerge după nurii frumoasei blonde, să stea cu ea tot timpul, atât timp cât putea ea să-i dea.

Timpul trecea repede şi se apropia sărbătoarea Sfintei Mării din crucea verii, zi după care circul se strângea şi pleca, lăsând în urma sa amintiri de povestit iarna la gura sobei, urmele cortului şi ale vagoanelor în pământul arioaiei şi în aer un miros tare, de paie putrede şi urină de animal sălbatic necunoscut.

Nicanor, fiind om serios şi de onoare, îi propuse într-o bună zi blondei să rămână cu el, pe post de nevastă. Aceasta, uimită foarte de cerere, nu-i dădu niciun răspuns, făcându-l să creadă sau cel puţin să spere că ar rămâne. Minţile lui se înfierbântară şi mai tare, făcându-şi deja planuri cum o va duce la altar şi cum o să se gospodărească împreună.

Întâmplarea făcu că nu se văzură câteva zile, el fiind prins de nişte treburi urgente, iar ea minţindu-l că are nişte probleme femeieşti. Îi trimise vorbă după câteva zile şi primi confirmarea întâlnirii.

Se duse ca de obicei cu docarul, având coşul plin de bunătăţi şi un buchet de flori deasupra, dar fu întâmpinat de mustăciosul patron al circului ce-i blocă accesul. Se dădu jos, şi nu după multe vorbe ajunseră la harţă şi apoi la bătaie. Fiecare îşi apăra ce avea el mai scump, unul ţiitoarea dar şi acrobata de nădejde, cu a cărei nuri înnoda şi deznoda afacerile pe unde mergea, el iubirea cea mare şi oarbă, în spatele căreia nu văzuse nicio clipă realitatea, aşa dură şi tristă cum era. Îşi imaginase că o acrobată frumoasă, în putere, ţiitoarea patronului, ar fi renunţat la viaţa ei plină de libertate şi aventură pentru starea de nevastă de comersant într-un târg oarecare, menită a face pe cucoana la sindrofii şi la biserică, a da naştere la prunci, trăind în apele molcome ale unei lumi ce nu-i convenea şi căreia nu-i aparţinea, născută fiind într-un vagon de circ, unde îşi şi dorea dealtfel să moară.

Bătut la propriu de circar, de nonşalanţa impenitentă a unui şmecher ce colindase lumea şi la figurat de soartă, sau aşa credea el în orbirea ce-i luase minţile, se întoarse acasă mestecând gânduri negre de răzbunare, împotriva firii lui blânde şi aşezate. Nu dormi toată noaptea şi a doua

zi, cu faţa trasă de nesomn, o luă pe drumul spre circ, încercând din răsputeri să ajungă la ea, pe care o credea înlănţuită în vagon de năprasnicul tiran. Ea îl întâmpină serafic, ca şi cum n-ar fi ştiut nimic, dar după două minute îl alungă cu vorbe urâte şi grele.

Se întoarse împleticit acasă şi se prăvăli pe canapeaua din hol, unde adormi pe loc. Se sculă pe seară, şi cu minţile tulburi, se întoarse la circ. Spectacolul se terminase de ceva vreme, oamenii plecaseră pe la casele lor, circarii se strânseră pe lângă vagoane mâncând, bând şi sporovăind, cu gândul la drumurile viitoare, la târgurile pe unde s-or duce şi la ce-or face.

Se furişă în cortul cel mare şi luând o făclie din cele ce luminau drumul, începu să pună foc pe sub bănci, pe arena din mijloc, în ţarcul muzicii şi pe sub poalele pânzei celei mari ce făcea cupola circului. Vremea caldă şi uscăciunea de afară înteţi focul repede, mânat şi de un vânticel de seară ce bătea adesea pe malul Dunării. Pălălaia se întinse repede, distrugând pe loc cortul cel mare, dar ocolind vagoanele ce erau puse mai departe de el.

A doua zi, stăpânul circului încolonă furgoanele şi vagoanele, strânse ce mai rămase după foc şi o porni spre alte zări, fără să ştie vreodată ce se întâmplase, dând vina pe slugile ce nu păziseră cum trebuie făcliile de luminare.

După vreo opt luni, blonda acrobată născu un băiat rotofei, blonduţ, aidoma tatălui său, pe care-l lăsă de suflet la o mânăstire de maici din drum, fără a clipi. La scurt timp, începu să joace iarăşi, rămânând ţiitoarea dresorului de tigri şi lei, făcătoarea şi desfăcătoarea tainelor lui, atât timp cât nurii ei mai însemnau ceva.

Cam pe când i se năştea neştiutul fiu, nemaiputând răbda jarul iubirii, într-o seară mohorâtă de primăvară târzie, Nicanor aşternu pe hârtie oful său, iubirea pierdută, imposibilitatea de a-i supravieţui, faptul că el dăduse foc circului punând în pericol târgul, ce mai arsese odată, incendiat de turci, îşi lăsă averea bisericii şi se spânzură

de nucul din spatele casei, fiind înmormântat în mare taină de confraţii de comerţ, undeva lângă gardul cimitirului, îngăduit totuşi acolo de Mitropolit, care aflase ce avere lăsase bisericii.

Vestea se răspândi iute în târg şi aiurea, numele lui rămânând de atunci în poveştile ce s-au transmis până la noi, sub numele de Nicanor Incendiatorul (Pojarnic Nicanor), povestea sa ajungând până în Ţara Bulgărească sau cea Sârbească.

Se scula ca de obicei la ora şase punct, aşa cum o făcea de patruzeci de ani. Se bărbieri cu aceeaşi maşină pe care o primise la plecarea în armată, îşi bău ceaiul de soc cu pesmeţi din pâine neagră, se îmbrăcă în acelaşi costum acum vechi şi lustruit, dar cu pantalonii călcaţi fir şi cu ghetele lustruite oglindă. Pălăria obosită îi acoperea cele câteva fire din părul odată blond, ascunzându-i calviţia de care nu era prea mândru. Se urcă în tramvai şi coborî la cap de linie. Intră pe poarta deasupra căreia scria cu litere albăstrii, decolorate de timp, ABATORUL ORĂŞENESC. Merse la vestiar, acelaşi de patruzeci de ani, se dezbrăcă, îşi luă hainele albe de lucru, cu bonetă albă, cu cizme de cauciuc aşijderea, se încinse cu şorţul greu de parlagiu şi porni spre hala de lucru.

Desfăşură ritualul ascuţitului cuţitelor ce dura fix un sfert de ceas, şi apoi începu să tranşeze carnea, aşa cum făcea de ani şi ani. Lucra cu pasiunea sculptorului, desprinzând muşchiuleţul din capcana oaselor, croind garfuri şi capace de pulpă, desprindea fleicile, ceafa sau vrăbioarele, decupând rasoalele cu aceeaşi artă şi îndemânare, mânuind toporul de oase cu precizia călăului, neimpresionat de materia în care lucra, de mirosul greu al aburului de animal din care de abia ieşise duhul, de picurii de sânge ce săreau peste tot, maculând hainele albe sau se scurgeau zoios pe şorţul uriaş şi pe cizmele împurpurate acum, după orele de muncă scurse.

Se oprea la doisprezece punct, se spăla pe mâini şi-şi

mânca tacticos pâinea cu magiun sau cu brânză, carnea lipsind cu desăvârşire din alimentaţia sa. Fuma o ţigară şi se reapuca cu aceeaşi osârdie de muncă, până la trei. Atunci se oprea, făcea un duş, se usca meticulos şi la orele patru punct ieşea pe poarta abatorului, îndreptându-se spre tramvai.

În zilele obişnuite, a celorlalţi treizeci şi nouă de ani, unsprezece luni şi douăzeci şi nouă de zile ajungea acasă, mânca o ciorbă oarecare, de ştevie sau de zarzavat de exemplu, o fasole sau un pilaf cu morcovi, oricum nu conta ce, îşi făcea o ulcea mare de ceai de soc şi se retrăgea în lumea lui, în magazia din fundul curţii, în care nu avea voie nimeni să intre. Aici, după ce citea mai mult frunzărind aceeaşi gazetă de ani şi ani, se apuca de pictat.

Îi plăcea la nebunie să aştearnă culori pe cartoanele pregătite cu migală, date cu clei şi zingweiss, netezite şi şlefuite ore în şir. Vopseaua aluneca untos pe cartonul netezit, umplând cu încetul câmpul acela alb şi neutru, dând viaţă unor imagini pe care le reproducea după cărţi poştale ilustrate, pe care încerca să le copieze cu minuţiozitatea miniaturistului, atent la fiece amănunt, pe care alţii l-ar fi trecut cu vederea. Lucra ore în şir, rupt de lume, de care era legat doar de fumul ţigărilor pe care le pufăia cu pasiune. Mâinile sale mari, aparent butucănoase, înroşite şi asprite de apa leşioasă cu care se spăla după orele de muncă mânuiau cu o dexteritate şi o lejeritate neaşteptată micile pensule din păr de bursuc sau de veveriţă, din puf de gâscă sau din păr de pisică, pe care şi le confecţiona singur, aşternând cu migală vopseaua ce-l asculta respectuos, ducându-se doar acolo unde-i permitea el. Pereţii magaziei erau umpluţi până la refuz de micile tablouri, unele înrămate, altele nu, creând la prima vedere imaginea unei zugrăveli policrome şi inefabile. În magazie nu exista decât un dulap cu vopsele şi alte ustensile aşezat spre mijloc, lângă o canapea pe care înnopta adesea, şi un godin, în care făcea focul de când se răcorea, culorilor neplăcându-le frigul, când deveneau neascultătoare. În afara celor descrise şi a micului şevalet pe care lucra, nu

exista nimic altceva decât picturile şi, evident, el, tronând în mijlocul imperiului său. Trăia un gen de disperare pe care trebuia să o debordeze cumva şi acest mod i se păruse cel mai bun, cel mai aproape de sufletul său.

Aici îşi petrecuse toţi aceşti ani, aici înnoptase după călătoria de nuntă ce durase vreo trei zile (vorba fie între noi, nici până astăzi nu ştia prea bine de ce se însurase), aici primise vestea că i se născuse copilul sau că îi muriseră părinţii, pe rând, când le venise sorocul, aici îşi petrecuse viaţa de până acum. Se schimbaseră regimuri politice, conducători, partide, fusese foamete sau belşug, pentru el nu contase. Trăise atemporal, legat de viaţă doar de picturile sale şi de muncă. Viaţa sa se scursese între magazia cu lumea sa de tainã şi munca cea de toate zilele.

Trăise real, dacă se putea spune aşa, doar aici.

Aici şi la abator.

Şi acolo şi aici se simţea artist, mânuind cu aceeaşi plăcere cuţitul sau penelul, toporul sau cuţitul de vopsea şi acolo şi aici se mânjea, cu vopsea sau sânge, era la fel de mândru în sufletul lui de ce realiza, pentru că aşa înţelesese el să-şi treacă viaţa. Din când în când, deschidea registre mari, cu scoarţe cartonate, roase şi lustruite de folosinţă, în care-şi nota cu meticulozitate cu toc şi cerneală, ca şcolarii, numele micilor sale tablouri, când le începuse, când le terminase şi unde se aflau ele, pentru că unele fuseseră dăruite unor cunoscuţi, rude sau amici, cu diferite ocazii, e drept că rare.

De-a lungul timpului, în atelierul său nu intrase mai nimeni, oricum, persoane neimportante. Ai săi, nevasta şi copilul nu intraseră niciodată, din respect sau de frică, Dumnezeu ştie de ce sau poate din indiferenţă, nepăsându-le ce face el acolo. Erau altfel de oameni, ancoraţi altfel în viaţa lor de toată ziua, mâncăi cărora nu le ajungea kilul de carne ce-l aducea zilnic acasă, gălăgioşi, veseli, superficiali şi inculţi, lipsiţi de orice simţ artistic. Poate nu erau ei chiar aşa, dar el aşa îi vedea şi izolarea sa era deplin justificată.

Ziua care tocmai se scurse era însă altfel.

După ce terminase de muncit şi după ce se spălase, la fel de meticulos şi atent, ieşi din vestiar şi se îndreptă spre direcţiunea abatorului. Mai intrase aici de câteva ori, când fusese premiat sau când fusese numit maistru. Azi însă, era cu totul altceva.

Trecu pe la Personal, semnă nişte hârtii, şi apoi fu condus în biroul directorului unde, spre uimirea sa, erau strânşi mai mulţi oameni, colegi, ingineri, maiştri, personal de la birouri. Pe masa de consiliu erau înşirate platouri cu gustări şi tăvi cu pahare pline cu băutură. Se bău şampanie şi-şi înmuie chiar şi el buzele în licoarea aurie şi sprinţară, ce-i înţepă limba. Urmară scurte cuvântări, întâi directorul, apoi inginerul-şef, un maistru, altul… Era ameţit de vorbe, de şampanie sau de atmosferă, nu mai ştia. Altfel îşi închipuise ieşirea sa la pensie. Dar dacă aşa hotărâseră şefii…

Ajunse acasă cu vreo oră mai târziu, spre uimirea tuturor, chiar şi a vecinilor, cu braţul plin de flori, cu sacoşe pline de cadouri, cu nelipsitul baston în mână, dându-se cu greu jos din maşina directorului, ce-l adusese până la poartă. Nevastă-sa se îmbrăcase de gală şi-l întâmpină în prag, ajutându-l la bagaje.

După un timp, nu mai mare de un ceas, ieşi din casă cu nelipsita cană de ceai şi jurnalul sub braţ, îndreptându-se agale spre magazia sa de taină. Se tolăni pe canapea, răsfoi ziarul şi rămase dus de gânduri, imaginându-şi cum, şi mai ales cât timp va avea acum la dispoziţie pentru lucrul său, pentru arta sa, pentru viaţa sa de taină. Se gândea chiar să deschidă o expoziţie, aşa cum îi sugerase un megieş, poate să vândă ceva lucrări, dar mai bine nu, cum să le înstrăineze? Erau ca şi copiii lui, nu-i putea da aşa, de suflet, oricui! Într-un târziu, se apucă de lucru, dar, pentru prima dată în viaţă, nu avu chef. Lăsă penelul jos, închise tuburile de culori, acoperi cartonul început cu o grijă maternă şi se duse la culcare.

Zilele ce urmară nu au fost unele obişnuite.

Încercă să nu se scoale aşa de dimineaţă, dar nu putea, ora şase îi era întipărită în minte.

Nici lucrul din atelier nu mergea prea grozav, nefiind obişnuit cu lumina de dimineaţă sau cu cea de la prânz, ce venea prea tare peste el prin geamurile luminatorului din tavan. Se regăsea doar după-amiaza, la orele sale obişnuite, când totul intra în normal, când revenea la normalul cu care se obişnuise de o viaţă. Se frământa în zadar, sperând să se obişnuiască cu noul program, dar timpul scurs era prea scurt pentru aşa ceva.

Începu să se plimbe prin parcuri, pe străzi, descoperind o lume nouă, în care trăise şi nu trăise până atunci. Îi vedea şi frumuseţile şi mizeriile, copiii şi cerşetorii de la colţurile străzilor, florile din parc şi răceala betoanelor şi a asfaltului din jur, culorile tari ale firmelor şi cenuşiul clădirilor vechi, ce stăteau să se prăbuşească, coşcovite de vreme, de vânturi şi de ploi, femeile tinere fluturându-şi fustele scurte şi bluzele transparente ca pe nişte stindarde războinice, dar şi bătrânele gârbovite, cu jersee tricotate în casă din resturi de lână, descoperea viaţa aşa cum era ea şi pe lângă care trecuse atât amar de ani, ca un robot programat anapoda.

O descoperea şi începea să o iubească aşa cum era ea, cu bune şi rele.

Se simţea pe zi ce trece un alt om, începu să iasă din solitudinea sa obişnuită, vorbea cu oameni cu care nu schimbase decât saluturi protocolare, stătea la masă cu nevasta sa, îşi vizită fiul, făcea nişte lucruri noi, nemaigândite până atunci şi nu se simţea rău de loc.

Doar după-amiaza, pe la trei-patru se retrăgea în lumea sa, continuând să picteze. Era singurul lucru ce-i mai rămăsese din vechea viaţă, de care nu se lăsase.

Restul timpului nu făcea altceva decât să înceapă să înţeleagă şi să iubească o viaţă pe care nu o trăise până atunci.

Vara trecuse pe negândite şi se instală o toamnă timpurie şi ploioasă, rece, ce-i strică tot cheful de până

atunci. Profita de lumina slabă filtrată prin luminator, ce semăna cu aceea cu care era obişnuit ochiul său şi stătea mai toată ziua în atelier. Fiind rece, începuse să facă focul în godin, dar nu pentru el, ci pentru culori, care nu voiau să-l asculte. Lucra cu aceeaşi migală şi atenţie, dar tablourile ce-i ieşeau din mâini avea ceva special, o altă căldură, altă lumină, cu toate că erau reproduceri după vederi sau după fotografii. Se simţea că sufletul său era altul, mai cald, ca de îndrăgostit.

Într-o seară mai friguroasă, îndesă bine godinul şi lucră până târziu, rămânând să doarmă pe canapea, aşa cum făcuse adesea. Ori că fierul se încinsese prea tare, ori că sărise vreun cărbune din sobă, magazia prinse a arde încet-încet, sufocându-l cu fumul în somnul din care nu avea să se mai trezească. Până să-şi dea seama vecinii că arde magazia, vâlvătaia ajunse până la acoperiş mistuind totul, pereţii, luminatorul, tablourile, dulapul, şevaletul, culorile şi pe el, aflat în mijlocul focului, pe canapea.

A fost înmormântat după doar două zile în cimitirul de la marginea oraşului, fără prea mare fast. În spatele dricului nu s-au aflat decât nevastă-sa, copilul şi vreo doi vecini.

Nici la pomană nu veni prea multă lume.

După vreun ceas, când limbile se mai dezlegară de la băutură, văduva întrebă, mai mult pentru ea, de ce fusese lovită de aşa o nenorocire.

Dintr-un colţ de cameră îi răspunse o bătrână pe care nu o mai văzuse niciodată:

— Deh, maică, aşa i-a fost să-i fie! Cine ştie ce blestemuri moştenea răposatul! Doar Dumnezeu poate şti, doar el, drăguţul!

Nici atunci şi nici altă dată nimeni nu va şti că omul nostru era strănepotul de sânge a lui Nicanor Incendiatorul, pojarnicul de din vremi apuse.

ARELE DANSATOR

***KATAKIUCHI* – Ispăşire (Zen)**

Trăise toată viaţa în ritm de vals.

Dar nu orice fel de vals, ci o îmbinare savantă între piese de Strauss, Chopin sau Ceaikovski. Totul fusese rotund, înmiresmat, colorat pastel, fără griji sau probleme deosebite. Rarele inconveniente inerente vieţii le trecuse în acelaşi ritm, poate doar schimbând paşii, din când în când, alternând vals-boston-ul cu ritmatul păşit al tangoului argentinian.

Şi atât.

Consoarta, partenera fidelă de dans, îl urmase orbeşte, la început cu pasiunea tinereţii, năvalnică şi dogoritoare, apoi cu arşiţa maturităţii, după care a urmat căldura molcomă a senectuţii transformată într-o amiciţie, nelipsită de momente tandre sau de scântei şi răbufniri temperamentale, potolite rapid de înţelepciunea vârstei. Se lăsase condusă, ştiuse să-l urmeze fidelă, fără a-l deranja sau fără a-i impune ceva anume. Sfârşise prin a fi umbra fidelă a Marelui Dansator.

Totul până într-o zi.

Dimineaţa aceea nu fusese prin nimic deosebită.

Se treziseră la ora obişnuită, urmă micul dejun, obişnuit şi el, rarele replici monosilabice, obişnuite şi ele la nişte oameni ce, se pare, terminaseră subiectele de conversaţie. Apoi el plecă în lunga şi obişnuita sa plimbare de dimineaţă, ea rămânând cu cele ale casei. Pe la ceasul prânzului el se întoarse acasă, cu un mic buchet de ghiocei timpurii, era doar februarie, în tentativa de a resuscita un gest de mult uitat.

O găsise întinsă pe spate, dormind pe canapeaua din sufragerie, cu capul uşor întors într-o parte, cu un zâmbet blând aşternut pe figură. Se apropie pe vârfuri şi se aşeză uşor pe divan. În acel moment, mâna ei alunecă inertă, răsucindu-se într-o poziţie nefirească, neomenească.

Înţelese imediat.

Rămase lângă ea, împietrit, un timp nedefinit,

răsucind absent ghioceii între degete, până când pe podea se strânse o grămăjoară de verde şi de alb, petale şi frunze, aşezate într-un dâmb, ca un mic tumulus simbolic.

Înmormântarea fusese simplă, decentă, fără excese.

Parastasul, la fel.

Se întoarse acasă singur.

Era prima dată când revenea acasă şi ea nu mai era. Cel puţin în ultimele trei zile se odihnise, după datină, pe masa din sufragerie. Dar acum nu mai era nimic şi nimeni. Totul fusese curăţat, aseptizat, aerisit, dezodorizat. Singura amintire a tragicului concret era cârpa de pe oglindă şi poza ei înrămată, cu o bentiţă neagră peste un colţ, înconjurată de flori de toate felurile.

În rest, nimic.

Se trânti, aşa îmbrăcat, pe fotoliul său, privind aiurea, fără niciun ţel. Creierul său atât de ordonat altădată se transformase într-o magmă informă ce nu putea debita niciun gând concret.

Totul era un haos.

După o vreme, trezit de soneria isterică a telefonului din halucinoza în care se afla, stare prin care defilau imagini fără nicio noimă, nelegate de ceva anume, se ridică, se dezbrăcă de palton şi de ghete şi porni spre marea aventură a fabricării unui ceai. După strădanii deosebite, reuşi. În aşteptarea răcoririi licorii, începu să se plimbe prin casă, aprinzând pe rând toate luminile, căutând parcă ceva, încercând parcă să alunge întunericul ce se aşternea în el.

Valsul de o viaţă se oprise brusc, muzica îngheţase într-un gramofon stricat, partenera zburase spre alte zări.

De-abia acum realiza, cu câteva minute după ceasul al doisprezecelea, cât de mult îi lipsea. În ultimii ani, şi nu puţini, când ritmul dansului mai slăbise din intensitate, aproape nu îi mai simţise prezenţa. I se părea firesc să fie acolo, să-i dea replica la monosilabele sale, ca în teatrul Nô, al umbrelor, să-i deschidă uşa când venea de la piaţă cu mâinile ocupate şi când îi pândea bocăniturile de pe

scări, să-i facă ceaiul, să-l spele pe spate, să-i gătească, să-i usuce părul, să-i rabde mofturile, să calce, să coasă, să-i înghită meciurile şi emisiunile politice ce se suprapuneau fatal peste filmele dorite, cedând senină, aparent nefrustrată.

Se aşeză la masă şi începu să-şi soarbă ceaiul. Se strâmbă. Nu-i pusese zahăr.

„Doamne, ce complicată e viaţa!”

Se suci prin casă încă o vreme, fără obiect, fără scop, fără ţel.

La un moment dat se întinse pe canapea şi adormi aproape imediat, involuntar, doborât de oboseala şi durerea ultimelor zile.

Se sculă a doua zi târziu, amorţit de poziţia incomodă în care dormise, cu pântecul strangulat de curea şi picioarele zdrobite de ciorapii noi şi strâmţi. Se ridică în capul oaselor, nu fără greutate şi dădu să o strige. Privirea i se opri pe portretul îndoliat şi încremeni.

De-abia acum se trezi la realitate.

Porni prin casă, navigând printre mobile, fără noimă, cu paşi mici, târşiţi, cu umerii lăsaţi, gârboviţi brusc de realitatea imediată. Alura Marelui Dansator se năruise, transformându-se într-o umbră gârbovită, ca un semn de întrebare.

Trecură zile şi zile.

Îşi mai revenise, dar era departe de starea sa de o viaţă.

Se gospodărea singur, învăţând din mers nişte chestii de care nu avusese habar că există. Se descurca. Rarii prieteni ce-i mai avea, rari pentru că mulţi se strămutaseră pe alte tărâmuri, îi mai dădeau câte un telefon sau îl vizitau, dar nu prea des. Nici el nu-i încuraja. Începuse încet, încet să trăiască o voluptate a singurătăţii, dar o singurătate aparentă, pentru că, lăsând o oarecare jenă firească deoparte, începuse să converseze cu ea, cea de dincolo de neguri, aşa cum nu vorbiseră niciodată. Îşi amintise, nu întâmplător, de povestirea lui Zaharia Stancu:

” Ce mult te-am iubit”, dar acolo datele problemei erau altele.

Nu-l puteau ajuta prea mult.

Recupera acum orele ratate.

Pe măsură ce trecea timpul, solilocvia era din ce în ce mai animată, mai bogată, mai plină de savoare, ajunsese, nu de puţine ori, să-şi dea şi replica, spunea chiar bancuri, sau făcea mici jocuri de cuvinte, amuzându-se sincer.

Acest mod, neobişnuit poate, de a se purta îl scoase încet-încet din marasmul în care se prăbuşise fără voia sa. După o vreme, dădu drumul la televizor, şi timpul se umplea altfel acum. Îi lipseau totuşi reproşurile mute, pe care le simţea când comuta canalul spre sport sau politică. Acum îşi cerea scuze pentru gesturile făcute şi se întorcea la presupusul film dorit, privindu-l cu răbdare.

Se metamorfoza.

Conversaţia zilnică îi umplea tot timpul, iar subiectele, puţine şi sărace altădată, abundau acum. Îşi regăsise ţinuta dreaptă, pasul uşor săltat, se plimba mult, se mişca cu lejeritatea dansatorului profesionist de odinioară printr-o lume ce aluneca pe făgaşul ei predestinat, cu sau fără el.

Trecuse exact un an.

Plecase de dimineaţă la plimbarea obişnuită, nu înainte de a conversa copios, de a glumi, de a râde cu poftă chiar. Se întoarse la ceasul prânzului, având în mână un buchet de ghiocei, timpurii pentru acea vreme. Intră în casă, salută, aşeză ghioceii într-o mică vază pe care o puse lângă portretul cernit. Se uită intens la portret (era o poză de maturitate, bună, reuşită, cu un zâmbet fin ce-i lumina figura) şi, uitându-se la ceas, desfăcu cu grijă panglica neagră de catifea, o împături şi o băgă în buzunar. Se aşeză pe canapea privind holograma ei, dormind – şi somnul etern, aşa cum o găsise.

Imaginea prindea contur, devenea din ce în ce mai clară.

Ea deschise ochii, întoarse încet capul spre el şi, cu

acelaşi zâmbet suav pe figură, îl întrebă în şoaptă:

— „Vezi că nu eşti singur dacă stăm de vorbă?”

Râse vesel, ca pe vremuri şi dispăru aiurea, ea ştia unde.

Amuţi pentru un moment, rămânând siderat, într-o poziţie ireală, ancorat cumva nefiresc în aerul devenit dens, de deasupra canapelei.

Îşi reveni destul de repede, se ridică vesel, începu să valseze, îmbinând fredonatul melodiei cu frazele pe care i le adresa.

Redevenise ceea ce fusese.

Era iarăşi Marele Dansator.

CANTONUL

***KSHANTI* – răbdarea (sanscrită) (Zen)**

„... forma cea mai deschisă şi mai complexă de labirint, dar şi cea mai rafinată şi periculoasă e deşertul, în care nu sunt scări de urcat, nici coridoare obositoare de parcurs, nici pereţi, în care o direcţie trimite spre alta, în care adevărata libertate a celui ce-l străbate e moartea.” (Borges – *Aleph)*

Ieşi din bucătărie ştergându-şi mâinile pe şorţ şi se aşeză pe una din treptele scării de lemn a Cantonului, roasă de vremuri, vânt şi paşi, lustruită de şezutul ei după atâţia şi atâţia ani de când se aşeza acolo, pe seară, privind asfinţitul la geana orizontului, unde drumul se înfigea în cer ca o suliţă. Era o seară obişnuită pentru tărâmul acesta fără anotimpuri, la fel cu sutele ori poate miile de seri petrecute de ea în acest Canton de la marginea lumii, în aşteptarea a ceva ce părea uitat de mult.

Când venise aici cu părinţii, de-abia dacă avea vârsta primului an de şcoală şi amintirile ei despre Cantonul vremurilor de demult erau palide şi incoerente, ca pozele vechi ale albumului pe care-l răsfoia din când în când, în care de-abia se mai recunoştea figurile celor pozaţi, doar faptul că ea ştia cine e acela sau aceea dând o identitate fotografiei.

Făcuse şcoala primară, gimnaziul şi colegiul în primul oraş de lângă Canton, ce se afla la o zi de mers cu micuţa camionetă cu care era dotat acest ultim punct al lumii civilizate care, cu toate că fusese schimbată de mai multe ori cu alta nouă, arăta la fel de jerpelită, de parcă locul marca obiectele ca o personalizare a disoluţiei.

Revenirea la Canton a fost şi veselă şi tristă, pentru că revederea cu părinţii a fost umbrită în curând de moartea tatălui, în timpul Marii Epidemii, ele scăpând miraculos de boala ce secerase mii de vieţi. Înainte de epidemie, drumul era circulat zi şi noapte, atelajele trase de catâri alternând cu mici camionete sau uriaşele camioane ce târau după ele remorci ticsite cu marfă. Ajungeau cu toţii la bariera de lemn simbolică, claxonau sau strigau, ieşea cineva din Canton, întreba formal: „Cu ce treabă pe la noi?”, venea un răspuns monoton, întotdeauna acelaşi „Cu afaceri!” plăteau taxa, se ridica bariera şi treceau, pierzându-se în zare, către oraşul îndepărtat.

Şi aşa, zi şi noapte.

Părea monoton, dar varietatea oamenilor, a atelajelor, a camioanelor, culoarea, hainele lor, mirosul gazelor, totul era divers, stimula ochiul şi imaginaţia, de fiecare dată când avea timp ea încercând să compună o biografie posibilă a celui ce trecea bariera.

După Marea Epidemie, traficul s-a rărit încet-încet, astfel că la un moment dat, să fi trecut un an, poate doi, rar mai trecea pe acolo cineva, totul sfârşindu-se într-o bună zi (sau poate proastă) în care trecu ultimul camion, ce nu mai era parcă aşa uriaş, aşa nichelat şi vopsit strălucitor, şoferul era parcă sărăcăcios îmbrăcat, murdar, remorca părea mai mică şi în orice caz murdară sau, poate, totul i se părea azi aşa, tocmai pentru că fusese ultimul trecut pe acolo, e greu de ştiut.

Şi astfel începu ceea ce urmă a se numi Marea Monotonie.

Nu că nu ar fi avut treabă la Canton, nu, erau multe

de făcut, de îngrijit găinile, care cereau zilnic de mâncare, imperios, încă de la prima geană a luminii, era de plivit buruienile din straturile de legume, era lupta cu tot felul de gândaci şi fluturi ce vroiau, parcă înadins, să-i distrugă mica grădiniţă smulsă cu trudă deşertului înconjurător, era de întreţinut moara de vânt de la care avea curentul electric cu care mergea pompa ce-i scotea apa din puţ sau îi alimenta singurul bec ce şi-l putea permite la Canton, erau multe de făcut, multe, ungerea balamalelor barierei, care de neridicare s-ar fi blocat şi cine ştie ce s-ar fi spus dacă ar fi trecut cineva pe acolo, sau spălatul, călcatul, dereticatul prin casă, pe afară, multe, destule… Doar pe seară, spre asfinţit, găsea răgazul să adaste pe treapta ei preferată de la scara de lemn şi să privească undeva departe, spre orizont, în speranţa că va zări vreo urmă de praf ridicată de un eventual camion sau atelaj ce ar fi trecut pe acolo.

Dar de fiecare dată rezultatul era acelaşi.

Nimic, nimic.

La început i – a fost mai greu. Apoi s-a obişnuit.

Mama muri într-un astfel de asfinţit, alături de ea, pe treapta de alături.

A oftat şi a alunecat lent spre ea.

A îngropat-o alături de soţul ei, în cimitirul devenit acum al familiei.

O vreme i-a fost mai greu. Apoi s-a deprins cu singurătatea. Avea un program riguros stabilit şi apoi avea un rol clar: păzea bariera ce separa cele două lumi, era stăpâna Cantonului şi rolul ei era să aştepte eventualele maşini.

Timpul trecea şi nu se întâmpla nimic special.

Aşteptarea ei nu era satisfăcută nici măcar de un amărât de atelaj tras de vreun catâr bătrân şi bolnav, căruia să-i dea, din milă, o găleată din preţioasa ei apă.

Nu, nici măcar aşa ceva nu se întâmpla.

După o vreme, să fi fost trei, poate cinci ani după ce mama ei o părăsise, se aciuă la Canton un individ, nici

tânăr, nici bătrân, fără căpătâi.

Ea-l toleră indiferentă.

El îi repară gardul, îi îngriji moara de vânt, care funcţiona acum mai bine şi putea primi chiar două becuri dacă vântul era mai bun, punea cloşti, păzea puii de hultani, mai bătea un cui, îngrijea maşina şi se ducea cu ea la oraş, poate de două, poate de trei ori pe an, aducându-i veşti, instrucţiuni de la mai marii Cantonului, bomboane, materiale de rochii, de aşternut.

Cu el, viaţa ei se schimbase întrucâtva.

După un timp, născu o fetiţă, moşită de el, fără probleme deosebite.

Copila creştea jucându-se în pulberea drumului pustiu, al cărui asfalt crăpase, dezvăluind roca roşietică ce se transforma în praf, luat de vântul ce sufla permanent. Singurele ei jucării erau nişte păpuşi din zdrenţe şi fotografiile decolorate ale unor reviste mondene, vechi de când lumea.

Venind vremea şcolii, bărbatul luă într-o zi fetiţa de mână, o urcă în camionetă şi plecă cu ea la oraş, de unde nu se mai întoarse niciodată.

La început, ea s-a agitat foarte tare, dar nu avea ce face, nu putea părăsi Cantonul, nu numai pentru că nu avea cu ce, camioneta fiindu-i luată, ci şi pentru faptul că s-ar fi putut tocmai atunci să treacă vreun camion sau poate vreun atelaj şi nu ar fi fost la post.

Cu timpul, se linişti, mai degrabă se obişnui cu gândul, spunându-şi că poate e mai bine aşa, cel puţin pentru copil.

Îşi reluă vechea viaţă, vechile obiceiuri, doar din când în când, când îi cădeau în mână păpuşile din cârpă sau revistele vechi, mâzgălite cu creionul, avea o tresărire, pe care şi-o reprima rapid, spunându-şi în barbă: „Mai bine aşa, ce-ar fi făcut micuţa aici, s-ar fi irosit, şi apoi trebuia să înveţe carte, nu?”

Încet – încet, începu să-şi uite propria figură, asta nu pentru faptul că s-ar fi abandonat, nu, ci pentru simplul

motiv că singurei oglinzi pe care o avea i se cojise luciul atât de tare, încât nu mai putea fi folosită. Astfel nici nu băgă de seamă că albise, că se ridase. Din când în când, îşi desfăcea părul să-l pieptene, dar se făcea că nu remarcă firele albe, cu timpul nemaiobservându-le din pricina vederii ce începuse să o lase.

Se aşeza în fiecare seară pe treapta ei, privind în zare, departe, acolo unde drumul se înfigea ca o suliţă în geana orizontului, roşietic acum, la ora asfinţitului, sperând să zărească o umbră de praf, ce ar fi anunţat venirea cuiva.

Într-o dimineaţă, cine mai ştie după câţi ani, se trezi din pricina unor zgomote pe care le uitase. Motoarele câtorva maşini duduiau în apropierea Cantonului şi câţiva bărbaţi importanţi, îmbrăcaţi de oraş, cu costume bune şi pantofi ai căror lustru se estompase deja din pricina prafului din jur, se învârteau aşteptând-o să iasă din clădire.

Unul dintre ei, ce părea şeful, i se adresă politicos, după ce ea-l pofti în odaie şi-i oferi un pahar cu apă rece din puţ şi-i spuse că drumul se va redeschide. Ea simţi un fior de bucurie, asemănător cu acela pe care-l simţise cât îşi luase pentru prima data fetiţa în braţe, aşa udă şi zoioasă cum fusese scoasă din pântecele ei. „Deci se redeschide, n-am aşteptat degeaba, ce bine!” Apoi se înnegură când află că se va construi un nou Canton, din piatră şi zid, cu telefon, cu staţie radio, cu lumină electrică destulă, se va face un motel, o staţie de benzină şi nu mai auzi câte altele, dându-şi imediat seama că locul ei nu mai era acolo. Nesesizând momentul, bărbatul acela, care părea şef, îi mulţumea pentru anii cât a slujit Cantonul, oferindu-i o căsuţă în oraş, cu grădină, cu televizor, cu curent electric şi apă la robinet, frigider, vecini…

Ea dădea din cap, bulversată, neacceptând situaţia creată.

După o vreme, în timp ce şeful plecase pe afară,

vorbind cu ceilalţi ce se apucaseră de măsurători şi de desenat, ea ieşi în pridvorul Cantonului, coborî scara, aşezându-se pe treapta ei, fapt ce i se părea nefiresc la acea oră a dimineţii, când ar fi trebuit să hrănească găinile ce cârâiau de foame, să ude legumele, să ungă mecanismul morii de vânt, să… dar câte treburi erau de făcut!

Şeful se apropie de ea, aşezându-se familiar pe treapta de jos şi-şi puse mâna sa, fină, alb şi manichiurată peste mâinile ei asprite de muncă, de vânt şi de praful acela roşietic ce-i intrase parcă şi în suflet, dar de care nu se putea despărţi şi o întrebă cu voce blândă: „Dar ce vrei de fapt? Spune-mi şi am puterea să te ajut cu orice vrei, evident dacă este o cerere rezonabilă. Vrei să stai în alt oraş, vrei alt model de casă, poate la bloc, poate un apartament, crezi că nu te poţi descurca, poate vrei într-o Casă de pensionari, că bani ai destui, numai din leafa pe care n-ai ridicat-o atâţi ani poţi trăi liniştită, poate cădem la învoială!”

Ea privea prin el, absentă, şi, cu toate că-l auzea, de fapt nu dorea să-l audă.

Nu-i venea să creadă că va trebui să plece de aici.

Într-un târziu îl întrebă: „Toate drumurile din ţara asta care au Cantoane sunt circulate?”

El o privi curios şi răspunse placid: „Cred că nu”

„Atunci caută-mi un drum necirculat cu un Canton ca ăsta, şi plec!”

El o privi ciudat, nu o înţelese, de fapt nu înţelegea faptul că doar după ce ai pierdut totul eşti liber să faci orice, coborî de pe scară, dădu câteva telefoane şi, în două ceasuri pe şoseaua desfundată ateriză un mic avion, din care coborî un pilot chipeş.

O ajutară să-şi strângă puţinul bagaj, revistele vechi decolorate, cu mâzgăliturile făcute de copila sa, cele două-trei păpuşi din cârpă, albumul cu poze vechi, decolorate, Biblia, aproape ilizibilă de veche ce era, îi încărcară în lăzi de plasă păsările, o urcară în avion şi plecă.

Ateriză după un ceas de zbor, care nu i se păru

nicicum, pe o şosea asemănătoare cu a sa, tot desfundată şi crăpată de vreme. De cum se dădu jos, fu frapată de clădirea Cantonului identică cu cea din care tocmai plecase. Se apucă harnic de dereticat, de scuturat, de aranjat, băgă păsările în coteţe, porni moara de vânt ce se urni cu greutate dar îşi făcea treaba, avea multe de făcut.

Singura deosebire era că aici pământul era gălbui, lângă straturile de zarzavaturi neîngrijite era un salcâm, soarele apunea în altă parte şi bariera, pe care o desţepenise cu mare greutate, era vopsită alb cu negru şi nu roşu cu alb ca dincolo.

După câteva zile, totul reintră în normal, seara ieşea din bucătărie, se ştergea cu mâinile pe şorţ aşezându-se pe treapta ei preferată, nelustruită încă de şezut, şi privea în susul drumului, acolo unde el se înfigea în geana orizontului, sperând să zărească un nor de praf ce ar fi anunţat sosirea vreunui atelaj sau a unui camion, din cele mari nichelate şi vopsite strălucitor, ce ar fi trecut pe acolo şi ar fi plătit taxa, trecând pe sub bariera ridicată în cinstea lor. Iar zilele se scurgeau imperturbabile. Una după alta.

PARASTASUL

***MAKYO* – Viziuni iluzorii apărute în timpul meditaţiei (Zen)**

Apartamentul mic, de bloc confort doi, era ticsit de lume. Femeile se agitau, gravitând pe orbita bucătărie – hol şi sporovăind neîncetat. Privindu-le mai atent, aveai un şoc. Se părea că asişti la un festival de sosii, atât de mare era asemănarea între ele, dar faptul era perfect explicabil – aparţineau aceleaşi familii, erau surori, mame, fiice, verişoare, nepoate, pe cei câţiva metri pătraţi amestecându-se trei generaţii. Ca un numitor comun, toate purtau năframe negre, legate strâns sub bărbiile duble, conturând un oval cu tendinţe evidente de a deveni rotund, în mijlocul căruia trona nasul borcănat, gros, cu vârful şi nările proeminente, pline, deasupra unor buze subţiri, strânse, gura părând doar o fantă, din care se zăreau

dinţii, acolo unde ei mai existau. Erau scunde, bondoace, învârtindu-se agil cu tot gabaritul lor, pe nişte picioare scurte, butucănoase, ce târşâiau papuci de cele mai diferite feluri, de la unii din lamé argintiu, ornaţi cu resturi dintr-un puf roşu, până la şlapi chinezeşti, lăbărţaţi, pe care scria pretenţios NIKE. Printre crătiţi cu sarmale, oale cu ciorbă aburindă şi platouri cu „ordeofuri” ce se năşteau atunci din mâinile lor agile, cu pielea aspră şi roşie, tăbăcite de vânturi şi ape reci, zburau replici cu semnificaţii întretăiate, ce se refereau la cunoştinţe comune, bârfe, nu de puţine ori o invidie mocnită izbucnind, mai ales când se vorbea despre una sau alta şi cum ajunseseră ele, şi unde. Un aspect de furnicar înainte de ploaie domina scena, în care hilarul se amesteca cu grotescul, într-un întreg aproape logic, aiuritor prin mişcarea sa continuă.

În odaia cealaltă, alăturată bucătăriei şi holului, golită de mobile, în mijlocul căreia se afla doar o masă lungă, aşezaţi pe scaunele înşirate pe lângă pereţi, ca la priveghi, şedeau bărbaţii. Jenaţi evident de cămăşile rar purtate, de costumele rămase strâmte şi de cravatele ce strângeau nişte gâturi neobişnuite cu aşa ceva, fumau grav, vorbind pe ton jos, politica amestecându-se cu economia şi bârfa cu fotbalul. Din când în când, câte una dintre femei se strecura abil pe lângă ei, punând câte ceva pe masa întinsă, mai aşezând un şerveţel sau vreo felie de pâine alunecată nedisciplinat din coş, neomiţând să ţâţâne din buze a reproş şi să strecoare printre dinţi vorbe numai de ea înţelese, cu conotaţii evident negative la atitudinea de trântori a consorţilor, care oricum nu ar fi încăput în spaţiul restrâns al bucătăriei, presupunând că vreunul ar fi intenţionat să facă ceva. Treaba era clară, dar un reproş în plus nu strica, menţinea „armonia” ce domnea de decenii între ei.

La un moment dat, un sunet strident, scârbos, întrerupse sporovăiala. Uşa de la intrare se deschise şi alte câteva cópii ale femeilor dinăuntru pătrunseră în apartament, purtând un coş de nuiele, acoperit cu un

ştergar cu pretenţii ţărăneşti, dar cumpărat pe vremuri, de la Artizanat, din care se iţea gâtul unei sticle de vin, cu dopul de cocean îmbibat în licoarea sângerie, alături de câteva lumânări parţial arse, al căror fitil înnegrit atârna caraghios, peste lacrimile de ceară închegate pe lujer. Coliva fu scoasă şi aşezată pe masă, în mijlocul bucatelor, al farfuriilor, paharelor şi tacâmurilor aliniate simetric. Farfurii din porţelan de Alba se amestecau cu cele din ceramică ieftină, paharele din sticlă ordinară cu cele cu pretenţii de cristal, tacâmurile fiind şi ele un amalgam de stiluri şi provenienţe. Şerveţelele multicolore înviorau imaginea de talcioc. Coliva era pretenţios ornată, cu bomboane fantezy multicolore, mieji de nucă şi pulbere de cocos, aruncând-o în plină decadenţă postmodernistă şi kitch absolut.

La un semn, se aşezară în jurul mesei. Văduva turnă ţuica, se rosti un „Dumnezeu să-l odihnească” iute, fără nimic pios sau ceremonios, apoi mesenii se repeziră pe mâncare, înfulecând vârtos, trecându-şi unii altora pâinea, ţuica, apa, platourile cu mâncare şi tacâmurile de servit, totul luând imaginea unei competiţii contratimp. Răposatul fu iute uitat în favoarea discuţiilor la zi, la obiect, politica, taxele, preţurile, veni friptura, sarmalele, vinul, limbile se dezlegară, apărură glumele pipărate, se năşteau idei de afaceri comune, se aprinseră ţigări, sosi cafeaua, plăcinta, alte dulciuri, alt vin, se glumea, gazda părea şi ea detaşată, era vorba doar de parastasul de şapte ani, ce de timp trecuse… Privirile alunecau spre ceasuri, începu foiala, pantofii intrau greu în picioarele umflate, respiraţia era gâfâită, feţele roşii şi asudate, se făcea promisiuni ferme de cură de slăbire sau de revedere, ce se va produce din nefericire tot la vreo înmormântare sau parastas, nunţile fiind mai rare… Gazda împărţea pungi de plastic transparent din care se zărea un măr şi mâncare amestecată cu şerveţelele ce refuzaseră să stea la locul lor, descoperind conţinutul. Lumea îşi reamintise pentru ce venise, se auzea câte un rar dar apăsat „să fie primit, Dumnezeu să-l odihnească” spus formal, cu o rutină

îndelung exersată. Fiecare era condus, scos pe uşă, se făceau iarăşi promisiuni de revedere repede uitate, împlinite cu cine ştie ce altă pomană, neamul era mare…

Spre final se gătiră să plece şi cele mai în vârstă dintre femei. Îşi potriviră năfrămile negre peste părul suriu, îşi aranjară ţinuta, atât cât se putea şi ce mai în vârstă glăsui concluziv, cu un ton de verdict:

— A fost bine, să n-aibi de grijă, a fost bine. E, hai, la revedere!

Închiseră uşa după ele. Casa era devastată ca după o furtună grozavă. Un miros greu de sarmale se amesteca cu cel de ţigări şi alcool, creând un iz de birt prost.

Mama şi fiica se încinseră cu şorţuri, dădură drumul la televizor şi începură să strângă. Într-un târziu, vârstnica spuse:

— Ai auzit? A fost bine, a fost bine…

Şi vocea ei se stinse ca un ecou.

INIS CORONAT OPUS

***PRAJNA – PARAMITA* – Înţelepciunea pentru traversarea pe malul celălalt" (sanscrită – Buddhism tradiţional şi Zen)**

K. se ridică în picioare cu grijă, împingând uşor scaunul. Îşi aranjă cu atenţie vesta, scuturând de pe ea o scamă imaginară, îşi încheie haina la un nasture şi se aplecă puţin în faţă, luând în mână cupa de şampanie ce tocmai fusese umplută. Îşi ridică privirea şi cuprinse sala de protocol, mesele aşezate în formă de U, colegii ce sporovăiau cu voce tare, încinşi la faţă de alcool şi de agitaţia specifică agapei la care participau, în ciuda aerului condiţionat ce zumzăia imperceptibil, aruncând asupra lor efluvii răcoroase şi parfumate. El stătea pe latura scurtă, în centru, între directorul general al Băncii şi directorul economic, de-a dreapta şi stânga fiind înşiraţi directorii celorlalte departamente ale instituţiei. Directorul general se ridică anevoie de pe scaun, ajutat de chelnerul din spatele lui, bătând insistent cu cuţitul într-un pahar spre

atenţionare. Clinchetul cristalului de bună calitate umplu încăperea, amuţindu-i pe meseni aproape instantaneu.

— Doamnelor, domnilor, ne-am adunat azi să-l sărbătorim pe colegul nostru K. cu ocazia retragerii sale. A fost un coleg minunat, corect, săritor, disciplinat, competent, ce mai, un om de bază al Băncii noastre. Prin plecarea sa binemeritată la pensie, banca noastră pierde nu numai un coleg devotat, ci şi simbolul perenităţii sale, domnul K. fiind, după cum bine se ştie, cel mai vechi funcţionar al Băncii, unde a lucrat chiar de la înfiinţare. Deci, să-l felicităm încă o dată cu ocazia retragerii şi să-i urăm o pensie lungă, fericită şi să nu uite de noi, să ne mai viziteze.

Profund emoţionat, K. mulţumi directorului, adunării, închină cupa de şampanie, sorbi din ea şi se aşeză cu atenţie la loc pentru câteva minute, după ce audie alături de conducere urarea de la mulţi ani cântată de colectiv. După un scurt răgaz se ridică, fu felicitat de întreaga conducere comasată în jurul său strângându-i mâna şi bătându-l protector pe spate, gest complet neobişnuit în Bancă, unde sobrietatea şi distanţa erau cuvintele de ordine („Prestanţă, distanţă, aroganţă!”). Porni în jurul meselor mulţumind timid avalanşei de felicitări, probabil suma felicitărilor primite într-o întreagă viaţă. Ca din pământ, apăru „domnul Sile” cum îi spunea K. (nu-i plăceau intimităţile gratuite, fără a fi un infatuat), unul din portarii Băncii care-l ajută să-şi ridice cadourile, cutii, pungi, nelipsitele bastoane şi, împreună, o porniră spre ieşire în aplauzele asistenţei. K. simţi o lacrimă împingându-i pleoapa în încercarea de a ieşi la lumină, dar îi jugulă existenţa cu batista. Coborî scările, îndreptându-se spre ieşire, surprins de tentativa de lăcrimare, el care nu plângea niciodată, nici măcar la înmormântări. În faţa Băncii trona limuzina directorului în care K. se urcă firesc, de parcă o făcea dintotdeauna, dar repetase acest gest în gând de sute de ori, ştiind că acesta este ceremonialul la ieşirile la pensie din Banca lor. Domnul Sile puse cadourile în portbagaj şi maşina demară în trombă spre cartierul

mărginaş unde locuia K. de un sfert de secol, cartier muncitoresc, în care K. ocupa un minuscul apartament cu două camere confort II, una dintre „minunatele creaţii” ale vechiului regim.

Limuzina opri în faţa blocului după ce se strecură cu mare dificultate pe aleile construite parcă doar pentru trecerea bicicletelor sau a pietonilor, la vremea proiectării lor negândindu-se nimeni că plebeii vor avea maşini. „Domnul Ghiţă”, şoferul, sări ceremonios, îi deschise portiera, înşfăcă darurile şi-l conduse pe K. spre locuinţa sa, situată la primul etaj al blocului, sub privirile uimite ale vecinilor care, în majoritate pensionari, nu făceau altceva decât să stea la geamuri şi să observe toate mişcările din zonă, cu vigilenţă sporită în funcţie de anotimp.

K. închise uşa după ce-i mulţumi şoferului, îşi dădu jos haina, o aşeză pe umeraş şi o scoase în balcon la aerisit, se descălţă, duse pantofii în acelaşi loc împreună cu şosetele, apoi se aşeză pe canapea, printre cadouri, cu picioarele puse pe micul taburet. Luă telecomanda şi porni televizorul, dar nu privi spre ecran, ci prin el, gândind şi analizând cele întâmplate în toţi aceşti ani ce se scurseră ca o clipă, pe negândite.

Intrase în Bancă la douăzeci de ani, adică cu patruzecişicinci de ani în urmă, pe când absolvise Liceul comercial şi începuse de jos, ca simplu curier, schimbarea regimului şi naţionalizarea aducându-l pe postul de unde ieşise la pensie, cel de casier al Băncii. La început simplu funcţionar, apoi, pe măsură ce a trecut timpul, şi-a făcut studiile la „fefe” şi a ajuns, încet-încet, până la rangul de casier-şef. Toată viaţa şi-o consacrase Băncii, programului ei riguros, nu avusese familie pentru că nu se simţise capabil să se împartă între Bancă şi viaţa personală, aceasta de fapt îi lipsise aproape cu desăvârşire, trăise aproape tot timpul singur, ultimul sfert de secol între aceeaşi pereţi mobilaţi sobru, chiar sec, dar nelipsiţi de un confort minimal, din care nu absentase niciodată televizorul (începând cu micul Rekord şi apoi cu Temp 2), unica sa mare pasiune în afara lecturilor sau a cuvintelor

încrucişate. Singurul lux ce şi-l permitea era garderoba, bogată şi diversă, la care ţinea cu o cochetărie surprinzătoare, chiar frivolă pentru sobrietatea sa. Avea în casă două dulapuri pline cu costume, cămăşi, cravate, lenjerie, pantofi şi haine adecvate fiecărui sezon, fiecare pe umeraşul ei, pe raftul desemnat, în sertarul cerut, aşezate într-o ordine pedantă, aproape cazonă. În Bancă trecea drept elegant, chiar dacă nu respecta canoanele modei, hainele sale având cam aceeaşi croială agreată de K., multă lume bănuindu-l de un narcisism ce nu-i aparţinea cu certitudine, dovedind superficialitatea observaţiilor.

Aţipise între timp, răpus de efervescenţa ultimei zile de muncă şi se trezi pe la nouă seara, surprins neplăcut de faptul că adormise îmbrăcat pe canapea, printre cutii şi pachete („ca un căruţaş beat, dom'le!"), dar îşi scuză gestul pe fondul agitaţiei zilei ce tocmai se scursese. Făcu un duş, îşi pregăti un ceai de plante dintr-un amestec savant, studiat personal, şi se aşeză temeinic la televizor, cu veşnica revistă de integrame în faţă.

Nu se putea concentra şi începu să-şi desfacă darurile primite.

Erau cravate de fel de fel de nuanţe, seturi de batiste, portmonee din piele, portchei, curele de pantalon, bretele, câteva cămăşi, bastoane, obicei devenit tradiţional peste tot, şi alte mici mărunţişuri fără o importanţă specială, decât eventual afectivă. Îi atrase atenţia o cutie ce cuprindea un set format din portvizit, portchei, curea şi un breloc, toate din piele de crocodil verzuie, lucioasă. Dar nu asta era important, ci o carte de vizită ce aparţinea unei referente, domnişoara R., ce-i scria: „Stimate domnule K., cred că acum, odată cu retragerea, îţi vei face timp şi pentru mine, principiile atât de rigide ale Băncii fiind departe de noi. Cu cel mai ales respect, R". Râse încetişor, flatat, mirosind parfumul cărţii de vizită.

Era o poveste ce dura de vreo doi ani, de când se observaseră unul pe celălalt, dar totul se oprise la un film şi o cofetărie, principiile de fier ale lui K. interzicându-i o relaţie în sânul Băncii, chiar dacă direcţiunea nu dădea doi

bani pe aşa ceva, fiind suficient de liberală pentru a tolera un concubinaj între funcţionari. Aşează darurile în dulapuri şi se reîntoarse la televizor, dar în seara aceasta nu avea chef, aşa că se duse şi se culcă, chiar dacă era abia ora 11 a nopţii. Dădu să-şi pună ceasul, dar renunţă zâmbind amar. De azi nu mai avea nevoie de ceas, putea trăi în afara timpului. Stinse lumina şi-şi pironi ochii în tavan. Deseori îşi proiecta pe tavan secvenţe din întâmplări trecute sau prezente, reale sau nu şi în seara asta era tentat să-şi revadă viaţa. Trecu peste copilăria cenuşie şi searbădă petrecută în mahalaua unui târg din Oltenia şi se trezi direct elev al liceului – internat din Craiova. Era război, foame, dar se făcea carte „la cataramă”, cu profesori sobri, plini de morgă, cu pedagogi aspri, duri chiar. La terminare, fusese îndrumat de conducerea liceului spre munca în finanţe, pentru care dovedise un talent special, după cum suna şi recomandarea primită. Şi aşa a ajuns în Banca sa, cum o numea adesea cu emfază, dar şi cu o duioşie bine disimulată. La scurt timp, venise naţionalizarea, şi rămăsese unul dintre puţinii funcţionari „vechi” care-şi continuase activitatea, nu de altceva, dar era atât de tânăr, încât nu avusese timp să se „contamineze” de vechiul putregai capitalist. Ce a urmat? Un lung şir de ani de muncă, de muncă şi frustrări, de muncă şi bucurii, puţine, dar bucurii şi, în final, muncă. Făcuse facultatea la „fefe” chinuindu-se şi renunţând la totul în acea perioadă, se formase ca un funcţionar de bază şi de vază, devenise trup şi suflet Bancă, o parte din ea, încât se putea crede că dacă ar pleca, Banca s-ar putea opri. Se adaptase uşor schimbărilor survenite, pentru că el funcţiona ca un mecanism perfect. Neinteresat de modificările politice, sociale sau economice prin care se trecuse. Renunţase deliberat la viaţa personală după câteva încercări nereuşite, speriat de complexitatea şi instabilitatea spiritului feminin, enigmă de nepătruns pentru mintea sa formată doar pentru şi în spiritul cifrelor sale dragi, pentru că el nu văzuse niciodată banul în spatele cifrelor cu care lucra, chiar dacă zilnic îi treceau

prin mână sume enorme. Banii era impersonali, nu aveau nicio semnificaţie pentru el, cu excepţia salariului său, pe care-l cheltuia după nişte scheme elaborate minuţios cu multe luni înainte.

Şi acum, pensia! Nu-şi punea întrebări de genul ce-o să facă, pentru că totul era planificat: plimbări prin parc, prin oraş, filme, teatru, poate prietenii, nu se ştie, erau atâtea de făcut, încât nu le cuprinsese pe toate în agenda sa de lucru.

Adormi liniştit, visând ceva de care nu-şi va aminti.

Se sculă la şase ca de obicei, privi ceasul, dădu să se ridice din pat, dar reculă satisfăcut, lenevind încă un ceas, după modelul duminical.

Şi când te gândeşti că totul va fi duminică de acum înainte!

Luă micul dejun în fugă şi ieşi, curios să vadă lumea, aşa cum era ea, în timpul unei zile de lucru. Se plimbă prin oraş fără un plan anume, uimit de forfota de pe străzi şi din magazine, punându-şi justificat întrebări de genul: „Dacă toţi oamenii aceştia se plimbă pe străzi şi prin magazine, oare cine mai şi munceşte?”, întrebare fără răspuns coerent, care-l lăsă sincer surprins. Hoinări fără niciun scop anume, dar conform planificării, la ora prânzului se opri şi intră într-un mic restaurant unde mâncă tacticos un meniu ad hoc, ce nu-l satisfăcu deplin, găsindu-i bucătarului cel puţin cinci reproşuri de făcut. Ieşi, şi cumpărându-şi presa diurnă şi câteva reviste de integrame noi, se îndreptă spre casă. Fiind deja după-amiază, îşi făcu ceaiul şi trecu la laborioasa şi tentanta operaţiune de rezolvare a careurilor enigmistice, deliciul său intelectual (dar nu singurul!), pentru care era înarmat nu numai cu ochelari, pixuri fine de 0,5 mm de cea mai bună calitate, gume, ci şi cu DEX-ul şi alte dicţionare de sinonime, antonime, neologisme, etc. La un moment dat se opri, făcu o scurtă pauză, ieşind în micul balcon să dea de mâncare peruşilor care cârâiau necontenit spre disperarea vecinilor. Se uită la ceas şi zâmbi trist – era ora 17.00, ora

încheierii programului din Bancă. Acum ar fi terminat cu introdusul banilor în seif, ar fi semnat procesul-verbal de faţă cu celălalt casier şi paza, ar fi predat cheia portarului, ar mai fi verificat o dată sigiliile şi încuietorile şi ar fi ieşit din bancă, salutat de portar şi femeia de serviciu ce-l aştepta doar pe el, ultimul plecat, pentru a începe să facă curăţenie.

Da, îi lipsea, dar îi va trece!

Trebuia să trăiască puţin şi pentru el, aşa hotărâse!

Zilele ce au urmat s-au scurs conform planurilor întocmite din timp şi ajustate în funcţie de micile noutăţi ce surveneau. Văzu toate filmele existente, piesele de teatru, spectacolele de operă, concertele simfonice, recitalurile, vizita muzeele după un algoritm prestabilit, nu rata niciun vernisaj sau lansare de carte, devenea încet-încet un monden, remarcat de lume, datorită staturii sale, a distincţiei figurii şi a eleganţei hainelor, uşor nepotrivită obiceiului sport, nonconformist în care se purta în general lumea. Se întâlnea cu domnişoara R, la început săptămânal, mai apoi destul de des, ajungând chiar să-şi petreacă week-end-urile cu ea. În pofida diferenţei de vârstă destul de mare, se potriveau şi îşi mergeau unul-altuia, completându-se reciproc şi respectându-şi decent zonele ascunse ale existenţei. Sfârşiră prin a-şi petrece câte o noapte întreagă împreună, la ea sau la el, în pofida bârfelor megieşilor, pe care nu dădeau doi bani. Nu abordaseră niciodată vreo discuţie maritală sau de altă natură, lăsând lucrurile să curgă în voia lor, dar planificate totuşi, pentru că nimic în viaţa lui K. nu existase până atunci, fără să fie cuprins într-un anume plan, mai general sau mai detaliat.

Era departe însă de o condiţie molcomă, adormitoare, care răbufneşte cu agresivitate când „îndrăzneli” mai mari sau mai mici îi tulbura apele. Sistemul său planificat dădea roade, creându-i o nouă lume a ordinii şi disciplinei liber consimţite în care fiecare lucru sau fiinţă avea locul său stabil, inclusiv domnişoara R., care, chiar dacă nu era Axus mundi, reprezenta ceva

anume deosebit, în existenţa lui K., de care acesta ţinea cont în mod decent, chiar cu note de afectivitate particulară. Îşi reclădise o cosmogonie personală, ce succeda celei de la Bancă şi era extrem de mulţumit că trăia în sânul unei ordini pe care o dorea desăvârşită şi la a cărei perfecţionare lucra zilnic.

Totul însă până într-o zi.

De un timp, o lună, poate mai multe, starea sa de sănătate, perfectă până atunci, dădea semne de alterare, fără a se concretiza prin ceva anume. Mici ameţeli, episoade de slăbiciune nelămurite şi nelegate de ceva nume, insomnii din ce în ce mai frecvente, o stare de nelinişte, chiar de anxietate îl atenţionau zilnic că ceva nu e în bună regulă. Mai mult de gura lui R., ce îşi asumase de la sine putere aprehensiuni materne, care, paradoxal, nu-l deranjau, ci din contră, îi dădeau o stare de confort (freudian vorbind, era probabil actul ratat al afecţiunii materne, ce ajunsese la el în porţii mici, fiind mai mulţi fraţi şi el fiind unul dintre cei mari), se duse la o policlinică privată spre a se investiga.

Nu mai călcase într-o instituţie medicală de la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, când fusese operat de apendice. Între timp, medicina evoluase, aparatura la fel. Rămase uimit la vederea tuturor acelor echipamente sofisticate ce-i cercetau adâncurile trupului fără a leza învelişul, poate cu excepţia acului de la recoltatul analizelor. După vreo două zile, fu chemat în faţa unui conclav de medici, de vârstă apropiată cu a sa, sobri, uşor încruntaţi, care, cu o amabilitate specială şi cu o condescendenţă prost jucată, deranjantă chiar, încercau să îi explice ceva extrem de grav, şi anume că avea un cancer al intestinului gros, aflat într-un stadiu avansat de evoluţie, practic inoperabil, dar că mai există o sumedenie de mijloace terapeutice care să amâne fatalul sfârşit, poate chiar să vindece, nu se ştie, Dumnezeu e mare şi s-au mai văzut cazuri etc., etc…

Ieşi din policlinică complet aiurit de veste, de realitatea ei crudă, de modul cum îi fusese spus totul, de

amabilitatea aceea condescendent-miloasă pe care o percepuse ca pe mângâiatul pe cap al popii când îi murise mama, el neîmplinind la acea vreme nici zece ani. Se plimbă aiurea pe străzi, de data aceasta fără nicio planificare, fără un program prestabilit, fără ordinea aceea impusă a microcosmosului său, perturbat acum de o veste teribilă, de apropierea marii linişti, de decenţa anonimă şi indiferentă a morţii. Probabil din reflex pavlovian, se apropie de cartierul lui R. şi de ora când aceasta ieşea de la Bancă şi se întâlniră accidental. Aproape fără cuvinte, numai din priviri, îi explică situaţia şi ea, cu o duritate impusă de situaţie, se comportă normal, firesc, ca şi cum K. ar fi suferit de o gripă ce s-ar fi rezolvat în câteva zile, fapt ce-l linişti aparent, dar pentru o scurtă perioadă.

Începu o luptă inegală, mută şi surdă, în care ea se căznea să-l împiedice de la ireversibila alunecare în sine, tipică unor astfel de momente, încercând să-l determine să renunţe la aroganţa certitudinii dure în care trăia. Merse până acolo încât îi propuse un gest cel puţin bizar, eroic chiar din partea ei, şi anume să se căsătorească. Surprinzător sau nu, el acceptă fără prea multe comentarii, se abandonă practic în braţele ei, faptul se petrecu peste noapte, firesc, lipsit de orice conotaţii sociale sau complicaţii de alt gen.

În perioada imediat următoare, se scufundă însă într-un fel de disperare pe care trebuia să o debordeze din când în când, şi atunci pleca singur prin oraş, ca un veritabil dromoman, nu o dată trezindu-se în afara lui, de unde era adus de câte un camion sau chiar o căruţă ce venea cu marfă la piaţă. Universul său atât de bine împărţit în meridiane şi paralele, unde se puteau stabili coordonatele unui punct fără niciun efort, se destructura lent şi sigur, transformându-se într-o magmă cleioasă, ce îi îmbâcsea gândirea şi fiinţa până la un gen de aneantizare lucidă. De fapt, era doar o demnă retractilitate în faţa ofensivei vieţii din jurul său, a lui stingându-se lent şi sigur, şi a cărei finalitate era o certitudine mai dură decât finalităţile logice ale celorlalţi, care nu avea o dată precisă

în calendar.

Toată viaţa fusese iubitor de ordine şi certitudine, dar aceasta de acum îi displăcea evident, era o adevărată festă de prost gust.

În timp ce el se avânta în cercetarea speologiei fenomenului morţii citind pe nerăsuflate tot felul de scrieri, mai mult sau mai puţin digerabile sau docte, ajungând peste noapte un pasionat al thanatologiei, ea se străduia din răsputeri să-l menţină cât mai aproape de viaţa normală, de zi cu zi. Vândură împreună magherniţa în care locuise mai bine de un sfert de veac, mobilele, aparatura casnică, păstrându-şi doar hainele şi peruşii. El se despărţi indiferent de fostele sale lucruri, găsind mutarea un lucru logic, chiar firesc. Refuzase orice fel de tratament, pe care-l considera dezumanizant şi total neproductiv, apelând la terapii naturiste pescuite de prin revistele la care devenise abonat fidel.

În acest timp, relaţia lor dovedea o dată în plus că inteligenţa feminină e mai rapidă decât cea masculină, mai puţin sintetică poate, dar mai rapidă şi mai atentă la micul concret, pe care se străduieşte să-l asigure, fleacurile de fiecare zi regizate de ea scoţându-l lent din marasmul în care tenta să se scufunde. Inclusiv scurtul concediu de o săptămână petrecut prin staţiuni de munte fusese unul dintre gesturile acestea, care a contribuit foarte mult la revenirea sa.

Da, ieşea lent, cu chinuri, cu dureri, dar ieşea, totul era ca o naştere, nou-născutul fiind însă deposedat complet de fosta sa mentalitate clişeizantă, în sânul binomului dragoste – moarte învingând prima, lent şi sigur.

Şi mai apăruse ceva nou, cu totul inedit la el.

Acel ceva se numea libertate, o libertate asumată plenar, în afara oricărei norme şi planificări. Învăţa să trăiască liber, să se mişte liber, să gândească liber, e drept că la început mai greu, cu eforturi, dar mai apoi simplu, firesc, ca o respiraţie lină.

Se trezi că viaţa, atâta câtă mai rămăsese în caier,

era plină de dorinţe nesatisfăcute,

Trăise până atunci cast, în maniera lui Origene, castrându-şi inclusiv imaginaţia, dar acum, pe ultima sută de metri, îndrăzni să spună ca Balzac în „Le lys dans la vallée”: „La vârsta mea, dacă simţurile erau în întregime suflet, sufletul avea şi el un sex”. Uimitor sau nu, R. primi toată această schimbare normal, natural, parcă aşteptat, dovedind o dată în plus, dacă mai era nevoie, că perenitatea sentimentelor feminine este totală, atunci când ea există.

Este greu de ştiut şi de apreciat în ce măsură bunăstarea psihică şi gândirea pozitivă influenţează evoluţia unei afecţiuni oncologice, dar el se simţea pe zi ce trece mai bine, libertatea pe care tocmai o dobândise şi pe care o învăţa rapid, dar metodic, aşa cum îi era felul fiind catalizatorul acestui fenomen.

Totul se traducea în gesturi mărunte, aparent nesemnificative, dar care pentru el aveau rezonanţa clopotelor de la Nôtre Dame.

Se trezea mâncând seminţe în parc cu gesturi normale, naturale, nu-şi putu refuza vata de zahăr din parcul de distracţii, gest ce se afla scufundat în subconştientul copilăriei sale, jinduită fiind de pe vremea iarmaroacelor cu căluşei şi lanţuri, unde se vindea turtă dulce în formă de inimioare sau de ramă de oglindă, în care cântau fanfare zgomotoase la care cea mai amuzantă era toba mare sau urcatul în tot felul de maşinării de învârtit, azi modernizate, zgomotoase, dar tot atât de tentante.

Şi mai era plimbarea prin parcuri sau pe străzi, ca o defulare a anilor de claustrare între cei patru pereţi ai cuştii sale de casier, ce se afla închisă între alţi patru pereţi ai încăperii, ce se afla la rândul ei cuprinsă între zidurile Băncii, chiar dacă aceştia erau generoşi, lambrisaţi şi garnisiţi cu oglinzi de cristal şi stucaturi aurite. Reuşea de abia acum să iasă din labirintul anilor de claustrare autoimpusă, care, ciudat, îi plăcuse atât de mult

şi pe care azi o cataloga ca pe o un gen de detenţie de lux aproape de neînţeles acum. Viaţa sa dobândise un nou curs, libertatea asumată îi dădea o altă percepţie asupra ei, traiul lângă R. era minunat, ajungând să regrete deceniile pierdute în solitudinea sa robinsoncrusoeneană.

Într-o bună zi, (dacă bună se putea numi), îi muriră peruşii şi, paradoxal, foarte puţin afectat, îşi cumpără un căţel mic şi negru, care făcea o sumedenie de năzbâtii ce-i agrementau timpul, nici lung, nici scurt.

În fiecare după-amiază, cam cu un ceas înainte de a veni R. acasă, ieşea cu căţelul la plimbare, oprindu-se într-un mic părculeţ, cel mai adesea pustiu la ora aceea, în care slobozea căţelul din lesă, el urcându-se în leagăn cu aceeaşi plăcere pe care o vedea pe figurile copiilor.

Ea trecea pe acolo, îi recupera şi plecau împreună spre casă.

Aici îşi găsi sfârşitul, murind cu zâmbetul pe buze, depăşind cu lejeritate pragul dramatic al neputinţei.

Urletul câinelui şi bocetul ei au fost doar consecinţe logice.

Restul fusese libertate şi eliberare.

SALCIA

Pios omagiu distinsului F.P.

***PRANA* – Toată energia şi forţa Universului manifestată ca energie intrinsecă (Zen)**

Deschise ochii cu greutate. Clipi de câteva ori, căutând să-şi limpezească imaginea. Reuşi cu mare greutate. Încercă să-şi ridice mâna să se şteargă la ochi, dar nu putu. Pur şi simplu, nu-l asculta. Pentru o clipă, crezu că este paralizat. Încercă să mişte degetele de la mâini şi de la picioare, şi acestea răspunseră.

Se mai linişti.

Se uită în sus. Privirea îi căzu pe nişte scânduri negeluite, mânjite, din vremuri de demult, cu var ce se cojea ca o spuzeală de boală, realizând tot felul de reliefuri bizare, cu jocuri stranii de umbre şi lumini. O ploşniţă enormă slaloma printre cojile de var, încercând să-şi

găsească un loc liniştit pentru odihnă şi digestie. Tentă, reflex, să ridice mâna şi să o zdrobească. Nu reuşi nici de această dată.

Mişcă încet capul în dreapta şi în stânga. Zări nişte pereţi, tot din scândură brută, mânjiţi cu acelaşi var cojit acum, ce lăsa să se vadă lemnul brut, din care atârnau mici aşchii. Odaia era scăldată într-o lumină gri – lăptoasă ce venea, probabil, printr-o fereastră pe care nu o zărea. În timp ce-şi clătina capul, percepu foşnetul atât de cunoscut al paielor cu care se umpleau pernele şi saltelele din lagăre.

Încercă să-şi reamintească unde se afla şi de ce. Nu reuşea în niciun chip. Creierul i se afla într-o negură groasă, parcă vâscoasă, asemănătoare cu cea din lunci sau bălţi, toamna târziu sau primăvara. Nicio rază de lumină, de luciditate nu reuşea să spargă această împâslire ce-i domina mintea.

Închise ochii, încercând să adoarmă din nou, cu speranţa că se va trezi mai lucid. Obsesia pierderii orientării, a ancorării în realitate, a legăturii cu lumea, îl împiedica însă să adoarmă. Făcu, din nou, eforturi disperate de concentrare, încercând să-şi reamintească ceva, un ceva cât de mic, care să constituie capătul ghemului. După aceasta, totul ar fi fost mai uşor. Dar nu reuşea, iar efortul de concentrare îi provocă junghiuri violente în fundul ochilor, ce se împrăştiară în tot capul, creându-i impresia că-i va exploda craniul. Abandonă tentativa şi reîncepu să moţăie, inert, ca şi mort, atemporal şi pierdut în spaţiu, o perioadă de timp greu de precizat.

Se redeşteptă.

Lumina era acum mai vie, mai puternică, schiţând pe unul din pereţi imaginea palidă a unei raze de soare, asemănătoare unui nimb de sfânt. Ca din senin, îi reveniră în minte ultimele clipe ce au precedat prăbuşirea în această gaură neagră a microcosmosului său imaginar. Secvenţele se desprindeau cu greutate, anevoie, dar

deveneau din ce în ce mai clare, mai bine conturate, mai vii, succedându-se însă într-un ritm numai de ele ştiut.

Se afla pe capătul digului de nord, chiar sus pe cornişă. Căra pământ cu targa, împreună cu I.V., fost student la medicină şi protestatar din vocaţie, fapt ce-l adusese aici, la puţin timp după acel teribil noiembrie ’56, ce bulversase atâtea minţi mai mult sau mai puţin tinere şi care răsturnase, pentru mulţi, scara valorilor de circumstanţă, acea înşiruire aparent logică de definiţii şi afirmaţii axiomatice cu care propaganda politică a vremii reuşise, într-o oarecare măsură, să îndoctrineze o parte a tineretului epocii postbelice.

La un moment dat, simţi o crampă violentă în abdomen ce-l făcu să scape targa din mână, vărsând pământul acolo unde nu trebuia. Gardianul se răsti la el, înjurându-l de mamă, ca de obicei, dar de data aceasta nu-l lovi, probabil din lene. Era o vreme câinoasă, cu vânt şi burniţă rece dinspre Dunăre. Toţi erau degeraţi şi uzi până la piele, poate cu excepţia gardienilor cu pufoaice vătuite şi foi de cort ce-i fereau, într-o oarecare măsură, de vitregia vremii. Cât despre ei, ce să mai vorbim! Zdrenţele atârnau pe ei ca pe nişte sperietori de ciori, majoritatea călcând, cu piciorul învelit în cârpe, direct în noroiul clisos, ghetele nemaiavând tălpi de mult. Îi ceru voie gardianului să se ducă într-o tufă, alăturată de porumbe şi acesta încuviinţă, înjurând şi scuipând într-o parte. Ajunse la piciorul digului, şi abia intrat în tufă îşi pierdu cunoştinţa. A fost „reanimat” cu un şut de cizmă între coaste, ce-i provocă o durere la fel de mare ca cea din pântec. Dădu să se ridice în blagoslovelile gardianului şi simţi din nou durerea aceea teribilă în abdomen. Se chirci şi auzi, ca prin fum, departe, răcnetele aceluia:

— ’tu-ţi grijania mă-tii de puturos, zici că te duci să te caci, şi mi te culci să tragi un pui de somn. Credeai că sunt tâmpit şi nu mă prind! Bă, oţi fi voi ’telectuali, da’ nici eu nu-s prost! Hai, marş la muncă, p… mă-tii de puturos şi dacă vrei să te slobozeşti, fă-o pe tine, n-ai decât! Îi mai trase un şut în fund, fugărindu-l pe panta abruptă a

digului.

Ajunse sus, cu respiraţia tăiată, gâfâind sacadat, zgomotos, cu privirea întunecată de efort, când simţi din nou durerea aceea atroce, în pântec. Nu apucă să mai articuleze niciun sunet când simţi un şuvoi fierbinte curgând din el, involuntar, de nestăpânit, ce-i mânji zeghea şi-i inundă ghetele. Un miros greu se răspândi în jur. Durerea era atât de intensă şi imperiozitatea explozivă a uşurării atât de nestăpânit, încât nu mai avu timp să se jeneze sau să reacţioneze în vreun fel. Gardianul îl privi furios, îl mai înjură o dată, îi trase o bâtă pe spate mânându-l la muncă, depărtându-se câţiva paşi, jignit probabil de putoarea din aer şi comentând cu voce tare:

— Ai dracu', cică-s oameni cu carte! Ce crede domnu', că dacă s-a căcat pe el, mă înmoaie! Fira-ţi ai dracu' de ' telectuali puturoşi şi căcăcioşi!

Viorel se aplecă, încercând să apuce mânerele tărgii, când se produse un al doilea debaclu. Deja nu-i mai păsa. Se simţea din ce în ce mai slăbit. I.V. îl întrebă în şoaptă:

— Ce-ai mâncat, domnule, de ai diareea asta? Că doar n-o făcuşi din ciorba noastră cea de toate zilele!

Viorel îi răspunse, cu greutate, că ajutase cu o zi în urmă la descărcarea alimentelor şi furase o sfeclă, pe care o mâncase toată, aşa crudă şi murdară cum era. Nu mai avusese timp să o spele şi nici unde să o ascundă, pentru că dacă l-ar fi prins, ar fi ajuns la" coteţ", iar pe o vreme ca asta era moarte curată să stai doar câteva ore în cutia aia din lemn, cu pereţii din leţuri, prin care sufla vântul şi bătea ploaia în voie şi în care trebuia să stai ghemuit, din lipsă de spaţiu, dar 2-3 zile cât era pedeapsa pentru furt de mâncare.

Nu apucă să-şi termine fraza, că avu o nouă crampă însoţită de un alt şuvoi fecaloid. Apoi nu-şi mai aminti mare lucru. Poate doar că pe înserate era cărat cu targa pentru pământ, capul şi picioarele atârnându-i peste margini şi că se trezi pentru un moment când, intrând pe poarta lagărului, cei ce-l cărau l-au lovit, involuntar, cu capul de

poartă.

Apoi, nimic.

Totul negru.

Un hău de nepătruns.

„Deci, logic, mă aflu în infirmerie. Dacă aş fi ajuns în rai sau în iad, ar fi arătat altfel şi apoi, acestea nici nu există, după cum am aflat la învăţământul politico – ideologic! Ha!”

Râse în sinea sa, fapt ce-i mai ridică moralul, aflat la cote foarte scăzute din pricina hiatusului din memorie, pe care-l acuzase până nu de mult.

Încântat de găsirea capătului ghemului ultimelor întâmplări, adormi obosit, pentru scurt timp. Se trezi după vreo jumătate de ceas şi îşi repetă în gând cele deduse anterior. Apoi încercă, cu eforturi supraomeneşti să se ridice la marginea patului. Tot ceea ce reuşi, după câteva minute de eforturi disperate, fu să se întoarcă pe o parte. Rămase aşa ceva timp, privind noua panoramă ce i se înfăţişa. Singurul fapt surprinzător era prezenţa unor târlici, confecţionaţi din postav gros, tras la maşină în zig-zag, cu aspect matlasat. Aveau o culoare nedefinită, ceva între vânăt şi cenuşiu, dar păreau noi şi erau curaţi. Erau aşezaţi pe o duşumea extrem de curată, aceste două elemente, neobişnuite pentru viaţa de lagăr îl puseră pe gânduri.

„Dacă nu e infirmeria noastră, şi parcă nu e, atunci unde mă aflu?”

Acest nou gând îl nelinişti şi-l motivă pentru reluarea eforturilor de ridicare din pat. Odată ajuns la geam, şi-ar fi dat poate seama unde se află, fapt ce l-ar fi liniştit într-o oarecare măsură. Îşi concentră toată voinţa şi reuşi, cu chiu, cu vai să se aşeze pe marginea patului, ţinându-se cu mâinile depărtate de marginea sa, făcută din acelaşi lemn grosolan, dar lustruit de atâtea mâini şi trupuri ce trecuseră pe acolo. Stătea acum, pe marginea patului, balansându-se periculos în toate părţile şi concentrându-se să nu se prăbuşească, asemenea unei marionete

dezarticulate. Efortul era atât de mare, încât începu să transpire abundent şi, pentru câteva frânturi de secundă, îşi pierdu cunoştinţa.

Stătea pe marginea patului, scărpinându-se absent în cap, încet, fără zgomot sau mişcări bruşte. Se sculase, ca de obicei, cu o jumătate de oră înainte de momentul când soneria ceasului model C.F.R., cu două clopote, mascota studenţiei sale, să scoale tot cartierul. Opri mecanismul infernal şi se ridică încet, aşezându-se cu grijă pe scaunul ce se afla între masă şi pat şi pe care erau puse, ordonat, hainele, gest dobândit în internatul din Turnu Severin, unde disciplina era mai ceva ca în armată.

Se uită spre pat privind-o pe Adina ce dormea pe spate, cu o mână sub cap, cu sânul dezgolit ca şi picioarele, cearşaful acoperindu-i doar pântecul. Părul bălai, împrăştiat pe pernă, îi aureola chipul serafic. Aşa cum stătea şi dormea, îi evoca atitudinea întruchipării somnului a lui Michelangello din sanctuarul Borgia, cu deosebirea că Adina era mult mai suplă şi că zâmbea în somn şi în primul rând că era vie şi era a lui, toată, în întregul ei.

Căsătoriţi fiind de zece zile, era prima duminică în care trebuia să meargă la ziar. Lumina matinală se strecura printre draperiile rărite de vechime, răspândind suliţe alburii în care dansau particule fine, strălucitoare. Petrecuseră seara la o grădină de vară, mâncând mici, bând bere şi dansând, dansând mult, strâns lipiţi unul de celălalt, într-un singur trup, ca o singură fiinţă, sfidând căldura de afară şi privirile fals moralizatoare ce veneau din partea câtorva persoane de o vârstă incertă, care nu dansau din spirit de clasă – dansul fiind o trăsătură a burgheziei putrede şi descompuse – şi care, probabil, făceau dragoste îmbrăcaţi cu lumina stinsă sau prin corespondenţă. Îi şopti Adinei gândurile sale şi aceasta râse înfundat, roşindu-se în acelaşi timp. Plecaseră spre miezul nopţii şi albiră restul ei, într-o îmbrăţişare prelungă şi tandră, fiecare căutând, cu febrilitate, să pătrundă cât

mai mult tainele celuilalt. Adormiră pe la patru, însă el se sculă reflex la ora ştiută de atâţia ani.

Se ridică de pe scaun, regretând sincer că nu se putea reîntoarce lângă ea şi se duse la baie. Se gândea ce noroc avusese, poate, ce noroc dăduse peste amândoi. Aveau casă, chit că era închiriată cu mobilă cu tot, dar stăteau singuri, aveau baia lor, intrare separată, o chicinetă pe post de bucătărie, ce să mai vorbim, era de nesperat pentru astfel de vremuri. Era totuşi 1957, şi lumea, în general, o ducea încă prost. Avea unde munci şi încă ce – redactor" doi" la pagina externă a ziarului cel mai citit din ţară, ziarul partidului, leafa era rezonabilă, mai completa din meditaţii, şi lucrurile mergeau strună. Şi acum ea, Adina, această apariţie de basm, pe care o cunoscuse în urmă cu câteva luni în timpul practicii studenţeşti şi de care se îndrăgostise nebuneşte încă din prima clipă. Apoi totul a fost un vârtej ameţitor ce se sfârşise de curând, cu căsătoria lor, poate precipitată după părerea unora, dar socotită normală, firească, pentru ei. Aveau de toate, se aveau pe ei, şi în primul rând erau tineri şi toată viaţa era a lor. Adina mai avea un an şi termina şi ea ziaristica, lucrurile urmând a se normaliza complet după aceea. Poate o casă primită de la ziar, un copil, erau multe de făcut împreună.

Se bărbierea fredonând fragmente din tangourile la modă. Se îmbrăcă încet, fără zgomot şi, când se pregătea să-şi ia servieta şi să iasă, se simţi privit. Întoarse capul şi descoperi ochii Adinei, albaştri şi adânci ca cerul de vară în zori, privindu-l. Se aşeză pe marginea patului, o cuprinse după talie şi îi sărută încet sânul, gâtul şi apoi buzele fierbinţi ce-l aşteptau cu nerăbdare. Rămaseră aşa câteva secunde, apoi ea îl împinse discret şi-i şopti:

— Fugi, că întârzii! Vin la două să te iau de la ziar şi mergem la masă la ai mei. Lucrul e hotărât, aşa că nu mai căuta pretexte de refuz, e imposibil.

Mormăi un " bine" nu prea entuziasmat, o mai sărută o dată şi plecă. Pe drum, până la staţia de tramvai şi apoi în tramvai se gândi la masa ce urma să se desfăşoare la

ora prânzului. Nu se dădea în vânt după astfel de ceremonialuri, pentru că o masă de prânz, duminica, la părinţii Adinei, reprezenta un adevărat ceremonial. Totul era ieşit din comun, începând cu locuinţa fastuoasă a acestora, ce scăpase nerâvnită de vreo mărime de partid, cel puţin până acum, continuând cu aerul solemn, aristocratic, aproape desuet al părinţilor ei şi sfârşind cu discuţiile de după masă, dintre el şi socrul său, ce luau, nu de puţine ori, aspectul unei predici.

Adina era unica fată a profesorului M.C., pe care Viorel îl avusese la cursul de istoria filosofiei, pe vremea când încă nu trecuse la ziaristică. Era un profesor adevărat, de modă veche, posesor al unei culturi enciclopedice de care făcea paradă, discret, doar la cursurile, audiate şi de studenţi din alte facultăţi şi extrem de apreciate pentru erudiţia şi îndrăzneala lor. Profesorul era „de stânga” încă din anii ’30, motiv pentru care îşi putea permite aparente libertăţi doctrinare şi lingvistice care, pentru alţii, ar fi însemnat arestarea, Uranusul şi numai Dumnezeu ştie ce soartă. Nu o făcea cu vreun scop propagandistic, ci pur şi simplu pentru că aşa gândea şi încă nu înţelesese deplin îngrădirile noii propagande sau se făcea că nu le înţelege, permiţându-şi încă un mic domeniu de libertate aparentă. (De altfel, cursurile sale de peste câţiva ani vor deveni fade şi plate, despuiate de perlele de stil şi de îndrăzneală, iar profesorul, astfel limitat, îşi va încerca norocul în politică unde, neavând vocaţie, va progresa doar până la nivelul de ambasador într-unul dintre statele frăţeşti ale lagărului socialist). Doar arestarea şi condamnarea lui Viorel i-au clătinat într-o oarecare măsură cariera, dar un aranjament amiabil, de culise, a salvat situaţia. Profesorul era ilegalist, era unul dintre rarii intelectuali de marcă în poziţia aceasta şi, în definitiv, nu el se însurase cu „duşmanul poporului”, divorţul rezolvând şi de această dată problema ce părea la un moment dat insolvabilă.

Într-una dintre aceste discuţii academice, petrecută ca de obicei în bibliotecă, la o cafea veritabilă şi la o ţigară

bună, străină şi decadentă precum capitalismul cel putred (mde, accesul la prăvăliile Gospodăriei!), profesorul debitase un gând, mai mult pentru sine, a cărui însemnătate se va dovedi crucială pentru Viorel. Venind vorba despre alcătuirile sociale cu referire la cele matriarhale sau patriarhale, bătrânul rosti profetic:

— Dragă ginere, alcătuirile matriarhale, matriarhatul în sine, nu au fost decât un surogat de patriarhat, aşa cum democraţia actuală nu este decât surogatul unei dictaturi monoteiste, aşa cum destalinizarea noastră, după rebeliunea din Ungaria, nu este decât un surogat de libertate, o lungire a lanţului cu câteva zale. Dar lanţul a rămas de gât şi cine-l simte, îl strânge, îl sufocă!

Această cugetare i se fixă perfect în memorie, ea sintetizând şi concretizând multe dintre gândurile sale, ce-i roiau neîncetat prin minte, nehotărându-se să se aşeze într-o ordine logică, clară. Fusese o revelaţie, o limpezire binevenită pentru multe dintre frământările sale. Iar formularea îi plăcuse atât de mult, încât o repetă până la obsesie în cercurile de amici pe care le frecventa, fără a menţiona originea sa reală. Nu avea de unde să bănuiască că aceste fraze, pe care le mai auzise şi din gura altora, în diferite variante, aveau să-i marcheze dramatic o parte din viaţă. Nu avea de unde şti că între colegii săi se aflau şi câţiva nemernici, clociţi în apele tulburi ale acelor vremuri, care nu făcură altceva decât să-l denunţe Securităţii.

Lotul Derdena fusese arestat, judecat şi condamnat în primăvară. Fusese semnalul, unda verde pentru „purificarea” lumii ziaristice şi a mediilor universitare, începând cu facultatea şi terminând cu colectivele redacţionale, epurarea lumii universitare şi a „inteligheţiei” formate cu greu, după război, ca şi a celei ce mai rămăsese neatinsă de aripa pură şi dură a partidului. Era ultima mare epurare din această zonă a societăţii, Iliescu, aflat pe creasta valului politic, având un rol esenţial în acest purgatoriu ideologic de cea mai stângistă şi stalinistă extracţie, acum, la câţiva ani după moartea Tătucului.

Restul a fost îngrozitor de simplu.

A fost arestat în primăvara lui ’58 pe fondul efervescenţei plecării ruşilor şi în atmosfera de spionofobie şi complotomanie ce stăpânea partidul şi implicit securitatea. Urmă Uranusul, luatul şireturilor, al curelei, controlul buzunarelor, fotografia la zid cu un aparat mare, asemănător celui din Cişmigiu, amprentarea în masa aceea vâscoasă, neagră, scârboasă, cu iz şi aspect de cremă de ghete, zgomotul zăvorului de la celulă asemănător unui închizător de armă, becul acela nenorocit din tavan ce ardea permanent şi de care nu-ţi puteai ascunde ochii, lungi aşteptări, fără speranţe, umilinţe, tortură fizică şi psihică în egală măsură.

Şi apoi anchetele, ore, zile în şir, bătăile, nesomnul, procesul, articolul 209 C.P., condamnarea, totul într-un carusel dement din care nu pricepea nimic, nici măcar de ce se află în mijlocul acestei nebunii.

A urmat Jilava, la Fortul 13, nu departe de Valea Piersicilor, sanctuarul martiriului antonescian, tranzitul prin Galaţi, cu o haltă în biserica transformată într-un uriaş celular fără acoperiş, unde pronia cerească uitase a se pogorî asupra lor, apoi bacul, Insula Mare şi Salcia, Salcia cu ploile ei interminabile, ceaţa densă şi deasă, vâscoasă, materială, frigul pătrunzător, noroiul ei lipicios şi galben, arşiţa necruţătoare, foamea cea de toate zilele, ţânţarii, digul cel mare, făcut cu mâinile goale, cărând pământul cu targa sau cu roaba, înhămaţi la ea cu sârmă, ca animalele de povară şi mâncarea – invariabil aceeaşi bizară ciorbă de murături, mâncare scăzută din murături, fiertură infectă, cu aspect dubios, lipsa apei de băut, nespălarea luni de zile, zdrenţele de pe ei ce proveneau de la reforma armatei şi sculatul de la ora 4 şi drumurile interminabile până la locul de muncă, din ce în ce mai lungi, pe măsură ce se înălţau digurile, divorţurile anunţate sadic, cu mare pompă de căpitanul Mălăngeanu, bătăile interminabile, profesionale, lipsite de ură sau părtinire, pentru orice, morţii „spontani” sau cei împuşcaţi de către soldaţi, cărora li se promiteau zile de permisie

pentru asta şi altele, şi altele…

Trăiau sub domnia celor 3 F – foame, frig, frică. Regimul neomenesc îi golise pe cei mai mulţi de sentimente, transformându-i în mecanisme, în roboţi umani, revenind la anticul statut de unelte vorbitoare şi erau mulţi, foarte mulţi, amestecaţi, heterogeni – preoţi greco-catolici sau ortodocşi, ţărani ce refuzaseră G.A.C.-ul şi binefacerile sale sau nu-şi achitaseră cotele, chiaburi adevăraţi sau făcuţi „pe puncte” pentru a justifica ascuţirea luptei de clasă, foşti ofiţeri deblocaţi amestecaţi sau nu în diferite forme de luptă anti-comunistă, intelectuali fini, actori, studenţi, era un Zub, un Pavlovici, Mihalcea, Niţoiu, Omescu, Doru Novacovici, un Max Bănuş, dar câţi nu au fost…Şi mai erau foştii activişti, de care Partidul nu mai avusese nevoie, pe baza principiului „tovarăşilor vremelnici de drum” atât de drag lui Stalin, dar şi micilor stalini din spaţiul de dominaţie al secerei şi ciocanului. Poate că ăştia erau cei mai de plâns. Majoritatea erau derutaţi complet, nu înţelegeau de ce ajunseseră acolo, mai ales că mulţi din cei ce populau lagărele de muncă din Insulă se aflau în detenţie fără proces sau cu procese sumare, de tip Tribunal revoluţionar. Majoritatea umblau cu ochii în gol, pieriţi, rupţi de lumea ce-i înconjura. Munceau zdravăn, pentru că mulţi proveneau din rândul muncitorilor sau al ţăranilor adevăraţi, dar o făceau ca nişte unelte vorbitoare, aşa cum îi plăcuse lui Marx să o spună, cândva şi ei studiaseră acest lucru, subliniind „Capitalul” în ediţie populară cu creionul chimic înmuiat în gură. Lovitura ce o primiseră chiar de la camarazii de luptă era o pilulă amară şi extrem de greu de digerat, motiv pentru care reacţia lor era împinsă spre un autism cvasipatologic, ce pentru mulţi a degenerat în patologie veritabilă – nebunie sau suicid. Erau însă unii, ca M.V., fost prim – secretar de raion, remarcat în timpul primului val de colectivizare, când populase o alee de cimitir cu rezultatele muncii sale asidue şi fără de ostoire, care devenise jenant chiar şi pentru partid, mai ales că terminase colectivizarea în raionul său

şi care, ajuns în lagăr, continua să propovăduiască doctrina partidului într-un mod lamentabil de serios, neînţelegând nici acum dimensiunea dezastrului în care se afla. Semăna întrucâtva cu activiştii bolşevici din perioada Marii Epurări din Rusia, care strigau „Trăiască Stalin!” în faţa plutonului de execuţie în spatele căruia se afla decizia Tătucului popoarelor. Era ocolit de toţi, chiar şi de foştii săi camarazi de partid. Soarta nu a fost chiar crudă cu el, fiind recuperat de partid şi plasat pe o nouă orbită, marginală, e drept, dar favorabilă lui. Nici acum nu a înţeles şi a continuat să meargă pe drumul său bizar dar consecvent.

Deschise ochii şi-şi reveni brusc. Scutură uşor capul încercând să-şi îndepărteze ameţeala ce-l copleşea. Fu tentat să se ridice în picioare. În acel moment, aceeaşi crampă teribilă îi străbătu abdomenul. Scoase un ţipăt strident şi se prăbuşi, lovindu-se de uşă. Auzi, ca prin vis, bocănitul de paşi pe duşumele şi o voce ce strigă: „Luaţi-l şi pe ăsta. E tot tifoidă. La Constanţa cu el!”

Îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Se trezi zdruncinat, zvârlit în toate părţile, într-un zgomot infernal de tablă hurducăită. Se afla în remorca unui tractor, al cărui duduit se auzea înfundat, estompat de zgomotul tăblăriei zdrăngănite de drumul desfundat. Erau aruncaţi direct pe podea, pe o mână de paie jegoase, izbindu-se unii de alţii. Lângă el, un tânăr necunoscut, cu o figură hieratică, de mucenic protocreştin, părea că doarme. Capul i se bălăbănea nefiresc, ca şi cum gâtul ar fi fost rupt. Nu realizase niciun moment că era mort. Rămase cu privirile aţintite pe cerul cenuşiu de toamnă, cu nori joşi, vineţii, ce se târau peste capetele lor, din care te aşteptai, în orice moment, să înceapă să plouă.

Adormi.

Mălăngeanu se plimba cu mâinile la spate prin faţa primului rând de deţinuţi, spunându-le ceva ce nimeni nu asculta. Venea rar de la Centru, de la Piatra – Frecăţei şi, ori de câte ori o făcea, nu urmau lucruri bune. De data

aceasta, băgă mâna în buzunarul vestonului şi scoase o hârtie pe care o despături tacticos începând să citească răcnit, cu vocea dogită de tutun şi alcool, cu o notă de satisfacţie nedisimulată:

— Popişteanu?

— Zzent!

— Divorţat.

…

…

— Popovici?

— Prezent!

— Divorţat!

Nu mai auzi continuarea. Se clătină, la limita prăbuşirii. Niţoiu îl susţinu şi-i trase un ghiont, spunându-i şoptit: ”Măi, tâmpitule, înţelege, s-a salvat măcar ea!” Nu răspunse. Se închise în sine, într-o muţenie totală. Nu ştia ce să mai creadă. Să-l fi trădat Adina? Să fi fost obligată de părinţi sau de securitate, cum se zvonea că se întâmplă? Spre seară, Omescu, care era un fin psiholog, dar şi un om cu o experienţă de viaţă deosebită, fiind mai copt decât marea lor majoritate, îl trase deoparte şi-i spuse:

— Tinere, singurul mod rezonabil de supravieţuire este uitarea. Dacă nu-ţi tai repede firele ce te leagă de trecut şi nu trăieşti exclusiv din şi în prezent, fără nicio referire la viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat, eşti un om mort. Altfel, te aşteaptă moartea sau nebunia, care e chiar mai rea decât moartea!

Deschise ochii cu greutate, orbit de intensitatea luminii. Totul era alb, orbitor de alb, cearşafurile, pereţii, halatele surorilor până şi aerul părea alb. Auzi o voce blândă, învăluitoare, de femeie matură, asemănătoare parcă cu a mamei sale: „Bine aţi venit printre noi, domnule Popovici!”

Ce-a urmat?

Baraca „febriştilor” de la Stoineşti, ceva muncă prin

orezării, mai uşoară parcă, multe altele, multe.

Apoi a urmat 1964 şi marea amnistie.

A urmat 1969 şi rejudecarea procesului la Curtea Supremă, reabilitarea, reintegrarea, refacerea, vindecarea aparentă.

A urmat Şerban, fructul iubirii cu Adina ce-l aşteptase răbdătoare, divorţată, ratându-şi practic cariera, spulberând toate îndoielile şi zdrobind tortura morală aplicată lent de către călăii din lagăre.

A urmat viaţa, cu drumul ei sinuos.

A urmat 1989, când din precauţie a aşteptat să se decanteze adevărul de surogat, de aparenţe, de iluzii, de speranţe, să se aşeze spuma murdară a Revoluţiei, după cum spunea Mann, ce domina copios viaţa publică.

Îşi trăieşte viaţa liniştit, liber, alături de ea şi de universul cărţilor sale, în cercul extrem de restrâns al familiei şi al puţinilor prieteni aleşi de timpul scurs şi de evenimente, refuzând orice implicare în viaţa publică, cu atât mai puţin în cea politică, în care apăruseră feluriţi indivizi ce-şi exhibau suferinţele, precum cerşetorii plăgile hâde şi purulente, în speranţa agăţării vreunui ciolan.

Continuă să supravieţuiască prin uitare, să trăiască dedublat. I-a intrat în reflex.

Se află deasupra oricăror judecăţi sau răzbunări pentru că aflase de mult, din vremea anterioară detenţiei, că cel care are controlul trecutului, are controlul viitorului, cine controlează prezentul, controlează trecutul.

Totul fusese spus de Orwell, de mult.

Şi totul era perfect valabil şi azi.

PUZZLE

***SATORI* – Marea iluminare, trezirea absolută (Zen)**

Se trezise într-o bună dimineaţă cu o senzaţie ciudată, neobişnuită.

Nu-i mai puţin adevărat că era prima dimineaţă a unui concediu de care nu mai avusese parte de mult şi că

simplul gest de a se afla încă acasă la ora aceea era deja ceva neobişnuit, dar nefirească îi era starea cu care revenise de pe tărâmul viselor. Percepea iminenţa unei întâmplări neobişnuite, pe care nu o putea defini, care venea de undeva din străfundurile sale, urcând vertiginos spre suprafaţă şi copleşindu-l cu prezenţa sa enigmatică, fapt ce-i inducea o anxietate supărătoare.

Preocupat, chiar puţin îngrijorat de acea stare nedefinită şi nedefinibilă, ieşi şi îşi îndreptă paşii spre parc, locul în care se ducea ori de câte ori dorea să-şi limpezească gândurile. De acest parc îi erau legate marile decizii, de la însurătoare sau copil, până la ultimele, legate mai mult de muncă, decât de altele, viaţa sa personală dispărând lent şi iremediabil, în şuvoiul întâmplărilor din ultimii ani.

Se aşeză pe o bancă mai ferită de ochii curioşi ai celor ce se aflau în parc la ora aceea şi deschise ziarul. Privind superficial titlurile, avu un gen de revelaţie, un fel de iluminare, ceva asemănător poate Satori-ului, în ideea în care i-ar fi dat vreodată prin cap să se apuce de meditaţie şi să se iniţieze în filosofia şi credinţa budistă. I se lua parcă o ceaţă de pe ochi şi de abia acum reuşea, pentru prima dată să-şi vadă cu claritate unele porţiuni din viaţă. Îşi privea cioburile de existenţă, spulberate parcă în bătaia vântului ca nişte timbre sau confetti lucioase şi colorate, unele mai deschis, altele mai închis, spre negru chiar. Frânturile de copilărie se amestecau cu cele de maturitate, imaginile din adolescenţă îmbinându-se în mod straniu cu altele, trăite mai ieri. De undeva din străfunduri ieşeau la lumină figuri sau senzaţii, cantonate undeva în memoria senzorială sau afectivă, ce până acum fuseseră încapsulate acolo, acoperite de pulberea uitării. Se amesteca mirosul de cozonac din bucătăria bunicii, din ajunul Crăciunului, cu foşnetul rochiei de tafta purtată de iubirea sa ocazională, de la banchetul de absolvire a liceului, mirosul de Chanel 5 din părul Iuliei, din seara nunţii, îmbinat cu senzaţia aceea imposibil de definit ce o trăieşti în preajma unui nou născut, mai ales când e al tău,

aerul mereu îmbâcsit de tutun, hârtie de xerox şi „creier încins” din atelierul lor, atmosfera sumbră, de doliu, de sfârşit de lume în care era înveşmântat totul, ce era neagră sau cenuşie, chiar şi cerul parcă îşi trăsese obloanele, cu toate că era o toamnă târzie superbă, când se săvârşise Iulia, sentimentul acela de inutilitate acut, ca o criză de ulcer, cu nodul acela în gât, greu de descris şi mai greu de controlat şi reprimat, rarele momente de bucurie când suna băiatul din America, acolo unde-l duseseră paşii şi soarta (*„Aici nu mă pot realiza, mă, nu pot, mă sufoc, ce dacă-i libertate, ce să fac cu ea, nu vezi că am învăţat zece ani ca să am un salariu de o sută de dolari. Nu te supăra, da’ plec! Ştiu că o să-ţi fie greu, mai ales acum, dar mie mi-e imposibil! Crede-mă!”),* puţinele momente luminoase în preajma Inei, totuşi prea tânără pentru el, multe altele, multe, multe… într-un carusel ameţitor de senzaţii plăcute şi mai puţin plăcute, ca un caleidoscop din cioburi de sticlă, prin care privea cu uimire şi consternare pe la cinci ani, când primise unul de ziua sa şi când încerca să numere şi să sistematizeze imaginile, ce se dovedeau a fi o infinitate de combinaţii strălucitoare şi fascinante.

De-abia acum, nu departe de pragul senectuţii realiza că viaţa este un enorm puzzle necunoscut, lipsit de imaginea directoare, pe care omul îl construieşte zi de zi, din piese neştiute, care de multe ori se potrivesc, alteori nu, câteodată parcă lipseşte piesa adecvată sau cea pe care o consideri adecvată, pentru care faci eforturi, te zbaţi şi de abia când ai obţinut-o îţi dai seama că nu e potrivită şi nici utilă, că ar merge alta, pe care nu o ai sau nici nu o poţi avea. Totul se reduce la o luptă surdă de-a asamblatul pieselor în scopul clar, firesc de a obţine o imagine coerentă, logică şi de multe ori ajungi, privind înapoi, să nu recunoşti nimic sau mai nimic din ce ai clădit până atunci. Singurul motor al acestui demers cu tentă sisifică este speranţa. Când speranţa se ofileşte sau mai rău, dispare, întreaga muncă parcă devine inutilă, searbădă şi fără scop.

Îşi privea retroactiv viaţa şi surprindea, nu fără o evidentă şi neplăcută surpriză, perioade de timp irosite cu mărunţişuri, cu fleacuri azi fără sens, timp ce ar fi putut fi utilizat altfel, consumat în întregimea orelor şi a secundelor componente. I se părea că şi somnul e o pierdere de vreme, imposibil de suprimat însă, cu toate că în ultima vreme dormea din ce în ce mai puţin, avid să vadă şi să audă cât mai multe. Ar fi dorit azi, să rumege fiecare secundă, fiecare minut şi oră din multele sau puţinele, cine putea ştie, ce-i rămăseseră de consumat, până la Drumul cel mare.

Se apropia ora prânzului şi stomacul începu să-i semnaleze acest eveniment. Se ridică de pe bancă, parcă cu regret şi porni spre ieşirea din parc, decis ca de azi înainte să-şi valorifice timpul integral sau cât se putea de mult, conştient că risipirea sa este acum o adevărată crimă împotriva sa. Se opri în colţul străzii şi stopul fiind pe roşu, îşi aruncă privirea, absent, pe titlurile din ziar, pe care de abia acum parcă le desluşea. Nu simţi nimic, decât o lumină albă intensă, un vârtej ameţitor, dar plăcut, ce-l absorbea spre undeva. Apoi nimic.

A doua zi, în presa locală apăru un comunicat laconic: „Ieri, la orele 13.05, un autoturism Dacia Standard, avându-l la volan pe D.C. în vârstă de 27 de ani, aflat în stare avansată de ebrietate, a pătruns pe trotuar accidentând mortal un bărbat de aproximativ 50-55 de ani. Cadavrul se află depus la morga Cimitirului Central. Cine poate da relaţii, poate suna la telefon 955”.

UN PAS DUPĂ ALTUL

***SAMSARA* – Succesiunea vieţii şi a morţii (Zen)**

A răsunat şi a douăsprezecea bătaie a ceasului. „…A fost a douăsprezecea, da?… atunci, La mulţi ani iubito, nu, nu am fost atent… nu-i nimic! IARTĂ-MĂ, te rog, nu se va mai întâmpla, sunt ameţit!, de fericire!… cum care fericire?… că sunt cu tine! prostuţa mea, crezi că mă gândeam la alta? of, Doamne, ce copil eşti!”… Clinc, clinc, sunetul paharelor din sticlă groasă Vitrometan. Vinul

spumos pişcă limba şi prietenii, ce indiscreţi, să se uite la ei cum se sărută… ce dacă, oricum se căsătoreau peste şase luni, că de-abia atunci se putea … primii ghiocei pentru iubita mea… dar încă-i zăpadă afară, ce s-au grăbit săracii, au să moară… să fii atent cum te îmbraci, că se anunţă un 1 Mai friguros… da, ştiu că trebuie să defilezi în şort şi maiou, dar după aia, să nu răceşti, te rog… oh, e deja ziua mea, ce drăguţ că n-ai uitat… şi ce flori frumoase… ce frumos a fost… am şi dansat… ce repede a venit toamna anul ăsta, şi căsătoria şi altele… nu-i nimic, asta e situaţia, vor mai fi şi alte Revelioane, păcat că ăsta era primul împreună, aşa, căsătoriţi, nu, nu te supăra, o să mă duc la mama… Clinc, clinc, sunetul paharelor din sticlă…”

Bang, bang… a fost ora…” La mulţi ani, iubitule! Clinc, clinc, sunetul cristalin al cupelor de cristal şi şampania spumoasă, ce pişcă limba… şi ameţeala asta plăcută… e şampania sau valsul… nu mai ştiu… oh, zambile roz şi albastre, ce frumos, ce miros superb, da, primăvara a venit deja, nici nu mi-am dat seama… şi castaniii ce repede au înflorit… dar teii, anul acesta parcă mai repede ca de obicei, ce cadou frumos, doamne, câţi bani ai cheltuit, eşti nebun, nu-i o aniversare deosebită, nu-i nici măcar o cifră rotundă… cum aţi petrecut concediul, la mare… da, noi am fost la munte… şi copiii, parcă Adi începe şcoala… da, ai noştri sunt deja rodaţi… ce frumoase sunt castanele, cu luciul lor perfect, ce culoare, ce minune inutilă… oh, deja prima zăpadă, aşa repede, e abia noiembrie, o să fie o iarnă grea… clinc, clinc, paharele de cristal sună melodios, sala de bal e uriaşă, ce lumini, ce de lume… câtă singurătate… bang, bang…”

„A sunat deja?… vai, iartă-mă, mă gândeam la ceva… cum să nu, da, la mulţi ani, clinc, clinc, sunetul diafan al cupelor de cristal… foarte puţin iubito, ştiu… asta e, vârsta, nu credeam să ajung aici, Doamne, ce am fost şi ce-am ajuns, eh, nu mă lamentez, zic şi eu aşa… am văzut, am

văzut, da, şi toporaşii, dar sunt foarte scumpi, parcă-i creşte în baie şi-i încălzeşte cu gura, nu se poate aşa… da, teii miros bine, trebuie neapărat să luăm şi noi, că ceaiul e tare bun, calmează şi e bun şi la tuse, scrie în ziar, da' nu de la ţigani, nu, mai bine de la Plafar… păi avem voie prăjituri?… a, sunt cu zaharină! da, bine, uite un mic cadou, cum să uit că e ziua ta, se poate, măcar atât!… ce toamnă ploioasă, mă înnebuneşte reumatismul ăsta, de-abia merg… vine iarna dragă, vine precis, am văzut ciori prin oraş, da, da… clinc, clinc, sunetul cupelor de şampanie, da, acum, la unşpe, că mi-e somn, da, mă duc, tot nu e nimic la teveu, vezi să nu uiţi gazul deschis, bine, bine, gata, tac, tac…"

Bang, bang… clinc, clinc, sunetul…

TIMP MORT

***SHINKU* – Vacuitate variabilă (Zen)**

Se întorcea din hoinăreala sa zilnică.

Contemplase marea de la înălţimea falezei, scotocindu-i undele cu privirea atentă la orice amănunt, la fiece mişcare de val sau de aripă de pescăruş. Foşnetul apei şi ţipătul păsărilor se strecura greu printre zgomotele greţoase ale oraşului.

Drumul îl duse prin faţa magazinului Fondului plastic.

În dosul vitrinelor trona un amalgam de obiecte dintre cele mai diverse, grupate sau amestecate după criterii absconse. Picturi în ulei, grafică diafană, cu tuşuri ce aminteau caligrafia niponă, marmure fine, albe sau roz, cizelate până la luciul oglinzii, ce sugerau lascivul formelor feminine, amestecate printre bronzuri contorsionate, patinate deja de praf şi de lumina intensă, sticlărie aurită sau argintată, policromă sau mată, cu forme ce sfidau gravitaţia sau logica banală, stalactite şi stalagmite transparente îngheţate în forme bizare, adăpostind plante uscate, cu pretenţii de ikebana, unele vopsite strident cu bronz auriu sau argintiu cu care se vopseau burlanele sobelor pe vremuri, azi deliciul aurolacilor, ce nu le

conferea nimic din viaţa care le animase vreodată, lut frământat şi modelat divers, cu chip de ţăran sau de bou, în efortul nobil de a trage un car imaginar, căni şi blide pictate manual, cu tema cocoşului de Horezu, cu râurile vopselei unduindu-se în dansul Ciulendrei şi marginile dantelate, pe care se mai zăreau amprentele ţăranului care le dăduse viaţă, ouă încondeiate, marame şi scoarţe multicolore. Şi iar picturi, uleiuri, acuarele, tempera, peisaje, giamii cu minarete avântate spre Allah, într-o tentativă de comunicare cu Duhul Sfânt, case din oraşul vechi, acum de mult dispărute, lemn sculptat, ars la flacără sau vopsit, ce înrăma oglinzi de forme diverse, blidare, dulăpioare, miniaturi de lăzi de zestre, păstrând pictura originală, cioburi de sticlă colorată, legate în plumbul unor gloanţe fără rost, devenit acum liant pentru artă, întruchipând fragmente de vitraliu, în chip de veioze, ce ascundeau în pântecele lor o lumină caldă, ca un halou îngeresc, filtrată şi dispersată de sticla policromă, şi iar marmura caldă, mătăsoasă, cu tuşeu de sân de femeie, bronz gălbui-mat, cusături, scoarţe bătute în război, cu inconfundabilele teme decorative sau cromatice, picturi, luturi, curele din piele, năframe, chimire, blide, ulcioare, voal de mătase pictat manual, flori uscate vopsite cu pensula, lumini şi umbre, într-un amalgam fără un rost, evident, un bazar cosmic, cu iz oriental, artă autentică şi kitch expusă de-a valma, pentru gusturile tuturor.

Într-un colţ de vitrină, parcă uitate de lume şi de vitrinieri, câteva clespidre aşezate alandala, aruncau o pată de culoare aparte. Izolate de restul obiectelor, parcă ciumate, cu dimensiuni variate, vopsite divers, cu nisipul gălbui sau colorat încremenit într-un stop – cadru perpetuu.

Timpul din ele murise.

Nu se găsise o mână care să le întoarcă şi să repornească fărâmele de siliciu, în scurgerea lor ritmică, cosmică, de muzică celestă, mută, dar atât de concretă, de dură, de neîndurătoare cu muritorii ce treceau nepăsători, pasivi, preocupaţi, grăbiţi şi al căror timp nu se oprise

încă.

Doar o pisică tigrată, cu coada în vânt, ca un panaş cavaleresc fluturat la un turnir, se strecura printre ele, mângâindu-le cu blana mătăsoasă, ducându-se undeva, unde timpul mai trăia încă.

ETAJUL DE SUS

***SKANDA* – senzaţie, percepţie, gândire, activitate, conştiinţă (împreună) (Zen)**

Se sculă de dimineaţă, la ora obişnuită.

Urmă acel ritual matinal care aparent părea o înşiruire de ticuri, dar lipsa lui îl predispunea la tensiuni nervoase şi îl ducea spre o zi ratată. Baia, pasta de dinţi, after – shave –ul, acelaşi de ani, pornitul radioului, cafeaua, mirosul inconfundabil de cafea proaspăt măcinată şi fiartă, privitul pe geam, totul făcea parte din existenţa sa diurnă, ca o parte inseparabilă a eului său.

Era o zi gri, sumbră, ceţoasă, cu vălătuci grei de abur murdar ce pluteau haotic, închizând orizontul până la limita invizibilului. Geamul era închis, dar o percepea fizic, cu umezeala sa reptiliformă, înecăcioasă, cu mirosul ei de fum şi de neant, cu sumbrul inexistenţei percepţiei vizuale. Ziua părea ratată, o astfel de atmosferă inducându-i neputinţă, lene, melancolie. Era un tip solar, trăitor sub un cer liber, senin şi în plină lumină, indiferent cât de crudă era ea.

Era un sclav al lui A FI în haina sa luminoasă.

Îşi luă cafeaua şi se retrase în salon, sub oblăduirea lampadarului şi a luminii sale blânde, de apus meridional. Radioul mormăia o înşiruire de muzică, reclame, ştiri şi iarăşi muzică, dar cine îl asculta? Crea o ambianţă sonoră, şi atât.

Citea Makine – *Le testament français*.

O franceză cizelată fin, din alte vremuri, abundând în metafore, cu descrieri fabuloase, chiar luxuriante, cu situaţii inedite, atrăgătoare, chiar când relata ororile Marii Revoluţii din Octombrie sau Siberia, cu vânturile ei, cu gerul, zăpada, viaţa şi moartea dominând totul,

determinând totul. Scriitura densă plutea ca un vals, antrenându-l în volute mai largi sau mai strânse, legănând sau ameţind.

Trecuse un timp (oare cât?) când ridică ochii din carte.

O rază sfielnică de soare pătrundea prin draperie, desenând pe covor un halou gălbui, unduitor, ca o Bună Vestire.

Se ridică şi privi pe geam.

În locul ceţii, o lumină dură, crudă, inundase spaţiul dintre blocuri.

Nici urmă de ceaţă.

Când fugise oare?

Se duse în balcon şi deschise larg ferestrele. Fu învăluit de un aer pur, primăvăratec, cu miresme ambigue, de pământ reavăn şi de verde născând. Undeva, jos, o tufă de forsitzia explodase în galben, acel galben inconfundabil şi inimitabil. Respiră adânc, încercând să aspire un parfum ce oricum nu exista, care fiinţa doar în proiecţia sa mentală, în memoria sa afectivă, încă din prima copilărie.

În acel moment, a fost smuls brutal din reverie de un vaier prelung ce venea dinspre etajul de sus. Voci de copil, pure, unite într-un plâns nesfârşit, deznădăjduit, amestecate cu o voce de femeie matură, cu un bocet cvasi profesional, articulat, cu bolboroseli ininteligibile, sfâşiau liniştea molcomă.

Murise P., vecina de sus, femeie tânără, de nici patruzeci de ani, ce suferea de mult.

Îi auzea, noaptea mai ales, vaierele prelungi, tânguirile lugubre de sfârşit de lume, plânsetul incoercibil, vocea durerii şi a deznădejdii, a neputinţei de a mai fi, de a mai lupta cu neantul şi suferinţa.

Lăsă geamurile deschise să intre primăvara în casă, îşi luă haina şi plecă, încercând să se depărteze de o suferinţă ce nu-i aparţinea direct şi-i amintea de Samsara cea fără de sfârşit.

O porni pe străzi, adulmecând nesăţios aerul plin de

vigoare, adierea blândă a vântului ajutându-l să iasă din starea indusă de nenorocirea aflată întâmplător. Trecu prin parc, plin până la refuz de prunci, bunici şi căţei ce se jucau frenetic, treziţi parcă din somnul hibernal.

Se depărtă, ajungând pe faleză.

Se aşeză pe o bancă, privind în zări spre marea cea capricioasă, care astăzi îşi etala culoarea ei de sărbătoare, azurie, sclipind aiuritor în bătaia razelor solare. Mici valuri efemere se unduiau pentru o clipă, dispărând în nisipul cenuşiu. Pescăruşi imaculaţi fulgerau bolta, ţipând şi agitându-se, parcă reanimaţi de lumina incandescentă.

Era linişte.

Linişte de început de lume.

Doar la etajul de sus al conştiinţei sale, două fetiţe îşi boceau mama moartă prea curând.

REZIREA

***TATHATA* – Toate lucrurile trebuiesc luate aşa cum sunt ele (Zen)**

Deschise ochii cu greutate.

Lumina îi jignea privirea, făcându-l să clipească des şi să lăcrimeze din plin. Mişcă uşor. Simţi o durere surdă învăluindu-i căpăţâna, o bilă imensă, cu o greutate incomensurabilă şi ţepoasă ca un arici mişcându-i-se prin craniu, zdrobindu-i creierii sau ce mai rămăsese din ei. Opri mişcarea pietrificat. După încă două bubuituri dureroase, lucrurile se mai liniştiră. Îşi simţea gura cleioasă, aproape imposibil de deschis, gustul resimţit fiind greu de comparat, poate doar asemănarea, pomenită într-un film al anilor ’60-70 cu vikingi, cu fătatul de pisică, fiind cel mai aproape de realitate.

Încet, încet îşi revenea, memoria reapărând şi ea din negura ce-i plutea prin creieri.

Cu o seară înainte, de fapt, cu o noapte înainte, ce se terminase pe la orele patru din dimineaţă, îşi sărbătorise bărbăteşte, ziua de naştere.

Împlinise cincizeci de ani.

Nu s-ar putea spune că trăia o criză existenţială reală, în adevăratul sens al cuvântului, dar nici egal nu-i era. Considerase totdeauna această vârstă ca pe o cumpănă, ca pe o poartă ce deschide calea senectuţii, iar acum, când o atinsese, i se părea ciudat. Nu credea că tocmai lui i se putea întâmpla asta!

Se ridică cu greu la marginea patului, balansându-se ameninţător în faţă şi în spate, gata-gata să cadă în freză, chestie care tocmai i-ar fi lipsit, ca şi un eventual cucui sau alt semn pe faţă, ca să creadă opinia publică că s-a îmbătat ca docherii şi s-a bătut la bodegă aşijderea lor. Cu aceste gânduri sumbre, dar ironice porni spre baie, clătinându-se ca un catarg de iolă căzută între valuri.

Băgă cheia în uşă cu greutate („… ’tu-i mama ei de broască cu cine-a făcut-o, trebuie s-o schimb neapărat”) şi intră în apartament înaintea Inei, care de-abia urca scările cocoşată de greutatea sacoşelor. Fu izbit în faţă de un aer stătut ce puţea a latrină ostăşească amestecată cu tomberon de gunoi, vara în august. La limita icnetului, se repezi în camera de zi şi deschise larg geamul. Făcu la fel în bucătărie. Aerul rece al toamnei invadă rapid apartamentul, dar mirosul greu persista, fiind amprentat în genetica tapetului învechit şi a covoarelor ce păreau nescuturate de ani. Se întoarse pe călcâie şi-i luă femeii sacoşele din mâini. Eliberată, acesta se trânti pe primul scaun, respirând zgomotos.

Se cunoşteau de câteva luni şi tot de atunci concubinau, în mod perfect liber şi aleatoriu, fără nici cea mai mică obligaţie reciprocă. Era o relaţie ciudată, ea neavând decât vreo douăzeci şi ceva de ani, iar el – har Domnului! Cu toate astea, în cele câteva luni comune, nu apăruse niciun subiect de gâlceavă, în contextul în care amândoi erau ţâfnoşi şi repezi la mânie. Deh, Taur cu Berbec!

Fusese zi de „Nufăru’ ” cum îi spunea el, trebuind să-

i explice ce e aia, pentru că la dispariţia sus-numitei instituţii de binefacere, Ina nu avea decât vreo doişpe ani. Ea se apucă să schimbe patul, el scoase două farfurii şi puse pe ele plăcintele luate din colţ, care mai erau calde. Turnă şi berea în pahare şi o strigă. Mâncară pe îndelete, ca la un restaurant de lux, vorbind puţin şi aiurea. Fumară o ţigară şi se băgară în pat, nu înainte de a înjura proprietarul şi instalaţia din baie, între cei doi existând o relaţie directă, dar inaparentă. Făcură dragoste prost, fiecare cu gândurile sale, ridicându-se din pat iritaţi şi mai taciturni. Înainte de plecare, ea îi spuse în treacăt: „Vezi să nu bei mult deseară, că-ţi face rău!” Lui atât îi trebui. Iritat, îi replică scârbos: „Nu fii nevastă, că mai am una acasă şi-mi ajunge!”

Tăcură până în stradă. Îşi luară rămas bun ca doi străini şi plecă fiecare în lumea lui, în treaba lui, în tâmpenia lui.

„A avut dreptate amărâta aia, ’tu-i mama lui de cap şi de băutură!”

Pasta de dinţi era greţoasă, ca şi apa şi tot ce băga în gură. Până şi ţigara era scârboasă. Bău o cafea „strongă” ca pe un medicament scârbos. După un timp îşi mai reveni.

Ana era plecată la mă-sa ca de obicei, aşa cum era plecată şi din viaţa lui de vreo douăzeci de ani. O rugase să stea cu el măcar acum, dar neintuindu-i mica criză, plecase totuşi.

Nu-i mai păsa nici lui. Ăsta era sentimentul dominant de vreo săptămână, ce se instalase lent, insidios, nu-i mai păsa de nimic şi după experienţa de cu o zi înainte, de nimeni. Poate nici de el!

Îşi luă geaca din cuier şi plecă prin târg. Poate aerul parcului îl va drege, dacă nu, măcar o bere. Aleile parcului, acoperite de frunze galbene, roşii, verzi, grena, ca un covor de Buhara, foşneau plăcut, mângâind nervii întinşi şi potolind migrena, ce apunea lent sub influenţa cafelei şi a aspirinelor înghiţite. Se aşeză pe o bancă. Bunici cu nepoţi

sau fără, dar cu câini de toate rasele, rari îndrăgostiţi ce se sărutau cu o splendidă indecenţă în mijlocul drumului, puţini trecători grăbiţi, ce traversau parcul scurtând drumul.

Altădată, chiar şi cu o lună în urmă, imaginea de pictură animată îl încânta.

Acum, nimic. Nu-i păsa. Îl lăsa rece. Parcă era martorul pasiv al unei ireversibile alunecări în sine. Depăşea un prag dramatic al neputinţei de a dori ceva şi nu putea întreprinde nimic pentru a opri acest proces în evoluţie.

Ba mai mult, parcă îl enerva foiala copiilor, a câinilor, a trecătorilor, a tuturor… Se mută mai încolo, pe o bancă izolată, cu faţa la lac. Apele se foiau încetişor, în adierea unui vânt fără personalitate. Nu-i păsa nici de asta. Îşi luă capul între mâini, strângându-l cu putere. Oare înnebunea? De ce sau de unde indiferenţa asta malignă, care-i altera viaţa? De unde acest sentiment de *homelessness?* Ce mama dracu' era cu el?

Se ridică nervos, şutând violent în castanele lustruite ce umpleau aleea. Ieşi din parc, şi se duse glonţ la un telefon public. Ina nu era liberă decât după două. Mai erau deci trei ceasuri. Perspectiva aşteptării îl enervă şi mai mult. Înjură urât, suficient de tare, ca să facă lumea să întoarcă capul după el. Grăbi pasul.

Pe Ana o cunoscuse la un bal, ce se numea pe vremea aia „reuniune tovărăşească". Minionă, delicată, cu un aer sfios şi o purtare aşijderea (ce eroare costisitoare de apreciere!) îl impresionă „din prima". Câteva filme, câteva cofetării, vorbe, multe vorbe… S-au luat, fără a avea convingerea fermă că se iubesc, convingere ce s-a transformat în certitudine după ceva timp comun. Anii treceau pe lângă ei, gri, fără importanţă, ca nişte floace de ceaţă toamna. Ieşeau rar, străduindu-se să pară ceea ce nu erau, un cuplu, sociopatia fiind la ordinea zilei şi la ei, ca peste tot. În rest, muncă de robi, bani puţini, televizor, ziar,

meciuri, câte o bere din când în când, „povestită” până la ore târzii şi mă-sa, cel de-al doilea soare al galaxiei, în ordine ierarhică fiind chiar primul. La început s-au certat pe acest subiect. Apoi el a tăcut. Oricum, între ei nu au existat adversităţi rudimentare. Ea s-a bucurat tacit, făcându-se că nu-i vede multe.

Probabil nu-i păsa. Şi acum, nici lui!

Intră într-un bazar aflat în drum. Oricum, era mai cald şi imaginea diversă făcea parcă să treacă timpul mai repede. Altădată era amator de căscat gura prin bazare. Îi plăcea varietatea mărfii, culoarea diversă, feţele vânzătoarelor, ale mulţimii ce se foia ca într-un furnicar incendiat, conversaţiile, adesea tâmpite, dar amuzante, tocmelile la preţ, totul. Încă de la al doilea sau al treilea „acvariu” simţi o iritare ce urca în el, ca presiunea în cazan, dând să plesnească. Se simţea străin, aruncat într-o lume ce nu-i aparţinea. Nici ocheadele unei vânzătoare cu o faţă dubioasă nu-l amuzară. Ieşi pe prima uşă şi inspiră adânc aerul rece, ce-i provocă o criză de tuse. „Mă, ce a dracu’ e starea asta de după beţie! Parcă-s mort, îmbălsămat şi reînviat!” Se uită la ceas. Mai erau două ore. Intră într-un bar. Bău pe nerăsuflate prima bere şi o începu pe a doua. Parcă-i era mai bine. Îşi aprinse o ţigară. Se uita în stradă prin geamurile slinoase, la oamenii care mişunau în toate direcţiile, scufundaţi în griul cel de toate zilele, în gândurile şi melancolia lor, ce se citea pe feţele ridate şi încruntate. Din când în când, monotonia era spartă de un cârd de fete tinere, probabil eleve, pată de culoare şi zgomot.

Nu-i păsa nici de ele, nici de toată strada, cu toată lumea din jur. De nimic! Se ridică iritat, aproape trântind scaunul, plăti şi ieşi. Auzi ieşind: „Io-te şi la ăsta, nici n-a băut şi s-a-mbătat!” „Aiurea, o fi venit aşa de-acasă! Şi nu părea beat!”

Se îndreptă spre staţia de taximetre şi se urcă în primul, aruncându-se pe banca din spate. O luă spre Ina,

dar pe ocolite. Încerca să se reculeagă, să-şi revină, dar reuşea cu greutate. Nici capul nu-i mergea, dar nici şoferului nu-i tăcea gura, turuind vrute şi nevrute, pe care el tot nu le înţelegea. Ceru să oprească. Plăti şi coborî, luând-o pe jos, cu un pas apăsat. Şoferul îşi făcu cruce şi porni în trombă, parcă speriat de stafii. „Dă-l în mă-sa, ce-mi pasă!”

Ina se strecurase în viaţa lui pe nesimţite. I-o prezentase un prieten, ca o potenţială candidată pentru un post de culegere date şi text. Venise la interviu timidă, îmbrăcată sărăcuţ dar curat, fără ifosele celorlalte, foste secretare avortate de pe la posturile anterioare din diferite motive. Ştia câte ceva la PC, dar lipsa de exerciţiu se vedea din uşă. Interviul fusese o formalitate, pentru că el se hotărâse să o angajeze. Anterioara, ce fusese dată afară din pricina obrăzniciei fără margini (crezuse că dacă se culca cu D. era pe jumătate asociată în firmă), crease destule probleme, aşa că o preferaseră pe ţărăncuţa asta puţin urbanizată, de la care spera să aibă măcar puţin din bunul simţ rural. Ţărănimea mai avea încă o etică a normalităţii milenare. Şi nu se înşelaseră. Lucrând nas în nas cu ea toată ziua, relaţia a venit de la sine, mai ales că ea confunda probabil recunoştinţa de a obţine postul cu ceva sentimente pentru el. Sau poate nu, cine ştie? Cert este că ea făcu primul pas şi de aici totul a fost normal, de parcă se cunoşteau şi se aveau dintotdeauna. Retrasă, cuminte, chiar respectuoasă, fără nicio pretenţie deosebită, îşi urma ca un căţel credincios stăpânul, îndurându-i dracii şi hachiţele de om ce păşea în cealaltă jumătate a vieţii, întunecată de necunoaştere şi spaimă. Odată ajunsă în pat, era alta. Autoritară, dominatoare, cu o sexualitate debordantă, chiar violentă, plină de idei, uneori bizare, rumegate probabil prin adolescenţă şi aplicate acum, în acest poligon experimental, care era cuplul lor inedit, conducea cuplul simplu şi direct, chestie ce-i convenea lui de minune, clipele de lene, chiar şi sexuală, nefiind rare. Erau probabil premisele nepăsării ce-l va

cuprinde mai târziu.

O zări ieşind din clădire. Acum, când se îndrepta spre ea, parcă-i părea rău că o sunase. Altădată, până mai ieri, se bucura de fiecare întâlnire, dar acum se surprindea pus în faţa unei decizii cu conotaţii certe de laşitate – îi venea să o ia la fugă. Dar ea îl zărise deja şi venea spre el. O minimă decenţă îl făcu să abandoneze gestul, chestie care-l cam enervă.

Porniră pe jos spre apartament, ce nu era foarte departe. Ea încercă să înnoade o conversaţie, dar renunţă rapid, mergând mută lângă el. Păreau că se îndreaptă spre o înmormântare şi poate nu era departe de realitate. Murise ceva în el, dar nu ştia nici el şi cu atât mai puţin ea, ce anume. Ajunşi, au băut cafea (parcă acum era mai puţin indigestă ca de dimineaţă) şi s-au băgat în pat. Ea l-a simţit şi nu l-a întrebat nimic. L-a dezbrăcat încet, ritualic, şi a început să-l maseze, începând de la cap („Doamne ce mâini dibace şi puternice are!” se miră el, în gând). Gesturile erau mai degrabă materne, fără conotaţii sexuale certe, cu toate că şi lui şi ei, le dădeau fiori greu de reprimat. Apoi, după nu se ştie cât timp, s-au prăbuşit unul în celălalt, ca înainte de sfârşitul lumii.

Nu ştiau cât au dormit, pentru că afară se întuneca devreme. Trezit, el încercă să vadă cât e ceasul. Îi auzi vocea: „E şase”. Se simţea mai bine, mahmureala îi mai ieşise din cap, dar sentimentul acela de inutilitate îi reapăru, parcă cu intensitate mai mare. Aproape că-şi reproşa prezenţa aici, cu ea, fără niciun motiv anume. Aşa, pur şi simplu. Se îmbrăcă în grabă şi plecă precipitat, pretextând primirea unei vizite la domiciliu. Într-un fel, era încă ziua lui şi nu o sărbătorise decât cu băieţii. La plecare, ea-l sărută pe obraz şi-i strecură în mână un pacheţel minuscul, şoptindu-i „La mulţi ani, iubitule!” Surprins, tresări, mormăi ceva a mulţumire, şi ieşi. Deschise pacheţelul în maşină. Era un mic medalion din aur cu iniţiala numelui său. Îl puse la loc în cutia sa şi-l vârî în buzunarul de la haină. „Ce i-o fi venit? Nu-mi

trebuia mie aşa ceva! Şi-a cheltuit banii degeaba, fraiera!” Mai bombăni câte ceva, neinteligibil, în timp ce cobora, luând-o pe aleea blocului unde locuia. Călcă într-o baltă, apa rece făcându-se simţită imediat în pantofi. Înjură.

Intră în casă, întâmpinat de un miros de lapte cald, uşor afumat. Ana îi spunea că a dat laptele în foc, să şteargă el aragazul, că ea pleacă la mă-sa. Era bolnavă şi nu o putea lăsa singură, nu? Nu avea chef de nimic, dar se apucă să şteargă plita. Era pedant, îi plăceau lucrurile puse la locul lor, aşternuturile curate, pantalonii călcaţi, femeile parfumate, bucătăria fără miros şi multe altele de genul acesta. Freca plita şi înjura. Uitase de clipele bune petrecute cu Ina sau nu-i păsa de ele, nu mai ştia nici el, nu-şi dădea seama.

Timpul trecea şi nimic nu făcea să se creadă că lucrurile se vor limpezi într-un fel sau altul. Plutea în aceeaşi atmosferă stătută a lui „Nu-mi pasă”, indiferenţa lui atrăgând atenţia celor apropiaţi, cărora le păsa de el cât de cât. Era impenetrabil la critici sau sfaturi, unele dintre ele chiar enervându-l. A fost tentat să se apuce de băut, chiar a şi tras câteva beţii, dar singurul rezultat concret a fost mahmureală post festum, care-l indispunea şi mai mult, accentuându-i starea particulară, de negaţie aproape absolută.

În estimp, să fi fost câteva luni, muri şi tatăl său. Zăcea de mult, prevestindu-i-se moartea de zeci de ori, aşa că decesul său nu a fost neapărat o surpriză. Chiar şi în aceste circumstanţe, cei apropiaţi suferă, nefiind de acord cu verdictul nemilos al unor legi naturale, cu iz de inginerie datorat, în parte, exactităţii lor matematice. În natură, totul este relativ, mai puţin moartea. Ea este matematic exactă. Când e să vină, vine, fără să existe vreo variabilă în această ecuaţie bizară cu „n” necunoscute, care e viaţa. Nici moartea tatălui său nu-l mişcă excesiv. Dacă ai fi privit mai bine, s-ar fi putut observa nepăsarea ce se zugrăvea pe figura sa, vecină cu un gen de indiferenţă nejucată. Se părea că nu mai e nimic de făcut.

Această nepăsare se pare că-l cuprinsese deplin în mrejele sale.

Intră în sufragerie cu o bere desfăcută, din care sorbise vreun sfert şi deschise televizorul. Se trânti pe canapea. Nici nu auzea, nici nu vedea. Prin cap îi umblau gânduri şi nelinişti insuficient conturate. Absent la cele înconjurătoare, nici nu-şi dădu seama când termină berea. Se ridică şi-şi mai luă una.

Ieşi din bucătărie şi nu mai aprinse lumina de pe holul despărţitor. Se împiedică de ceva (avea să se dovedească că de umbrela sa, căzută curmeziş de-a latul holului) şi, pierzându-şi echilibrul se lovi cu capul de canatul uşii sufrageriei.

Îşi pierdu cunoştinţa.

O lumină violentă îl invadă, făcându-l să clipească des, cu ochii înlăcrimaţi de forţa acesteia. Puse mâna în faţa privirii, încercând zadarnic să estompeze şuvoiul de raze ce se abătuse asupra sa, aşa cum se face vara, când te uiţi după ceva în sus, înspre soare. După câteva momente se obişnui şi începu să zărească câte ceva. Era pe un fel de câmpie de un alb pur, înspăimântător prin uniformitatea sa. Parcă şi cerul era alb, ca şi tot ce mişca în jur. Spre el venea un individ înalt, cu o barbă şi nişte plete uriaşe, colilii, ondulându-se în adierea unui vânticel cald, aromitor. Se uitau unul la celălalt, ca nişte străini, cu curiozitate şi suspiciune. Bătrânul („parcă era totuşi bătrân sau lăsa iluzia de bătrân din pricina bărbii şi a pletelor?”) îi spuse, cu tonul cald al unei voci baritonale, plăcute: „Ştiu cine eşti şi ce probleme ai. Ştiu că de ceva timp nu-ţi pasă de nimeni, de nimic şi nici chiar de tine. Trebuie să faci ceva. Acel ceva este o schimbare. Trebuie să ai puterea unei schimbări! Ai priceput?” Se uita la el, parcă cu nişte ochi albaştri, blânzi. Îl luă de barbă cu două degete, aşa cum îl lua învăţătoarea dintr-a doua când nu ştia tema („mamă, ce-l mai enerva chestia aia!”) şi îi repetă încet, prea încet,

fiind nevoit să-i citească pe buze: „Ai priceput?”

Se făcu brusc întuneric şi frig. Simţea o durere cumplită de cap, şi când deschise ochii, încă îi mai fugeau în faţa lor o puzderie de puncte verzi, ca nişte steluţe. Se ridică cu o oarecare dificultate. Îşi duse instinctiv mâna la cap şi simţi ceva lipicios. Ajuns la baie, constată că îşi crăpase pielea pe vreo doi centimetri. Îşi puse un leucoplast. Stătea acum trântit pe canapea, cu berea în mână şi se întreba dacă ce văzuse şi auzise era adevărat. După un timp, răpus de oboseală, de gânduri, de bere şi de lehamite, adormi. Nu visă nimic.

Trecuseră vreo şase luni şi starea lui nu se schimbase defel. Ca de obicei, Ana nu băgase nimic de seamă sau, dacă observase ceva, nu o arăta. Ei nu-i păsa mai de mult, de foarte mult timp.

Cei de la muncă observară schimbarea, dar îl lăsaseră în apele lui, fără să intervină cu ceva anume. Muncea ca un robot, fără idealuri, scopuri sau o motivaţie anume. Singura care se zbuciuma era Ina, care îi observase starea de la început, dar nu îndrăznea să se bage, fiindu-i frică de o întorsătură nefavorabilă ei. Istoria demonstrase că inteligenţa feminină e mai rapidă decât cea masculină, mai puţin sintetică poate, dar mai rapidă şi mai atentă la micul concret, aşa că nu putea să nu observe degringolada în care se zbătea mintea lui, altădată exemplară prin ordine şi logică.

Totuşi, într-o după-amiază, când erau la apartament, după ce se iubiseră şi el picotea, amorţit de efort sau cine ştie de ce, ea îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă. Răspunsul veni după câteva minute, ca un ecou de munte: „Nu ştiu, nu-mi dau seama, dar simt pe zi ce trece că nu-mi mai pasă de nimic!” Ea tăcu, gravă. El îi mulţumi în gând că nu-i puse întrebarea tâmpită: „Nici chiar de mine?” După alte câteva minute, ea îndrăzni din nou, parcă încurajată de tonul său confesiv: „Şi crezi că nu te pot ajuta cu nimic?”,

„Nu, nu cred, nu văd cu ce!”

Ina îndrăzni din nou. „Vrei să-ţi fac un copil?” El sări în fund, ca ars. Se uită la ea, apoi jur-împrejur, de parcă i-ar fi ascultat cineva. Se ridică din pat, măsurând camera cu paşi mari. Îşi aprinse o ţigară, trase câteva fumuri, ca un înecat aerul şi oprindu-se, rosti aproape teatral: „Fă-mi-l!”

Se sculă orbit de razele soarelui ce intrau pe fereastra deschisă. Se uită la ceas şi sări în sus, parcă zvârlit de o catapultă. Spălatul îi luă două minute şi ţâşni pe uşă. Se întoarse după câteva minute. Puse laptele la fiert, apoi îl răci parţial şi-l amestecă cu o pulbere dintr-o cutie. Îl puse în biberon şi intră pe vârfuri în odaia cealaltă. Ina deschise ochii şi-i zâmbi cald. Se ridică, luă pruncul din pătuţul alăturat, deasupra căruia atârnau tot felul de jucărele multicolore, şi-l desfăşă. De abia acum se percepu un mormăit vag, de aprobare şi confort. Îi puse scutece curate şi luă sticla din mâna lui, începând ritualul mesei de dimineaţă. El luă scutecele şi se duse în baie, unde le puse la înmuiat.

Stătea în bucătărie fumând şi aşteptând să fiarbă cafeaua.

Nu se gândea la nimic anume.

Se uită la ceas, precipitându-se. Avea o grămadă de treabă, piaţă, cumpărături, munca, apoi acasă, alte treburi casnice, plimbatul copilului, baia, o sumedenie de probleme.

Viaţa este totuşi o sumă de dorinţe nesatisfăcute încă.

Nu mai avea timp şi nici dispoziţie să nu-i pese de nimic.

Sau, poate acum îi păsa de ceva, cine mai putea şti?

TRECEREA

In memoriam F.D.

***T’AI CHI* – Finalul suprem (Zen)**

Stătea lungită pe o parte şi parcă dormea. Doar canapeaua trasă în mijlocul camerei atrăgea atenţia că ceva nu e în regulă. Şi vânzoleala neamurilor – la fel.

În rest, nimic.

Aşternuturile colorate viu, cu desenul lor vesel care accentua puţin paloarea feţei, doar atât. Era o zi luminoasă şi camera era invadată de razele unui soare extrem de vioi pentru un sfârşit de octombrie.

Intră, şi toţi cei ce se agitau pe acolo, aferaţi şi sobri, se traseră deoparte şi părăsiră camera, lăsându-i singuri. Se aşeză pe marginea canapelei. Respiraţia ei, grea, şuierătoare, era atât de superficială, de ineficientă, încât aproape nu se auzea. Îi luă mâna, şi în acel moment, ea deschise ochii, globii rotindu-se bezmetic în dorinţa de a fixa o imagine. Avea o privire înceţoşată, lăptoasă, dar când dădu cu ochii de el i se limpezi, fixându-l. Se uitau aşa, unul în ochii celuilalt, de minute în şir, vorbindu-şi vrute şi nevrute, ştiute numai de ei. La un moment dat, prin cameră trecu o rudă şi văzându-i, se uimi. Ieşi, şi imediat de dincolo se auziră murmure:

— Tu, era în comă, da’ şi-a revenit!

— Zău, nu spune…

— Da, am văzut-o cum se uita la el!

— Ţţţ, ţţţ…

— Te pomeneşti că scapă!

— Oare? Ţţţ… ţţţ…

Trecură aşa minute în şir, cine să le mai ţină socoteală.

La un moment dat, ea îşi ţuguie buzele, în formă de sărut. El se aplecă şi dădu curs invitaţiei. Se desprinseră şi continuară să dialogheze din priviri.

Respiraţia era din ce în ce mai grea. Deschidea gura şi o închidea, de parcă vroia să muşte din aer şi să-l mestece. Închise ochii şi se pierdu iarăşi pentru câteva minute. Suflul tot mai anevoios aducea acum a horcăială. Pieptul i se ridica şi cobora rapid, parcă într-o cursă contracronometru cu lipsa de aer. Apoi oftă prelung şi-şi

regăsi liniştea şi ritmul.

Redeschise ochii încet, căutându-l. Îi strânse mâna cu puterile-i slabe şi îi şopti şuierat, precipitat:

— E gata?

— Da, cred că da…

— Crezi că e sfârşitul?

— Îhî…

— Sigur?

— Sigur…

— Bine…

Continuară o vreme vorbăria nerostită.

Privirile ei deveneau din ce în ce mai ceţoase, mai palide, depărtându-se parcă de subiect. Nu exista nici cea mai mică urmă de frică sau de nelinişte. Totul era calm, plan, glisarea gândului spre neant făcându-se firesc. Respiraţia, din ce în ce mai precipitată şi mai superficială, se sfârşi într-un oftat prelung.

Apoi nimic.

O linişte nefirească îşi făcea loc cu cruzime.

Doar vocile neamurilor din celelalte camere o rupeau ici şi colo.

El se aplecă şi o mai sărută încă o dată. Îi lăsă mâna dintr-a sa, parcă cu regret, ezitând îndelung.

Se ridică încet de pe canapea şi ieşi din apartament fără să zică nimic, absent şi inert ca un robot. Cobora scările mecanic, nevăzând nimic. În urma sa se auzeau bocetele sfâşietoare ale femeilor.

Ieşi din bloc, şi după doi paşi fu izbit de soarele crud al amiezii, neobişnuit pentru acel sfârşit de octombrie. Prin fereastra deschisă a unui apartament din vecini se auzea un radio dat tare.

Crainicul tocmai anunţa ora 14.

VAMA

***UPEKKA* – detaşarea sau lipsa de patimă (sanscrita – Buddhism)**

Era o zi însorită de început de vară şi aleile cimitirului erau un adevărat furnicar.

Cei rămaşi se străduiau să creeze un iluzoriu confort celor duşi sau să-şi spele păcate restante din anii convieţuirii comune. Vica fu uimită de agitaţie, dar era preocupată de rezolvarea problemei ei. Mergea pe alei cu capul în pământ, călcând nesigur pe pietrişul foşnitor, aparent instabil şi se gândea înfrigurată la momentele prin care trecea. Tot timpul a crezut că se va duce ea prima, era bolnăvicioasă, răcea din cea mai mică adiere de vânt, dacă mânca ceva nepotrivit, bolea câteva zile şi iată că nu a fost aşa. Toni al ei, cu aparenţa lui de taur, ce nu avusese decât vreo două gripe toată viaţa, căzu din senin. Ieşiseră la pensie de doi ani şi acum când credeau că vor avea mai mult timp, el făcu pasul spre lumea de dincolo de griji şi speranţe.

Venise de la piaţă cu câteva cumpărături, era deja cald, prea cald pentru sezonul acesta şi era încins, transpirat şi congestionat la faţă foarte tare. S-a aşezat pe fotoliul din sufragerie şi ea i-a adus un pahar mare de apă cu gheaţă, aşa cum îi plăcea. Apoi s-a dus în bucătărie să desfacă sacoşele de piaţă, sporovăind cu el fleacuri. După vreun sfert de ceas, văzând că tace, s-a dus să vadă ce e cu el.

Murise.

Stătea cu capul răsucit pe-o parte, privind spre bibliotecă parcă, cu un zâmbet uşor ironic pe buze şi cu ochii închişi, parcă dormind.

S-a speriat îngrozitor, rămânând paralizată în cadrul uşii pentru câteva minute.

Îl sună apoi pe Adi şi chemă o vecină, care, ţâţâind din dinţi, o luă la rost şi-i ceru o lumânare pe care o aprinse într-un pahar aşezat pe măsuţa lampadarului de lângă fotoliu, aproape de mort. Apoi o trase pe canapea şi începură să bocească, ea mut, nevenindu-i încă să creadă, vecina cu zgomot, profesional, suflându-şi din când în când zgomotos nasul şi invocând cele câteva amintiri comune,

palide şi circumstanţiale.

Veni apoi Adi şi timpul trecu pe negândite.

Se afla acum în cimitir din voinţa ei, pentru că nu mai suporta să stea închisă, vroia la aer. Ajunse la locul cu pricina, verifică dacă totul era în regulă şi porni agale spre capelă, trăgând de timp parcă. Se aşeză pe o bancă din marmură de lângă o minicapelă şi îşi trase sufletul. Gândurile îi zburau aiurea, ca într-un stup gata să roiască.

Se cunoscuseră pe vremea studenţiei, din întâmplare, frecventând aceeaşi cantină sărăcăcioasă şi mirosind greu, acru, a lături încinse. Trecuse puţin timp după război şi era un adevărat privilegiu să ai bon la cantină, foametea făcând ravagii în ţară. Ei nu simţeau însă nimic. Erau tineri, învăţau, se plimbau, le ajungea luna de pe cer şi filmele ce se schimbau de două ori pe săptămână. Mai existau încă filme bune, nu se instaurase teroarea Mosfilm ce avea să domine ecranele ţării zeci de ani. Se căsătoriră imediat după absolvire şi avuseseră norocul să primească un apartament încă de la început, pentru că Toni fusese luat de Armată şi încadrat într-un institut de cercetări de-al lor, aflat într-o pădure din zona suburbană a oraşului, unde se ajungea cu un autobuz special. Era ceva secret despre care el nu vorbea nimic, nici chiar cu ea, dar care asigura un salariu bun şi alte avantaje, foarte importante atunci, în primii ani ai noii orânduieli politice, dar şi ulterior.

Copilul a venit curând şi lucrurile alunecau pe un făgaş normal, firesc, poate chiar monoton pe undeva. El pleca la şase jumate la muncă şi revenea pe la cinci, făcea piaţa, se implica după puteri în gospodărie şi în creşterea copilului, dar timpul era limitat. După câţiva ani, să fi fost trei, poate patru, îşi schimbă programul, se ducea joia la muncă pe la prânz şi venea seara, iar miercuri după amiaza pleca direct de la muncă la nişte prieteni cu care juca bridge, ultima sa pasiune ce avea să-i ocupe toată viaţa. Ea i-a respectat opţiunile, mai ales că primii ani,

până când copilul a mers la şcoală, nu a lucrat. De-abia după aceea s-a angajat, dar nu profesoară, ci educatoare la o grădiniţă a tovilor, unde odraslele pretinsei clase muncitoare învăţau încă de mici limbi străine şi alte multe lucruri folositoare vieţii ulterioare de nomenklaturişti. Singurul lor avantaj a fost că Adi a fost mutat la şcolile lor şi a parcurs un traseu social deosebit, încununat de doctoratul afară, datorită poziţiei părinţilor în Aparat. Îşi făceau concediul în China, pe Balaton, fuseseră la Karlovy-Vary, chiar şi în îndepărtata Cubă. Când nu aveau chef de străinătate, mergeau la Neptun, e drept că în afara sejurului Tovarăşului, dar era tot Neptunul cu avantajele sale, mai ales că părinţii primilor ei copii din grădiniţă ajunseseră bunici şi aveau iarăşi nevoie de blândeţea şi cultura ei remarcabilă, ca şi de simţul special de a le educa odraslele răzgâiate şi obişnuite cu gândul că le e permis orice, în oricare moment.

Aşa trecură anii, pe nesimţite, fără conflicte majore, fără realizări de excepţie, dar şi fără griji deosebite. Toni avansase, avea maşină de serviciu, dar şi una personală ce-i devenise, mai în glumă, mai în serios a doua preocupare a vieţii, juca bridge regulat miercuri seara, plecând joi direct la muncă, mai făcea din când în când câte o partidă şi sâmbetele pleca în delegaţii prin ţară, Adi fusese încadrat într-un institut de cercetări de mare viitor, pleca din când în când în străinătate, totul era bine.

Ieşirea la pensie s-a petrecut aproape deodată, la diferenţă de câteva luni. El ieşise primul şi, în perioada cât stătuse singur acasă, dovedise talente speciale de gospodină, ascunse până atunci. Apoi ieşise ea, şi preluase frâiele casei, el scufundându-se în lecturi de mult planificate, ajutor prin menaj, televizor, maşina şi bridge-ul săptămânal.

Şi acum, ca un trăsnet, moartea.

Tocmai acum când se părea că vor avea mai mult timp unul pentru celălalt.

Se gândea concluziv că trăiseră o viaţă bună,

normală, chiar peste medie, dar că pentru ei avuseseră nemeritat de puţin timp, singurele amintiri comune excepţionale datând din vremea imemorială a studenţiei. Câte lucruri rămăseseră nevorbite, nelămurite, spectacole nevăzute, cărţi necitite şi nediscutate, locuri din ţară nebătute cu piciorul, chiar dacă era vorba de Căciulata sau Geoagiu-Băi, lăsate special către sfârşitul vieţii, considerate fiind ca staţiuni pentru pensionari. Cu toate că nu se bazase foarte mult în viaţă pe el, se simţea singură brusc, având un sentiment de revoltă şi frustrare în acelaşi timp, se simţea abandonată pe nedrept şi de aceea mai nefericită. Lacrimile îi curgeau spontan, fără niciun efort, îmbibându-se în textura fustei. Nu făcea nici măcar efortul de a le şterge, iar plânsul într-un cimitir era normal, aşa că dădu frâu liber lacrimilor, jugulate până acum de jena de a se manifesta public, în faţa străinilor ce se perindau prin capelă, cărora trebuia să le răspundă la condoleanţe şi să facă faţă unor vorbe ce îi răneau sufletul de fiecare dată.

Într-un târziu se ridică de pe bancă, îşi şterse ochii şi nasul, se aranjă şi porni, parcă mai uşurată, spre capelă, pentru a-şi îndeplini obligaţiile cerute de ceremonial.

Înmormântarea era hotărâtă pentru a doua zi, la prânz.

Ceremonialul înhumării a fost lung şi obositor, mai ales că s-a desfăşurat pe o căldură greu de suportat, toată lumea remarcând vipia neobişnuită pentru acea perioadă a anului. Adi stătuse în preajma ei, sprijinind-o, dar nu simţise nicio clipă ceva ce să semene cu un leşin. Ochii i se uscaseră de prea mult plâns şi doar sunetul acela înfundat făcut de bulgării de pământ pe capacul sicriului îi răscoliră încă o dată sentimentele şi trăirile cernite. Se gândise atât de mult zilele acestea la el, la ei în general, încât ajunsese la un fel de împăcare cu soarta, cu noua ei stare socială şi familială.

Păstra în interior, adânc scufundate, regretele şi amintirile comune. Erau numai ale ei şi nu dorea să le împărtăşească cu nimeni. Spre surpriza ei, nici chiar cu Adi.

Stătea la doi paşi de marginea mormântului, privind absent cum groparii aruncă pământul galben, umplând groapa. Lumea se retrăgea, trecând pe lângă ea şi adresându-i un ultim cuvânt de consolare. Le răspundea automat, cu gândurile disipate în neant, fără a gândi la nimic de fapt.

Se simţea goală, secată şi inutilă.

Ar fi plecat, dar ceva o ţintuia acolo, şi nu făcea niciun efort pentru a învinge acea stare neobişnuită.

Când ridică ochii din pământ, văzu pe marginea cealaltă a gropii acum umplute o femeie cam de vârsta ei, în mare doliu, sprijinită de un tânăr. Imaginea era halucinantă, parcă ar fi privit într-o oglindă. Ambele cupluri se descoperiră şi se priveau intens, cu o curiozitate nedisimulată, şocul asemănării fiind uşor de remarcat şi de aceea cu atât mai bizar. Stăteau aşa privindu-se de câteva minute, timp în care groparii îşi vedea de treaba lor, aranjând ţărâna răscolită. Se aflau ca în faţa unei graniţe, unii de o parte, ceilalţi de cealaltă, iar la mijloc vama, ce trebuia trecută cumva ori de unii, ori de ceilalţi.

Într-un târziu, Vica îşi luă inima în dinţi şi, ocolind mormântul, se îndreptă spre femeia de peste drum. Aceasta îi veni în întâmpinare, îşi întinseră mâinile, se consolară, Vica întrebând uimită:

— L-aţi cunoscut pe răposatul, sunteţi rudă cu el? Ştiţi, eu sunt… adică am fost soţia lui. Numele meu este Vasilica.

— Da, doamnă, ştiu prea bine cine sunteţi, şi într-un fel sunt rudă cu răposatul, dar nu mă cunoaşteţi. Acesta este fiul meu, Anton.

Vica tresări la auzul numelui, similar cu al omului ei şi când ridică ochii, rămase într-o stare de prostraţie, vecină cu autismul. Tânărul din faţa ei era identic Toni, când îl cunoscuse, cu zeci de ani în urmă la cantina aceea murdară şi puturoasă. Nedesprinzându-şi ochii de pe figura lui, zise bolborosind, mai mult pentru ea:

— Doamne, ce asemănare, până şi numele, chipul,

talia, părul creţ inconfundabil, cu bucla aia rebelă ce-i cădea peste ochi, în dreapta şi pe care şi copilul ăsta şi-o dă la o parte, parcă şi forma ochilor, culoarea…

Rămase pironită locului câteva secunde.

Cealaltă se apropie, o luă de braţ şi o conduse uşor spre alee, îndepărtându-se de locul îngropăciunii. Se despărţiră fără nicio explicaţie la poarta cimitirului, străina îndesându-i în mână o carte de vizită înainte de plecare.

După vreo trei luni de la moartea lui Toni, descoperi cartea de vizită din întâmplare, făcând curat prin sertare. Se uită la ea, încercând să-şi amintească de unde o are. Îşi aduse aminte şi se înfioră, ca străbătută de un curent electric. Numele nu-i spunea nimic, nu era menţionată nicio meserie, nicio adresă, doar un număr de telefon. Puse bucăţica de carton mototolit înapoi în sertar şi se învârti în jurul ei câteva zile.

Biruită de curiozitate, dar şi nişte presimţiri nedefinite, sună.

Se afla în situaţia aparent comodă a omului care odată ce pierduse totul, era liber să facă orice, depăşind pragul dramatic al neputinţei de a uita. Ar fi fugit de o realitate ce o timora, dar a fugi însemna a nu şti nimic. Detesta regretele pentru că nu făceau altceva decât să consfinţească un eşec.

Răspunse invitaţiei şi se duse la femeia aceea acasă.

Află ceea ce se aşteptase să afle, ceea ce presimţise acolo, pe marginea mormântului, una pe o parte, cealaltă pe altă parte, un băiat ea, semănându-i mamei sale, un băiat cealaltă, semănându-i lui ca două picături de apă şi el la mijloc, ca o vamă, ce putea fi trecută sau nu.

Dar cu ce preţ?

Se hotărâse, plăti preţul şi află totul, pentru că legea celui care a supravieţuit este să mărturisească totul.

Află ce însemnaseră miercurile de bridge prelungite până joi, asemenea sâmbetele, din când în când. Află unde

se duseseră delegaţiile din ţară, de unde învăţase el gospodăria pe care o demonstrase în lunile de dinaintea pensionării ei, aflase, aflase…

Zile întregi de discuţii, de povestiri, de răspunsuri la întrebări, unele clipe tensionate, privite cu ranchiună sau chiar cu gelozie, altele amuzante, poate chiar vesele, depănau amintiri personale, unele tangente, chiar comune pe undeva, toate situate sub principiul bovaric al fraudei pioase, acceptat şi de Vica acum, când nu se mai putea face nimic.

Sfârşiră prin a deveni prietene, depăşind tensiunile lumeşti sau adversităţile rudimentare ce le-ar fi despărţit dacă Toni ar fi fost în viaţă.

Îmbătrâneau, după un timp s-au mutat împreună, pentru că drumul devenea din ce în ce mai greu, depănau amintiri, se mai ciondăneau cuprinse de mici accese de gelozie, le trecea, o luau de la capăt. Atinseseră limita realismului magic, adică cunoşteau atât de bine toate amănuntele subiectului discutat – Toni –, încât de multe ori uitau cum fusese el în realitate. Băieţii se conciliaseră cu greutate, dar nu au reuşit să devină prea prietenoşi niciodată, cu toate că erau fraţi.

Plătiseră cu toţii vama, graniţa era ştearsă, viaţa mergea înainte, cu sau fără ei, căci în Bagavad-Gita se spune *„Viaţa este o scenă de bătălie ce se desfăşoară pe un câmp acoperit de răniţi şi morţi”.*

PESCĂRUŞUL

***YÔJIN KI* – Puncte de vedere despre…**

„…Prezenţa pescăruşilor mă deranja: i-am gonit cu pietre. Şi am înţeles că ţipete le lor, de o stridenţă supranaturală, erau exact ceea ce-mi trebuia, că numai înspăimântătorul putea să mă liniştească şi că doar pentru a-l întâlni mă trezisem înaintea răsăritului”

Emil Cioran

Se obişnuise greu cu ei. Ţipătul lor gutural, uneori

prea asemănător cu cel al femeii isterizate îi stricase multe nopţi, mai ales că pe undeva, pe acoperişul casei de peste drum, se afla un cuib. Fusese frapat de discordanţa dintre părinţi şi pui, ultimii, dizgraţioşi, cu un penaj cafeniu-murdar, lălâi în mişcări, păreau că aparţin altei specii.

Apoi, încet-încet se acomodase, ba mai mult, începu să le pună mâncare pe marginea balconului, din simpla dorinţă egoistă de a-i vedea mai de-aproape. Maiestuoşi, cu penele alb – gri strălucitoare, contrastând violent cu ocrul ciocului şi al labelor, îl priveau suspicioşi cu ochii aceia de sticlă, atenţi la orice mişcare, neezitând însă să hăpăie în grabă bucatele lăsate. Era un amestec de frumos şi vulgar în ei, ce-l fascina, uitând de poveştile marinăreşti despre ciugulirea ochilor naufragiaţilor, încă în timpul cât mai erau vii. Trăia singur şi multe dintre clipele libere şi le petrecea privindu-i, în propriul balcon sau aiurea, răscolind prin gunoaie, legănându-se pe valuri sau slalomând printre fuioarele vânturilor furtunoase.

Totul până într-o zi.

În după-amiaza aceea, banală ca oricare alta, ieşi în balcon să ia ceva. Un pescăruş uriaş, cel mai mare pe care-l văzuse până atunci, ţopăia pe loc, parcă atrăgându-l. Se apropie tiptil şi îi sări în cârcă. Brusc, aceasta se ridică şi-şi luă zborul, plonjând în hău de la înălţime celor opt etaje ale blocului.

Simţi brusc o senzaţie de greaţă şi îşi înfipse degetele în penele păsării.

Luau înălţime, trecând peste cartiere, peste parcuri, survolară groapa de gunoi a oraşului de unde fură întâmpinaţi de mii şi mii de strigăte guturale din partea suratelor. Apoi reveniră spre oraş. Frica încă îl mai stăpânea, dar parcă începuse să-i şi placă. Se uita în jos, nerecunoscând mare lucru de la înălţimea aceea. Până atunci se târâse, ca toţi ceilalţi, pe străzile târgului, uitându-se rar şi inutil în sus, invocând de multe ori ceva în ce nu credea.

Acum era altceva. Vedea lumea altfel.

Zburau peste bulevardul central, plecând şi revenind, în volte largi, unduioase. Aerul şuiera plăcut pe la urechi. Nu era frig. Era chiar bine.

Pe trotuarul uneia dintre laturile bulevardului, un şir de îngeri şi parcă de sfinţi se afla într-un du – te-vino continuu, obositor, mai ales datorită traiectoriilor albe din urma lor, prea albe în soarele crud al zilei. Pe trotuarul de peste drum, grupuri – grupuri de diavoli, lăcuiţi în negru, de diferite ierarhii, forfoteau şi ei, fără vreo direcţie clară. În mijloc, într-o zvârcoleală haotică, browniană se mişcau oameni, care de la înălţimea aceea erau egali şi banal de uniformi în înfăţişarea lor anonimă. Plecau şi veneau fără sens, dinspre nicăieri spre oriunde, izbindu-se unii de alţii, ricoşând aleatoriu. Din când în când, câte unul, mai puţin atent, se atingea de bordură şi era aspirat pe trotuar, dispărând instantaneu în puhoiul alb sau negru. Pentru o clipă îi străfulgeră gândul că şi el trecuse pe bulevard, nu o dată, dar parcă nu-l văzuse aşa.

Dădu din umeri: acum, de aici, nu-i păsa.

Când şi cum a ajuns acasă, nu are nicio importanţă.

Cert este că din ziua aceea a ocolit sistematic bulevardul, fără să-şi dea seama prea bine de ce.

Sau îşi dădea seama de ceva greu de acceptat: zburase.